

Annette Wiborg

Glimt fra

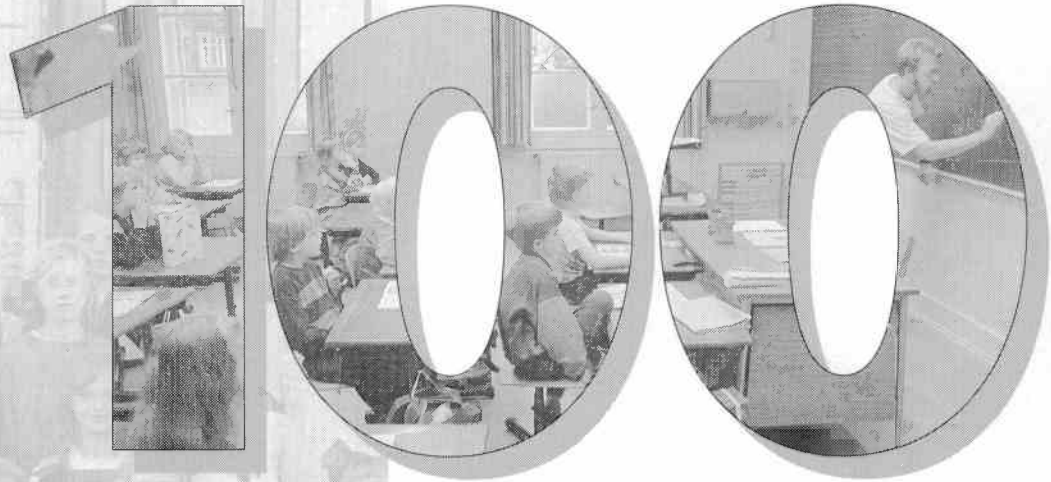
100

**år med
Frederiksberg-
lærerne**

F R E D E R I K S B E R G   K O M M U N E L Æ R E R F O R E N I N G

Annette Wiborg

Glimt fra

**år med
Frederiksberg-
lærerne**

**Frederiksberg
Kommunelærerforening**

Glimt fra 100 år med Frederiksberglærerne

er udgivet af Frederiksberg
Kommunelærerforening
Gammel Kongevej 164, 4 th.
1850 Frederiksberg C.

Forfatter: Annette Wiborg, 1999

De fotografier, hvor fotografnavn ikke
er angivet, er venligst udlånt af Frede-
riksberg Stadsarkiv

Omslag og layout: Kristin Wiborg
Tryk: Design Sats, Nyk.Falster
ISBN 87-987575-0-4

1.udgave, 1.oplag, 1999

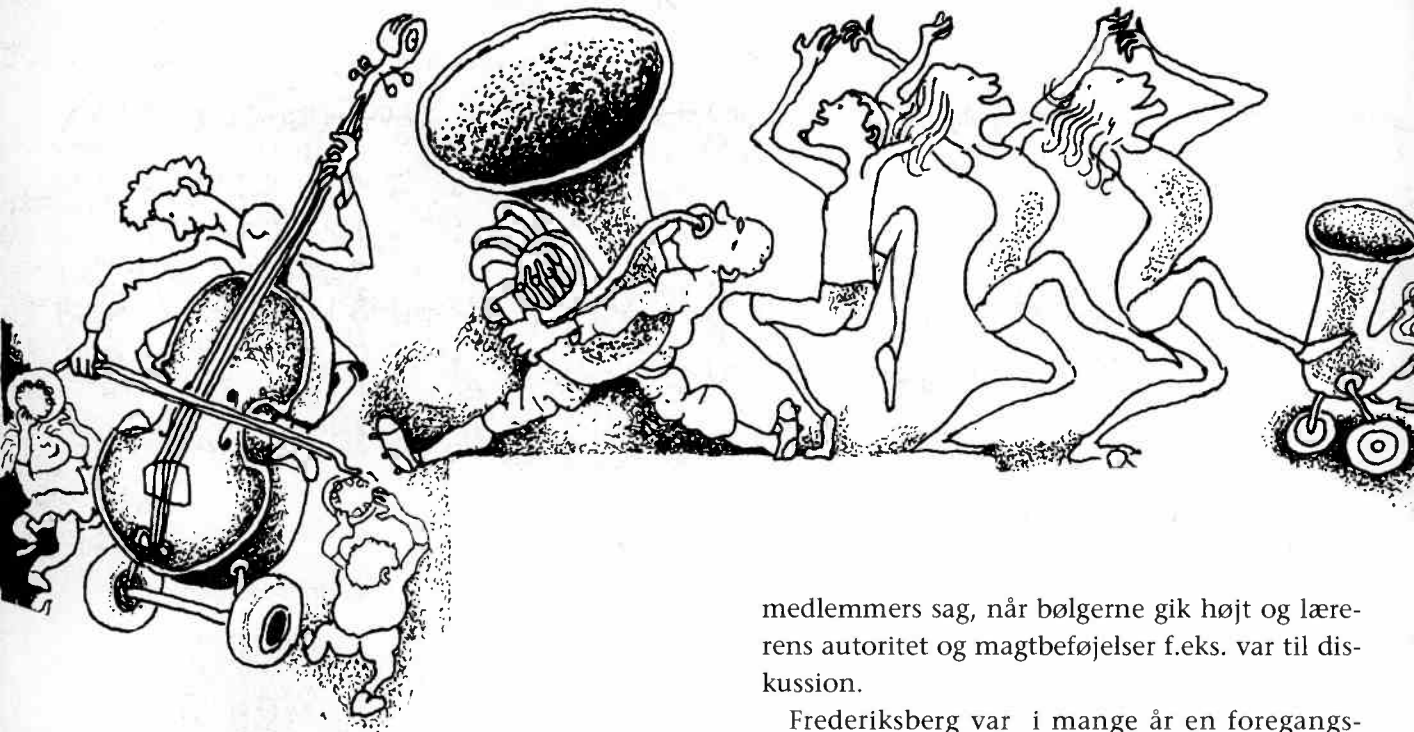
Bagsiden: Foto fra 100-års jubilæums-
festen på Frederiksberg Rådhus i februar
1999, taget af Per Bech Petersen

*Tak til bestyrelsen for Frederiksberg Kommunelærer-
forening, som velvilligt har stillet arkiv og informa-
tioner til rådighed, og til de medvirkende i denne
bog, som har bidraget med erindringer og tanker.
Også en tak til Dansk Skolemuseum, Frederiksberg
Stadsarkiv og pensioneret viceskoleinspektør og foto-
graf Erik Olsen for billedmateriale og faktuelle oplys-
ninger til belysning af 100 års lærergerning på Fre-
deriksberg.*

Annette Wiborg, september 1999

Indhold

Forord.....	4
De første 75 år	6
<i>Min skoletid: Uffe Ellemann</i>	38
Et skoleliv på Frederiksberg	39
<i>Min skoletid: Holger Juul Hansen</i>	54
25 år med FKF: Fra strikkeklub til fagforening	55
<i>Min skoletid: Søren Rislund</i>	69
Privatskolelærerne: Da vi blev en del af fællesskabet.....	70
<i>Min skoletid: Jan Monrad</i>	74
Jørn Østergaard: En hilsen fra en tidligere formand.....	76
<i>Min skoletid: Mogens Lykketoft</i>	79
Skoleudvikling på la Cours Vej	80
<i>Min skoletid: Nis Bank Mikkelsen</i>	88
Lærere ved årtusindskiftet.....	89
31 formænd.....	96

Forord

Frederiksberg Kommunalærerforening har med udgivelsen af denne bog ønsket at beskrive nogle væsentlige træk fra foreningens 100-årige historie.

En egentlig historisk gennemgang er der ikke tale om, da det ville blive alt for omfattende.

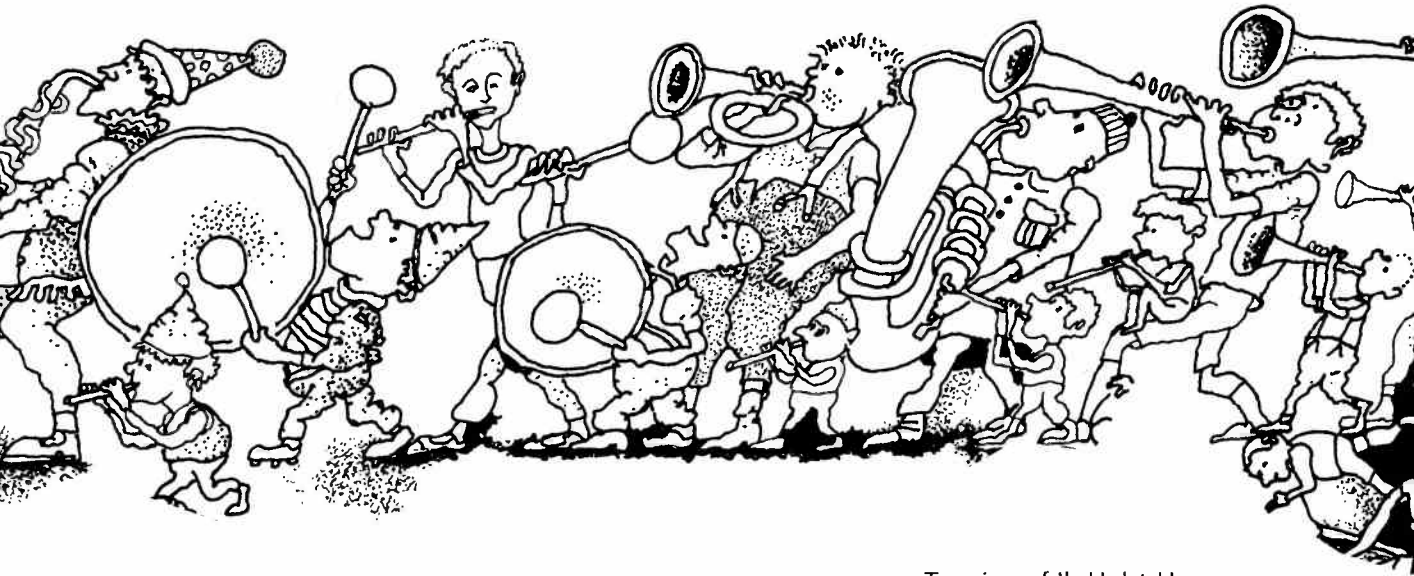
Men med disse „Glimt fra 100 år med Frederiksberglærerne“ har vi forsøgt at fortælle noget om den udvikling, vi som lærere og fagforening på Frederiksberg har gennemgået op igennem det 20. århundrede: Hvilke problemstillinger stod vi over for i 1920'erne, 30'erne og 40'erne, hvad var vore overvejelser, og hvordan talte vi vore

medlemmers sag, når bølgerne gik højt og lærens autoritet og magtbeføjelser f.eks. var til diskussion.

Frederiksberg var i mange år en foregangskommune, når det gjaldt pædagogisk nytænkning, men også med hensyn til løn og arbejdsvilkår var vi på forkant.

Også i dag har vi et ønske om at gå på to ben, både det faglige og det pædagogiske, men vores rolle som lærere og som fagforening er meget anderledes i dag, end den var for 50 og 100 år siden, selvom vi kan nikke genkendende til mange af de diskussioner som foregik også dengang.

Vi har valgt at beskrive de første to tredjedele af århundredet, dels ud fra foreningens righoldige arkivmateriale og dels ved at lade en lærer øse af sin hukommelse om et helt liv på en af Frederiksbergs skoler. De sidste 25 år er beskrevet ved at give ordet til ældre og yngre repræsentanter for lærere, skoleledere, medlemmer af Frederiksberg Kommunalærerforenings bestyrelse og -

Tegning af Ib Holst-Hansen

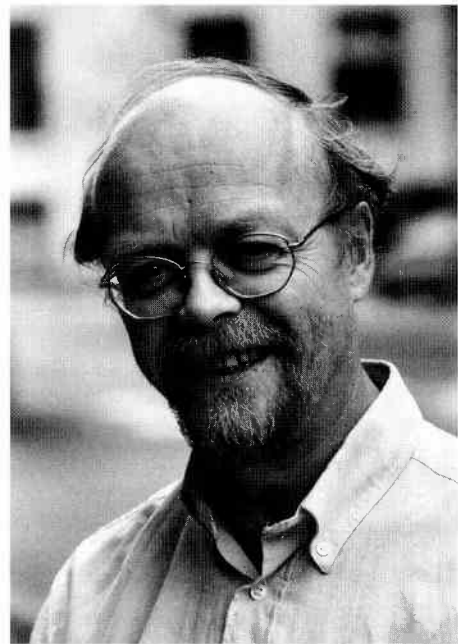
som repræsentanter for eleverne - en håndfuld kendte personer, som trådte deres barnesko i Frederiksbergs skoler.

Meget er sagt og meget er udeladt. Andre ville fortælle andre historier, men „Glimt af 100 år med Frederiksbeglærerne“ er vores bud på frederiksbeglærernes historie, som den ser ud fra 90'ernes synsvinkel.

Det er bestyrelsens håb, at du må finde glæde ved at læse denne bog, som det har været sjovt og lærerigt at følge tilblivelsen af.

Herfra skal der lyde en stor tak til dem, der har medvirket, med indlæg, informationer eller ved at stille sig til rådighed for interviews.

*På bestyrelsens vegne
Leif Andersen
Frederiksberg, september 1999*

Leif Andersen afløste Lis Tauber som formand for FK i 1992
(Foto: Heine Pedersen)

De første 75 år med FKF

1899

Den 28. Februar stiftede Lærere og Lærerinder ved Frederiksberg kommunale Skoler en Forening
Frederiksberg Kommunelærerforening.

Den 4. Marts afholdt Bestyrelsen et konstituerende Møde og valgte ved dette til Næstformand og Sekretær Frøken Plessen, til Kasserer Frk. Fogt, til Formand for „det selskabelige Udvalg“ Hr. Aa. Jacobsen og til Formand for Udvalget for Forevisninger, Køb af Teaterbilletter o.l., Hr. J.C. Jensen. Endvidere bestemtes det, at Medlemmerne ved de forskellige Skoler skulde opfordres til af deres Midte at vælge Lærerne en mandlig og Lærerinderne en kvindelig Repræsentant.

J.C.Jensen, N.Fogt, A.Plessen, Aage Jacobsen
A.N.Andersen
Fm.

Ti år før Frederiksberg Kommunelærerforening blev stiftet i 1899, havde de mandlige lærere på Frederiksberg dannet deres egen selskabelige forening, „Klubben“, hvor de kunne mødes og drøfte tidens aktuelle spørgsmål over en bid brød og en dram på „Gimle“. Som i dag var løn og arbejdstid nogle af de tilbagevendende emner – lærerlønnen var ussel og undervisningstiden ofte omkring fyre timer (forberedelsestiden ikke medregnet) – men også sociale spørgsmål optog medlemmerne.

Klubben havde bl.a. til opgave at arrangere længere udflugter, og den løsslupne stemning på én af dem blev startskuddet til dannelsen af Frederiksberg Kommunelærerforening, som blev stiftet året efter.

Det var på en udflugt til Vridsløselille Statsfængsel, hvor den senere skoledirektør på Frederiksberg (1933-1940), *Sofus Franck* i kådhed skubbede sin kollega *Franck Eldahl* ind i en straffecelle, der blev brugt til uregérliche fanger. Kollegaen blev dog lukket ud igen efter et stykke tid, og på vejen hjem spurgte Sofus Franck ham, hvad for tanker, der egentlig var gået gennem hans hoved, mens han sad „indespærret“? Eldahl svarede, at han havde siddet og tænkt på, „at de skulle gøre Alvor af det, de jævnligt havde talt om, at lade Klubben afløse af en Kommunalærerforening, der var fælles for Lærere og Lærerinder, og som kunne behandle pædagogiske Spørgsmaal og eventuelle Lønspørgsmaal“. Enden på samtalen blev, at en af klubbens medlemmer, den noget ældre lærer, *Nikolaj Andersen*, fik til opgave at starte en agitation blandt lærere og lærerinder for ideen, udarbejde et udkast til foreningens love og indkalde til stiftende møde.

Lærere og lærerinder blev dengang i slutningen af forrige århundrede aflønnet delvis med naturalier. Men i den lov om skolens reform, som blev vedtaget og underskrevet af kongen i marts 1899, blev det bestemt, at købstadslærerne skulle aflønnes efter tre skalaer, den laveste, den mellemste og den højeste. Det var ministeren, som efter forhandling med den pågældende kommunalbestyrelse skulle afgøre hvilken, afhængigt af kommunens økonomiske forhold. Satserne var lavere for lærerinder end for lærere.

For købstadslærerne som helhed var satserne for årslønnen på de tre skalatrin følgende (iflg.D.L.'s jubilæumsbog, „Lærerne og folkeskolen gennem 100 år“ fra 1974):

skala	Lærere	Lærerinder
Laveste	900-2.000 kr.	700-1.300 kr.
Mellemste	1.000-2.200kr.	800-1.400 kr.
Højeste	1.000-2.400 kr.	900-1.500 kr.

For overlærerne, d.v.s.skolelederne, var begyndelseslønnen den højeste lærerløn ved den pågældende skole samt alderstillæg som alt efter skolens størrelse beløb sig til 2-400 kr. hvert 4.år, med et loft på 600-1.200 kr. De nye lønbestemmelser, som var en delvis imødekommelse af Danmarks Lærerforenings ønsker, fik gyldighed fra 1.januar 1901.

I februar 1899, året for arbejdsgivernes store lockout, som kastede tusindvis af familier ud i yderligere fattigdom, er Frederiksberg Kommunalærerforening en realitet – med Nikolaj Andersen som formand og en lærerinde (Frk.Plessen) som næstformand og sekretær.

§1

Foreningens Formaal er at udvikle og styrke Fællesfølelsen blandt de ved Frederiksberg Skolevæsen ansatte Lærere og Lærerinder og i det hele taget at drage Omsorg for disses fælles Interesser og Tarv.

§2

Dette Formaal søges opnaaet ved:

- a)Afholdelse af Foredrag, Diskussioner, Oplæsning m.m.
- b)Selskabelige Sammenkomster.

- c) Besøg på tekniske og andre Institutioner
d) Billig Adgang til Underholdning, væsentlig af æstetisk Art (f.eks. teater og Udstilling)
- Desuden paahviler det Bestyrelsen at virke for at skaffe børn i Frederiksbergs Kommuneskoler Ophold på Landet i Sommerferien samt eventuelt i flere Retninger at varetage deres Tarv.

§3

Medlem kan enhver Lærer og Lærerinde ved Frederiksberg Skolevæsen blive.

Fattigdom og social nød er udbredt i disse år, Frederiksberg er ingen undtagelse, og mange lærere er optagede af børnenes kår i de mange familier, hvor moderen er eneforsørger for ti eller flere børn, eller hvor faderen er uden arbejde og boligforholdene kummerlige. Mange historier kan fortælles om lærere, der stak lidt mad til side eller hjalp et barn med lidt aflagt tøj eller andet.

Og varetagelsen af børnenes tarv er da også en vigtig del af formålserklæringen for den fælles forening for Lærere og Lærerinder på Frederiksberg. Bestyrelsen bliver her pålagt at virke for at skaffe trængende børn et ophold på landet i sommerferien. Noget som i de næste 80 år skulle blive en væsentlig aktivitet for Frederiksberg Kommunelærerforening.

På den tid er der et skarpt skel mellem mandlige og kvindelige lærere/lærerinder. Også rent fysisk er de adskilt på skolen, idet lærerinderne har deres eget „lærerværelse“, og der er en række

begrænsninger på deres arbejde i forhold til deres mandlige kolleger. De kan ikke, som deres mandlige kolleger, få et skema på 36 timer, men må nøjes med mindre. Formentlig fordi de ikke betragtes som forsørgere. Deres løn er i det hele taget lavere end deres mandlige kollegers, de kommer ikke i betragtning til overlærerstillinger, og de kan slet ikke komme på tale som skoleinspektører. Alt dette er noget, der bliver rettet op på i de kommende årtier. Takket være lærerindernes indædte kamp.

Spørgsmålet om kvindernes rettigheder går som et spøgelse gennem Europa i disse år, og der går da heller ikke lang tid, før de kvindelige medlemmer af FKF begynder at stille forslag og krav om mere lige vilkår for lærerinder og lærere. Alle rede året efter, at lærerinderne er blevet organiserede i den fælles forening FKF, udtrykker de fremmødte lærerinder på et bestyrelsesmøde i oktober 1900 misfornøjelse med, at de ikke kan få lige så mange timer som deres mandlige kolleger, og det bliver besluttet at rette en henvendelse til skoleinspektøren og formanden for skolekommissionen herom.

Tre år efter indkalder nogle lærerinder formanden for FKF til et møde, hvor de vil drøfte mulighederne for at få adgang til overlærerpladser i Frederiksberg Skolevæsen, og den uretfærdige forskelsbehandling får i de følgende år diskussionerne til at bølge højt, når FKF holder møder: Især lønspørgsmålet skiller parterne.

Splittelse og forening

Referatet fra et stormfuldt møde i 1905 fortæller lidt om debatten:

Gymnastiksalen i Skolen på Niels Ebbesens Vej er festligt pyntet, men hvad elever og lærere fejrer i årene mellem 1900-1910 ved vi ikke. Måske skolens 25 års jubilæum i 1902?

” Fru Krag fremhæver den store Betydning af at staa sammen, men ender med at anbefale en fuldstændig Adskillelse fra Lærerne. Lærerinderne vil derigennem lære at tale deres egen Sag og forberede sig til at deltage i det offentlige Liv,.. Hr. Johansen ”udtaler sig varmt for at beholde Foreningen udelt. Lønspørgsmaalet behøvede ikke at skille, for hvad den ene Part opnaaede, ville være et Middel for den anden til at opnaa noget tilsvarende“, mente han. Herefter spørger Fru Landt: „Vil Lærerne støtte os, naar vi vil indgaa med Andragende om samme Løn som Lærer-

ne?“ Enkelte Stemmer: „Nej!“ Fru Landt: „Ja, saa er det bedst, Lærerinderne kommer til at staa helt for sig selv!“

På et møde i maj 1908 udtaler en lærerinde, frøken A.Nielsen: „*Princippet samme Løn for samme Arbejde er ganske vist det Maal, vi stiler henimod, men Tiden er endnu ikke inde til at fremsætte dette krav.*“

Lærerinderne udgør majoriteten af foreningens

medlemmer, og lærerne er ængstelige for at de skal sætte sig på formandsposten og alle bestyrelsesposterne, da flertallet ikke kan støtte lærerindernes krav om ligeløn. På den anden side er de også bange for at svække lærerstandens indflydelse, hvis de bliver splittet i to foreninger, men enden bliver, at lærerinderne i 1909 går for sig selv, således at FKF i en årrække har to afdelinger med hver deres afdelingsbestyrelser, der tilsammen udgør FKF's hovedbestyrelse. På dette tidspunkt er der også opstået splittelse i mændenes rækker, og en fraktion har i 1907 dannet en „alternativ“ forening, „Kommunelærerforeningen af 1907“, som i de følgende år kappes med FKF om medlemmernes gunst. Det bliver dog FKF, der sejrer. Foreningen får i disse år bl.a. gennemført nogle arbejdstidsforbedringer i form af 3 timers aldersreduktion ved det 55.år og 5 timer yderligere ved det 60.år.

At der sideløbende eksisterer en 2.kreds af Danmarks Lærerforening, kaldet Frederiksberg-kredsen, fuldender det forvirrede indtryk af Frederiksberglærernes organisering. Mange er dobbeltorganiserede i kredsen og FKF, men selvom der gennem årene bliver gjort forsøg på at forene de to i en fælles, forhandlingsberettiget forening, varer det flere år før FKF bliver sluttet sammen med Danmarks Lærerforening og dermed bliver Danmarks Lærerforenings 2.kreds. Det sker først i 1922, hvorefter FKF varetager „Henvendelse til og Forhandling med de frederiksbergske Skolemyndigheder, særligt angaaende Medlemmernes Arbejds- og Lønforhold“, mens D.L.F. står for kontakten til de statslige skolemyndigheder.

Feriekolonierne

slutningen af 1800-tallet er det blevet en udbredt praksis at sende de mest trængende københavnske og frederiksbergske skolebørn på et ferieophold i private landbohjem. Men behovet er langt fra dækket. Og da et af hovedformålene for den nystiftede kommunelærerforening

Med pigerne på feriekoloni i sommeren 1920 i „Højstrup“ på Stevns.

er at virke for børnenes tarv og medvirke til at skaffe børn ferieophold på landet, sender FKF i 1904 et opråb ud til alle landets aviser, hvori de opfordrer landbofamilier til at tage et Frederiksbergbarn til sig i ferien.

” Blandt 7000 Børn i Frederiksberg Kommune er der over 1200, som lever under meget smaa og daarligere Forhold. Mange er Børn af Enker og i mange Hjem er der en Børneflokk på 8-10 Børn. Der har i Vinter hersket en Del Arbejdsløshed her, og vi kan mærke, at Børnene har lidt derunder. Det vil derfor være en Velgerning, om gode Mennesker vil hjælpe os med at faa nogle smaa Dreng og Piger anbragt i landlige Hjem. Solen, Luften, den gode Kost og den venlige Behandling kan udrette Vidundere. Vær derfor saa god at sende rigelige Tilbud til en af undertegnede om at modtage en lille Dreng eller Pige i Sommerferien. “

Maj 1904, Frederiksberg Kommunelærerforening

Mange tager imod opfordringen og tager et barn til sig i ferien, og ofte går feriepladsen i arv til bror eller søster. Men desværre for drengene er der størst interesse for at få en pige på gården, og derfor tager nogle Frederiksberg-lærere som et forsøg i år 1900 på feriekoloni med flokke på hhv. 30 og 34 drenge. Opholdet bliver betalt af egne lommer samt af midler, indsamlet blandt lærerpersonalet på skolerne og tilskud fra dagbladet Politiken. Drengene får 11 dages ophold på henholdsvis Brøderup højskole på Sydsjælland og Vester Keilstrup ved Silkeborg, og forsøget bliver en stor succes. De følgende år vokser interessen for sagen, og stadig flere familier ansøger om muligheden for, at deres barn kan komme på ferieophold. I 1905 nedsætter FKF et udvalg, der undersøger mulighederne for at få foden under eget bord og købe eller opføre egne feriekolonier. Første koloni bliver bygget på stranden ved Kongsøre skov

ved Isefjorden. Og takket være bidrag, indsamlet blandt Frederiksbergborgere, Børnehjælpsdagen, Politiken og lærerne samt tilskud fra Frederiksberg kommune, kan FKF modtage de første 80 drenge og deres lærere i juni 1905 i en smuk og idyllisk beliggende feriekoloni.

Klingende Hurra-råb

Det fortælles, at da drengene ankommer til Vig station har egnens beboere sørget for at stille 14 hestevogne til rådighed, som holder og venter for at køre børnene de 10 kilometer til Kongsøre. „Ved alle Gaarde langs Vejen stod Folk for at se Vogntoget køre forbi, og Børnene hilste med klingende Hurra-Raab“, lyder en samtidig beretning. Næste sommer ankommer tre hold á 100 børn på Kongsøre. De stortrives og bliver hver dag vejret, for at man kan konstatere, om de nu også tager godt nok på. I gennemsnit tager børnene 2 1/2 pund på i løbet af de 14 dages ferieophold!

Ved siden af Kongsøre, som langt fra kan opfylde behovet, lejes huse, gårde og højskoler – nogle mere primitive end andre – men fælles for dem alle er, at de ligger i naturskønne omgivelser, tæt på skov og strand. I 1908 kommer feriekolonien Højstrup ved Præstø til, og fra 1900 til 1979 sender lærere og lærerinder på Frederiksberg børn til 66 kolonier, hvoraf de 15 er foreningens egne faste kolonier, nemlig *Kongsøre* ved Isefjorden, *Lumsås* ved Sjællands Odde, *Højstrup* på Stevns, *Hytten* i Værløse, *Sejerø* på Sejerø, *Donnemose* (tidligere kaldet *Corselitze*) og *Tunnerup* på Falster. Desuden *Vesterlyng* og *Nordstrand* ved Rørvig,

Østerstrand og *Dueodde* på Bornholm, *Asserballe* på Als, *Varbjerg* på Nordfyn, og *Broager* i Sønderjylland samt *Fanø* på Fanø.

” Klokken 6 3/4 Morgen begyndte Dagens Værk. Først nød Børnene Mælk og Smørrebrød, og så begyndte Fodboldspillet eller en rask Indianerleg i Klitterne. Efter et Bad mødte man klokken 11 1/2 til Middag med kolossal Appetit. Middagsluren nød man på Plænen, hvis man da ikke havde et Brev at skrive Hjem. Klokken 3 fik man Kaffe og Kage, så en Spadseretur, et Bad, en Leg, klokken 6 1/2 Aftensmad, lidt Tumlen i frisk Luft og i Seng klokken 8 1/2. Således var Dagens program. ”

(Skrevet af Sofus Franck i 1905 fra drengekolonien på Vester Vedsted Efterskole ved Ribe)

Kolonierne bliver brugt sommeren igennem, men også uden for sæsonen er der liv i bygningerne. De bliver således brugt til lejrskoler for skoler og gymnasier på Frederiksberg samt til diverse lærerkurser, og lejes ud til børnehaver og fritidshjem samt i stor udstrækning til åndssvageforsorgen, som sender børnene på tiltrængte kolonier i det danske land.

Eftermiddagsbørn og trætte lærere

Skoledagen er lang i begyndelsen af dette århundrede. Børneflokkene er store, og de fleste skoler på Frederiksberg bliver opført i disse år. For at udnytte lokalerne optimalt, kører mange af skolerne med to hold elever, der går i

skole henholdsvis formiddag og eftermiddag, og det giver lærerne og lærerinderne et timetal, der ville få enhver skolelærer i dag til at blegne. Lærerne har da heller ikke været organiserede ret længe, før der lyder krav om reformer.

På et møde i FKF i 1909 går lærer Andersen Kjær således på talerstolen for at tale om „Klasseordningen og Skoletiden ved Kommuneskolerne paa Frederiksberg:

Han siger:

„For at undgaa Oversidderne, der nu er en Plage i Klasserne, foreslaas, at nogle faa procent, saa faa som muligt, overføres i særegne Hjælpeklasser, hvori drives en Undervisning, der passer for de allertarve-

ligst begavede Børn, medens Resten ufravigelig rykkes op Aar efter Aar uden Oversidder. Ved denne ordning vindes meget baade for Børn og Lærere“, siger han og fortsætter:

„Som langt den betydeligste Reform, der bør kræves gennemført, maa en Forandring i Skoletiden nævnes. Medens denne nu strækker sig fra Kl.8 Morgen til 6-7 Aften, saaledes at nogle Børn gaar fra 8 til 12-1, andre fra 1 til 5-6 (Eftersiddere fra 6-7) bør der i fremtiden kun være Undervisning om Formiddagen fra 8 til 12-1-2; for at lette Gennemførelsen kunde der spares Klasseværelser ved at lade 1ste og 2den Klasserne gaa fra 7-12 og 12-4.

Eftermiddagsbørnene udnyttes nu i al for stor

Gammel tegning af drengecelle, som den kunne se ud på de frederiksborgske skoler omkring 1913.

Udstrækning til erhvervsmæssigt Arbejde, hvorved de gøres aldeles uimodtagelige for Undervisning, naar de Kl.1 kommer trætte og sultne i Skole. For Lærerne, der nu skal være til Disposition fra 8 til 6-7 med enkelte Fritimer imellem, vilde et saadant Fremskridt betyde umaadelig meget. Der vilde herefter kunne blive Tid til Forberedelse og andet Hjemmearbejde saavel til videregaaende Uddannelse ved Kursus eller paa andre Maa-der, hvilket Lærerne under den nuværende Ordning er saa godt som udelukket fra. Den lange Dag og det opslidende Arbejde med trætte og uimodtagelige Eftermiddagsbørn gør ham uskikket til Hjemmearbejde..."

Skandalen om skolefængslerne

Lærernes magtanvendelse er til diskussion i disse år, hvor det stadig er tilladt at sætte sig i respekt ved hjælp af såvel spanskrør som lussinger og andre fysiske afstraffelsesmetoder. At ure-

gerlige eller slet og ret ulydige børn også kan sættes i dertil indrettede skolefængsler er imidlertid ikke noget, man taler højt om. Men det er en forholdsvis udbredt praksis, viser det sig:

Den 18.juni 1913 vækker en tospaltet artikel i Socialdemokraten opsigt over hele landet. Og ikke mindst på Frederiksberg. Anledningen er, at det er kommet den unge socialdemokratiske journalist Marinus Kristensen for øre, at en 12-årig dreng er blevet holdt indespærret på Duevejens skole i 10 dage. Bladet starter en kampagne, der ender med at få Frederiksborglærerne til at gå i forsvarsposition og hævde deres ret til denne form for afstraffelse:

” Vi modtog i Gaar Meddelelsen om, at en 12-årig Dreng har siddet indespærret paa et Tagkammer paa Duevejens Skole siden Mandag den 9.Juni.

Saa utrolig denne Meddelelse lød, viste den sig ved indgaaende Undersøgelse at være fuldkommen rigtig. Den 12-aarige Arrestant, Edvard Jensen, er Søn af en forladt Hustru, Clemence Jensen, der bor i de Classenske Boliger og maa ernære sine 6 Børn ved Syarbejde. Edvard, der af alle skildres som en god Dreng, er en Del sygelig og staar langt tilbage i aandelig Henseende. Han har af og til vist Tilbøjelighed til at forsømme Skolen, og de Afstraffelser, som dette har haft til Følge, har yderligere nærret denne Tilbøjelighed. Forleden fik han ved et Uheld ødelagt Bindet om sit Atlas, og frygten for Følgerne heraf fik ham til at forsømme Skolen i 3 Dage. Inspektøren skrev til Værgeraadet i den Anledning og vilde have drengen fjernet fra Hjemmet. Moderen fik dette at vide og blev ude af sig selv af Fortvivlelse. Hun vil for ingen Pris miste sine Børn, hvorfor hun henvendte sig til Inspektøren... ”

Journalisten forfølger sagen og får i de følgende dage mobiliseret forældrene til et protestmøde, indkaldt af Vattæppe-, Trikotage- og Linnedsyerskernes Fagforeninger. Det lykkes på den baggrund at skaffe drengen fri, men journalisten fortsætter sin undersøgelse af, hvor udbredt denne form for straf er på Frederiksberg.

” Vore Afsløringer af denne, for det frederiksborgske Skolevæsen yderst beskæmmende Skandale, har rejst et Spørgsmål af langt større Rækkevidde end denne ene fattige Drengs Skæbne. Skoleautoriteternes forfjamskede og undvigende Svar lader formode, at Børnene fængsles efter en uanet Maalestok... ”

Skolens inspektør, kommunens skoledirektør og endelig Kultusministeren drages til ansvar. Skoleinspektøren henholder sig til, at moderen selv har givet tilladelse til fængslingen, og skoledirektøren mener, der er tale om en storm i et glas vand, da der kun er tale om, at ialt 5 børn har siddet indespærret i skolefængsler på Frederiksberg inden for det forløbne år. Men den ihærdige journalist finder frem til flere tilfælde, som ikke er medtaget i skoledirektørens statistik og kan oplyse, at der netop nu sidder to drenge indespærrede på henholdsvis Skolen på Lollandsvej og Fuglevangsvejens Skole!

Oplysningerne om den udbredte anvendelse af skolefængsler på Frederiksberg får ikke mindre end to tusinde forældre til at deltage i et protestmøde på Fælled i slutningen af juni 1913.

” Indespærring af Børn i ensomt Fængsel er en saadan Handling, at alene Tanken derom oprører ethvert humanittænkende Menneske. Alle virkelige Pædagoger er i vor Tid enige om, at den ideelle Opdragelse for selv de vanskeligste Børn er Undervisning og Leg i fri luft, hvorved Børnenes sunde fysiske Opdragelse foregaar samtidig med, at deres aandelige Evner udvikles ”,

---

lyder det i indkaldelsen til mødet på Fælled.

Og hvordan forholder lærerne sig så til denne sag?

Jo, ifølge journalisten på Socialdemokraten har en række kommunelærere på Frederiksberg „udtrykt deres stærkeste Fordømmelse af en saadan Fremgangsmaade“, men deres fagblad undskyl-

Fra dengang, drenge gik i drengeklasser. Her fotograferet på Skolen på Niels Ebbesens Vej i 1900-1910.

der fremgangsmåden med, at den jo er anvist som straffeform af såvel Kommunalbestyrelse som Skolemyndigheder, og at det derfor „ikke er så urimeligt, at den i visse Tilfælde anvendes, og disse Myndigheder maa først tage Affære, hvis de ønsker den afskaffet“...

Ifølge en ministeriel resolution fra 1876 har skolerne tilladelse til at anvende indespærring af eleverne, „naar Forældrene samtykker deri“ og kultusminister Appel henviser til, at „Naar Moderen har ladet sig bevæge til at give sit Samtykke, er der jo

ikke egentlig Tale om en Skolestraf, saa er det jo paa en Maade hende(!), der straffer Drengen“.

At moderen til drengen har fået valget mellem at få drengen fjernet fra hjemmet eller interneret i 10 dage, kommenteres ikke af ministeren.

Men journalisten er vedholdende, og efter at sagen har kørt i dagspressen i et par uger, har lærerne fået nok. Der ankommer et brev til Socialdemokraten, underskrevet af 40 lærerinder og lærere på Duevejens Kommuneskole. De skriver:

” Uden at ville inklade os på pædagogiske Betragtninger af nogen Art ønsker vi at rejse en alvorlig Protest imod visse Blades ondsindede Angreb på Skoleinspektør Jerndorff-Jessens Personlighed.

Angreb, der tillige er latterlige, fordi Hr.Jerndorff-Jessen netop er en yderst pligtopfyldende og fintfølede Skoleinspektør. ““

Brevet afføder følgende kommentar fra journalisten:

““ Offentligheden vilde sikkert finde det mere tiltalende, om de Lærere og lærerinder, der gennem deres Skrivelse røber en så fintfølede Deltagelse for Hr.Jerndorff-Jessens Person, havde overført en Del af det gode Hjærtelag til de Børn, som under Hr.Jerndorff-Jessens Herredømme har været underkastet Fængselstortur! ““

Frederiksbergs lærere og lærerinder føler sig som jaget vildt, og en af dem, Kommunelærer A.Madsen sætter den 30.juni et indlæg i Social-Demokraten til forsvar for sine kolleger: Han skriver bl.a.:

““ Og hvor findes saa de raa og brutale Lærere? Ikke i min Omgangskreds, og jeg kender dog en Mængde af Lærerne og Lærerinderne på Frederiksberg. Jeg kender dem som Folk, der arbejder godt og samvittighedsfuldt til daglig, og som tager sig af Børnene i den grad, at næsten intet forsømmes. De giver fattige Børn Klæder til Højtiderne og i Ferierne, hjælper til med Bispising, forbinder Syge og Saarede, som Hjemmene tit sjusker med, skaffer Feriepladser, ofrer deres Sommerferie for at holde den konfirmerede Ungdom sammen og til Skolen og meget mere. Det er de virkelige Forhold, og hvad faar Lærerne og Lærerinderne for alle disse Ting, som

ingen kan paalægge dem, men som de gør af egen fri Vilje og Interesse for deres Gerning? Af Børnene oftest Utaknemmelighed og af de Voksne meningsløs Kritik.

Lærerne kan sige, som der staar på nogle Indsamlingsbøsser: „I dag mig, i Morgen dig“ Ingen, om han er aldrig så samvittighedsfuld kan sikre sig imod, at han en skønne Dag bliver trukket frem til Forhaanelse, netop fordi han er Lærer, og fordi Lærerne for tiden er upopulære. ““

Arvin og aktivitetspædagogikken

Tidens nye pædagogiske tanker er på vej til Frederiksberg, hvor en af tidens fremmeste pædagoger, *Georg Julius Arvin* i 1917 bliver valgt til formand for FKF. Men allerede året efter, i 1918, får han stillingen som skoleinspektør på la Courvejens skole og må opgive sit formandskab af FKF. G.J. Arvin vender dog tilbage som formand for FKF i 1927-1929.

Arvin bliver senere stifter og rektor af Bernadoteskolen i Hellerup og rektor ved Danmarks Lærerhøjskole og er stærkt medvirkende til, at Frederiksberg Skolevæsen i mange år opfattes som foregangskommune på det pædagogiske område. Han realiserer op igennem tyverne og trediverne mange af sine reformvenlige tanker på La Courvejens skole – ideer som efterhånden spreder sig til mange andre skoler i kommunen og resten af landet.

Det er reform- og aktivitetspædagogikken, som afprøves i disse år. De nye strømninger kommer fra Amerika og er et kraftigt opgør med den hidtidige undervisningsform, som bygger på lærerens autoritet, klasseundervisning, lektielæsning,

G.J. Arvin –
en af tidens
fremmeste
pædagoger –
blev i to
omgange
formand for
FKF.

udenadslære og overhøring. Aktivitetspædagogerne ønsker, at barnet skal kunne udfolde sig frit og spontant, uden at det dog sker på fællesskabets bekostning. Under hensyn til barnets individuelle egenart skal barnet hjælpes til at blive et lykkeligt og harmonisk menneske, bl.a. gennem udvikling af dets skabende evner, og arbejdet med stoffet skal foregå på tværs af fagene og afsluttes med det, vi i dag ville kalde elevevalue-ring.

På dette tidspunkt er de fleste skoler opdelt i rene pige- og drengeskoler, ligesom skolegårde som regel er delt midt igennem for at holde de to køn adskilt.

Det får G.J. Arvin hurtigt lavet om på som skoleinspektør på la Courvejens skole. Som noget af det første gennemfører han fællesundervisning af piger og drenge, der indrettes et fælles lærerværelse for lærere og lærerinder og undervisningsti-

den ændres, så næsten alle klasser kan slutte kl. 14, i stedet for som førhen ved 17-18-tiden.

Arvin er pioner på mange områder og mener, at undervisningen såvidt muligt må tilpasses den enkelte elev, og at man kan lære på andre måder end ved blot at lære udenad i klasseværelset. Derfor går han i samarbejde med lærerrådet på La Courvejens skole i gang med at indrette „værksteder“ og faglokaler til forskellige fag. Han indfører som den første i landet faget metalsløjde, ligesom han opretter landets første skolebibliotek med tilhørende læsestue.

Også i forhold til forældresamarbejdet går G.J. Arvin nye veje. I forbindelse med, at en tømmerplads ved siden af la Courvejens skole er blevet nedlagt og skolen forgæves har søgt kommunalbestyrelsen om, at den må blive indrettet til boldplads for skolen, får Arvin og lærerrådet mobiliseret forældrekræften og stifter „Boldpladsforeningen La Cour“. Foreningen lejer pladsen af kommunen og skolen får sin boldplads.

De positive erfaringer med forældresamarbejdet på la Courvejen får afsmittende virkning på andre skoler i kommunen, som kopierer ideen og opretter skolekredse, bestående af lærere og forældre på de enkelte skoler. Disse skolekredse bliver senere samlet i „De frederiksbergske Skolekredse“, som stadig eksisterer.

Fyringer og besparelser

I 1923 har Frederiksberg kommune nedsat en sparekommission, der skal fremlægge en række forslag, som rammer de offentligt ansatte, herunder kommunens lærere. 25 lærerstillinge skal spares væk, klassekvotienten skal hæves fra 30 til

36, og lærernes arbejdstid øges ved at ændre timeberegningen fra 4 læste timer = 5 løntimer, til at 5 læste timer = 6 løntimer. Det er Frederiksberglærerne naturligtvis ikke særligt begejstrede for.

Ikke alle Sparekommissionens forslag bliver dog ført ud i livet. For eksempel lykkes det at afværge en hævelse af klassekvotienten, bl.a. begrundet i hensynet til de hygiejniske forhold i klassen.

I et referat fra et møde mellem FKF's lønudvalg og kommunens sparekommission lyder det:

„Formanden omtaler den økonomiske Situation rundt om i Verden, specielt Forholdene i Østerrig med Afskedigelse af 50.000 Embedsmænd og en almindelig Embedsløn på 2000 Kroner, omtaler den forøgede Kontortid for Kommunens Kontorpersonale og fremhæver, at Spareudvalget maa kunne fremvise Resultater. Hans Stilling over for Lærerpersonalet er dikteret af økonomiske Hensyn og ikke af Ondskab, beklager atter, at der ikke er stillet positive Forslag fra Lærerpersonalets Side og pointerer, at man i Stedet for at gaa til Lønreduktion har valgt at give forøget Arbejdstid...“

At FKF's medlemmer i forvejen ikke føler sig særligt privilegerede, fremgår af et brev, som FKF's bestyrelse i februar 1916 retter til Frederiksberg Kommunalbestyrelse.

„Under Henvisning til de stadig stigende Priser paa alle Livsforødenheder tillader Bestyrelsen for Frederiksberg Kommunalbestyrelse sig herved at ansøge den ærede Kommunalbestyrelse om, at der maa blive bevilget til enhver Lærerinde eller Lærer af Personalet ved de herværende Kommuneskoler, herunder ogsaa befattet Timelærerpersonalet samt faste Vikarer, et midlertidigt Løntillæg på 25 kr. maanedlig fra

1.Oktober 1915 at regne og indtil en Lønrevision kan finde Sted.“

Sagen om Marie Nielsen

I 1914, få måneder før mordet på Franz Ferdinand i Sarajevo og udbruddet af 1.verdenskrig, og mens Rosa Luxemburg og Karl Liebknecht agiterer for antimilitarisme og socialisme i Tyskland, er der en ung lærerinde på Frederiksberg, der blander sig i den offentlige debat og taler militarismen midt imod. Det er Marie Nielsen, fra 1908 fast vikar og fra 1912 lærerinde ved Frederiksberg skolevæsen. Det gør hun ikke ustraffet. Noget, der ligner en pressehetz, fører senere til afskedigelsen af Marie Nielsen, som først igen i 1924 bliver ansat som lærerinde på Frederiksberg.

Det hele starter med, at Marie Nielsen i april citeres i bladet „Vort Land“ for følgende uddrag af en tale, hun har holdt på et offentligt møde dagen i forvejen:

„De nationale Skranker maa falde. Jeg ser ingen Ulykke i, om Danmark gaar op i Tyskland. Hæren er overklassen, og den opretholdes kun, fordi den skal bruges mod Arbejderne. I Tyskland fik for nylig en socialdemokratisk Dame 3 maaneders Fængsel, da hun opfordrede Soldaterne til at nægte at skyde, naar de blev kommanderede dertil...Jeg tør vove at sige, at vi først og fremmest er Socialdemokrater og ikke først og fremmest Danske“.

Talen afstedkommer et ramaskrig. En læser reagerer og skriver følgende indlæg, hvori han opfordrer til at fyre Marie Nielsen som lærerinde på Frederiksberg med denne begrundelse:

„Jeg kan ikke med rolig Samvittighed tie til det, jeg hørte ved nævnte Møde. Den frederiksbergske Befolkning skal vide, hvad det er for Mennesker, den risikerer at faa sine Børn under Paavirkning af. Den skal vide, at der er Mennesker i Skolen, som offentligt tør sige: „Danmark under Tyskland er ingen Ulykke“. Mon ikke enhver frederiksbergsk Borger uden Hensyn til politisk Farve vil betragte det som den største Ulykke, der kunde times Danmark? Jeg tror det. Men en Lærerinde, som skal undervise Borgernes Børn, hun har Lov til at krænke de nationale Følelser; om det er af Dumhed, Fanatisme eller Ansvarsløshed er ligegyldigt. Stod det til mig, skulde hun ikke en Dag længe være Lærerinde for danske Børn. Hvad siger Autoriteterne “

Frederiksberg d.20.april 1914. H.Brunøe

I en artikel i bladet „Københavns Kommuneskole“ samme år går hun i rette med de kræfter, som gerne vil se hendes hovede på et fad. Hun skriver bl.a.:

„Jeg har ingen Sinde skjult mine politiske Anskuelser, og mine Foresatte har altid haft fuld Klarhed derover. Der foreligger yderligere i Retssagen Attest fra min Inspektør om dette Forhold, idet han tillige bevidner, at jeg ingen Sinde har blandet Politik med min Skolegerning, og at Forholdet mellem mig og Børnene og disses Forældre til enhver Tid har været det bedste“.

Marie Nielsen har i oktober 1918 fået bevilget orlov fra sin gerning som kommunelærerinde for at overtage Redaktørposten ved „Klassekampen“, men melder sig i oktober 1919 påny til arbejdet, efter at orloven er udløbet og hun i mellemtiden har været fængslet i et halvt år for at have bragt artikler, der skulle have opfordret til åbent oprør.

Hun bliver dog afskediget uden pension i 1920 og det lader ikke til, at hun får særlig meget støtte hos sine fagfæller i Frederiksberg Kommunalærerforening. I hvert fald skriver bladet „Solidaritet“ i december 1920 en stort anlagt forsideartikel, hvori den anklager FKF for at undlade at hjælpe hende. Bladet skriver:

” Det kan være, det er rigtigt, hvad en ung Lærer forleden hævdede overfor os, at „Frederiksberg Kommunalærerforening“ er et udmærket Springbræt for sine Bestyrelsesmedlemmer til Avancement indenfor Skolevæsenet; thi er den dette, da er det jo også forklarligt, at den intet kan være for sine Medlemmer i deres Retsforhold overfor Myndighederne. Da maa Bestyrelsens Opgave jo være underdanigt at tjene de Myndigheder overfor hvem de skulde paatale Medlemmernes Ret og Interesser.

Et kan man i alle Tilfælde fastslaa, og det er, at Marie Nielsen, som er Medlem af nævnte Organisation, har været Genstand for den groveste Retskrænkelse – økonomisk Forfølgelse fra Myndighedernes Side, fordi hun nærer en bestemt politisk Opfattelse – uden at denne Organisation saa meget som har vovet at tage Stilling til Spørgsmaalet, og endnu mindre har søgt at hjælpe hende til hendes Ret. Derved har denne Organisation indirekte støttet Myndighederne moralsk i deres fordømmelige Adfærd mod et af Organisationens Medlemmer...”

„Solidaritet“ beskriver senere, hvorledes FKF's bestyrelse giver afslag til Marie Nielsen, da hun anmoder om økonomisk støtte fra sin organisation til at omstøde domstolens afgørelse om afskedigelse uden pension. Bestyrelsen for FKF

henviser til Danmarks Lærerforening, men efter et møde i „Hovedstadens radikale Ungdom“, hvor afskedigelsen fordømmes, tager nogle Frederiksberglærere affære og indkalder til ekstraordinær generalforsamling i FKF for at tage stilling til afskedigelsen og den politiske forfølgelse af Marie Nielsen. Igen ifølge „Solidaritet“ bliver der på den ekstraordinære generalforsamling med 28 stemmer mod 11 vedtaget, at den resolution, der udtaler sig til fordel for Marie Nielsen, ikke skal bringes til afstemning.

Det giver „Solidaritet“ anledning til denne karakteristisk af FKF:

”Et saadant Lavmaal af moralsk Mod har ingen Arbejderorganisation endnu drevet det til i Forholdet til en Kammerat, der er blevet forurettet af sin Arbejdskøber eller Myndighederne..Indirekte moralsk Billigelse af Myndighedernes politiske Forfølgelse mod Marie Nielsen er den „Hjælp“, hun har faaet fra sine Kolleger på Frederiksberg gennem deres Organisation...”

Fire år efter har FKF ændret holdning til Marie Nielsen-sagen og sender en henvendelse til Undervisningsministeriet for at anmode om, at Marie Niensens afskedigelsessag må blive taget op til fornyet prøvelse og mulig revision:

Bestyrelsen skriver i et brev fra 2.juni 1924:

„Man vil indtrængende anmode Ministeriet om at tilkendegive Frøken Marie Nielsen, at det paa ny betragter hende som kvalificeret Ansøger til Embede i Folkeskolen – og desuden foranledige, at hun, indtil hun opnaar en saadan Ansættelse, faar en Understøttelse

paa Finansloven som Erstatning for den Pension, hun ifølge sin Tjenestealder kunde tilkomme. Som støtte for denne Anmodning henviser Bestyrelsen til, at skriftlige Udtalelser fra Frøken Marie Niensens Skoleinspektør, fra Kolleger samt fra Andre, der kender hende fra hendes Uddannelsestid og Virksomhed i Skolen, betegner hende som et flittigt og elskværdigt Menneske og en dygtig og samvittighedsfuld Lærerinde, fra hvis Virksomhed der intet foreligger om, at hun skulde have ladet sine politiske Anskuelser komme frem under sit Skolearbejde, hvorfor Bestyrelsen gaar ud fra, at hun heller ikke i Fremtiden vil gøre sig skyldig i nogen Taktløshed i den Retning. Og selv om Højesteret i Modsætning til Landsretten er kommet til det resultat, at Frøken Marie Nielsen ikke har Krav på Pension, vil dog en rent menneskelig Betragtning af Sagen føre til den Opfattelse, at hun økonomisk er meget haardt ramt, naar man helt berøver hende den Pension, der var en Del af Lønnen for hendes Arbejde i Skolens Tjeneste.“

Menneskedyret

Fysisk afstraffelse er på mange skoler i disse år et ganske banalt middel til at opnå ro i de store klasser, hvor børnene måske havde større respekt for lærernes autoritet end de har i dag, men hvor erhvervsarbejde, og dårlige muligheder for at få ro derhjemme til at læse lektier m.v., kunne gøre det svært altid at leve op til lærernes krav om at møde velforberejede, sidde stille og høre efter og i det hele taget være „efterrettelige“. Men ikke alle forældre – heller ikke i 1920'erne og 1930'erne – var enige i disse metoder. Det viser sagen om „Menneskedyret“, der ligger som en brevveksling i FKF's arkiver.

En moder skriver i 1923 følgende brev til en lærer på Skolen på Solbjergvej:

Til P. Jacobsen.

Da jeg har hørt at De har slaaet Ejner, fordi at han har paatalt at to af hans Kammerater gik og stak ham i Maven, og ligeledes stak en anden Dreng med et Søm; Jeg troede at De var til for Børnenes Skyld, hvor skal de ellers henvende sig, naar der er noget i vejen. Men De er maaske en Herre, der skal have sin lyst og Tilbøjelighed styret på min Dreng, men næste Gang det kommer over Dem, saa prøv Mester Erik på Deres egne Børn, og ikke paa mine; Nu har jeg haft 10 Børn gaaende på de Frederiksbergske Skoler og aldrig er der nogen, der er kommet hjem med **blaa, tykke** Mærker paa Kroppen. I dette Tilfælde her vil jeg sammenligne Dem med Menneskedyret, som der stod skrevet om i Aftenbladet forleden Dag, læs det og **prøv** ikke paa mere at slaa mine Børn uden Grund. Dette er kun en **Advarsel** og er der ellers noget De kan sige til Deres Forsvar er jeg boende: Godthaabsvej 118 E, st.

Alma Bigler

Kommunelærer Jacobsen udbeder sig en undskyldning for de skrappe påstande og opfordrer fru Alma Bigler til at møde op på skolen for at tale med ham om sagen. Da hun ikke kommer, sender han hende et brev, hvori han beder hende skriftligt trække sine beskyldninger imod ham tilbage. Det gør hun ikke. I stedet henvender hun sig på familielægens opfordring til politiet for at få læreren dømt for vold, og i sin kvide henvender kommunelærer Jacobsen sig til FKF for at få sin fagforenings hjælp til „at Fru Biglers udtryk og Beskyldninger mortificeres, da jeg anser det for at være i Standens Interesse, at saadanne For-

nærmelser ikke faar Lov til at gaa upaatalte hen“. Han forklarer i brevet til bestyrelsen hændelsesforløbet således:

„I april Maaned kom jeg under Vejr med, at en dreng i Solbjergvej Skoles 7.Klasse havde skulket, og at han havde drevet dette Skulkeri i ca. 1/2 Aar. Jeg meldte det til Skolens Inspektør og Drengens Klasse-lærer, og efter Samraad med disse tildelte jeg Drengen en Straf, der bestod af 4 Slag tildelt på almindelig Vis, paa det reglementerede Sted og udført med Skolens Spanskrør. Dog maa jeg bemærke, at Straffens Art og Størrelse bestemte jeg selv. Et Par Dage senere opdagede Moderen, at der var Mærker af Slagene på Drengens Bag, og hun gik derpaa til en Læge, der erklærede, at jeg havde mishandlet Drengen og han tilskyndede Hjemmet til at melde „Mishandlingen“ til Politiet, hvilket ogsaa skete...“

Kommunelæreren går nu til viceskoledirektør Sofus Franck, som giver ham sin fulde opbakning og henviser ham til en landsrettsagfører, der kan bistå ham i sagen. Den kommer dog aldrig længere end til forundersøgelsen, da den afvises af statsadvokaten efter indstilling fra politimesteren.

Til kamp for Håndgerning

Kvindernes frigørelse handlede i disse år også om pigernes muligheder for at dygtiggøre sig. Og bestyrelsen for FKF sender i april 1925 en resolution, enstemmigt vedtaget på et velbesøgt møde i lærerindernes afdeling med følgende ordlyd (uddrag):

„Da det ved den nuværende Haandarbejdsundervisning har vist sig, at Børneantallet i mange Tilfælde er

for stort til, at Lærerinden kan gennemføre en rationel undervisning, der holder Børnene i Arbejde, samtidig med, at der vaages over deres Holdning og gode Arbejdsvaner, ansøger Lærerinderne om, at Anm.8 i Forslaget til den ny Undervisningsplan for Haandarbejde maa blive godkendt og træde i Kraft fra Skoleaaret 1925-26.

Som Motivering tjener: Haandarbejde bør være et af de vigtigste Fag i Skolen:

1. Fordi Faget imødekommer alle Pigers naturlige Anlæg for og Lyst til med deres Hænder at frembringe noget nyttigt og smukt.
2. Fordi vor kvindelige Ungdom, hvilken Stilling i Samfundet, den end kommer til at indtage, i høj grad har Brug for at kunne haandtere Naal og Traad, Saks o.s.v. Særlig vil dette naturligvis være af stor Værdi for de mange Husmødre, der er Midtpunktet i Hjem-

Håndarbejde er et vigtigt fag, hvis pigerne skal klare tilværelsen. Her lærer de at sy og strikke i Skolen på Godthåbsvej, 1936.

mene og paa hvis Dygtighed, Hjemmenes og dermed hele Samfundets økonomiske Forhold for en væsentlig del beror.

3. Fordi Skolen i vore Dage er nødt til at paatage sig en stor Del af den Uddannelse i kvindelige Sysler, som Hjemmene tidligere gav Pigebørnene. Dels er mange Mødres Tid altfor optaget, og dels er adskillige af dem ikke i Stand til at indøve Børnene i en praktisk og ordentlig Udførelse af Arbejdet. Det er derfor et velbegrundet Krav, at Haandarbejdsundervisningen kommer til sin ret i Skolen..

Hjem og skole

De Frederiksbergske Skolekredse, som bliver dannet i slutningen af 1920'erne, skaber nogle traditioner for mødet mellem børn, forældre og skole, og ud over foredrag om relevante emner, byder disse møder på f.eks. gymnastikopvisning, folkedans, udstillinger af børnenes frembringelser m.v.

På et sommermøde i Søndermarken i juni 1927, som FKF er medarrangør af, taler formanden for la Courvejens Skoles Forældreforening for, at tidspunktet er inde for en langt større udbredelse af forældreråd på skolerne, og han understreger, at der ikke er tale om „tilflugtsteder for kritik“: „Der dannes i vore Dage ingen Organisation af Forældre med Front mod Skolen“, fastslår han.

Sofus Franck, som på daværende tidspunkt er Viceskoleinspektør, slutter mødet af med følgende fremsynede overvejelser om vigtigheden af børns fritidsarbejde i skolehaver, gymnastik og sløjd – „alt det, der modarbejder Lediggang, som er Fandens Hovedpude“:

„Det betyder noget i Overgangsalderen, at Barnet selv sætter sig Maal, selv bestemmer Tempoet, selv er ansvarlig for resultatet. Og det giver alt sammen gode Ordensvaner under en fri Form. Saa udmærket har Fritidsbeskæftigelsen allerede virket, at man tænker paa Frederiksberg at stryge den Karakter, der hedder Opførsel. Den behøves ikke!“

Højere lærerlønninger

Skolenedlæggelser og lønforhandlinger er i slutningen af 20'erne emner, som FKF bruger

mange kræfter på. Skoleinspektører og kommunelærere rager sammen med deres forening FKF uklar med rådmand Stein, da de protesterer mod skoledirektørens plan om at nedlægge Howitzvejens Skole. FKF må søge bistand hos en højesteretsadvokat for at få medhold i at have handlet korrekt, når den har ansøgt kommunalbestyrelsen om at bevare skolen og ikke, som rådmanden mener, dermed er gået bag skoledirektørens ryg.

Det lykkes i 1929 lønforhandlerne i FKF at opnå en sådan placering blandt de kommunale tjenestemænd, at de frederiksbergske lærere i en årrække på de ældre løntrin har ikke så få hundrede kroner mere end kollegerne i Gentofte og København.

Lejrskoler og skoleidræt

Tredivernes storbybørn har ofte ingen adgang til at komme ud i Guds fri natur og røre sig. Mange af dem har aldrig været uden for byen og set en mark, en strand eller en skov, og mange lærere er i disse år påvirkede af de nye pædagogiske tanker, der ser en tæt sammenhæng mellem den sunde sjæl og det sunde legeme og har visioner om at lægge dele af undervisningen ud i naturen. Det er baggrunden for, at lejrskoletanken opstår i Danmark, og nogle af de første til at tage ideen op er FKF, som i 1930 kan invitere til det første lejrskolekursus for lærere på feriekolonien Kongsøre. Dette kursus danner baggrund for de to første prøveår for lejrskole på Frederiksberg-skolerne. I første omgang skal lejrskoleophold forbeholdes afgangsklasserne og det er et udtrykkeligt princip, at lejrskoleophold skal være gratis

Erfaringerne fra det gode lærer-forældre-samarbejdet omkring etableringen af boldpladsen ved Skolen på La Cours Vej i 1926 gav inspiration til dannelsen af skolekredse på Frederiksberg

for eleverne. Snart bliver lejrskoler og lejrskolekurser for lærerne en fast del af skoletiden. Snart opstår behovet for en fast lejrskole, nær ved byen, og efter en nøje gennemgang af velegnede grunde rundt om på Sjælland, finder man frem til Hejrebakken ved Sønderø i Værløse. Her opføres et hus – „Hytten“ – for penge, indsamlet ved tombolaer, æbleskiveboder og salg af „Hyttefondsbeviser“ til lærere og andre interesserede. Frederiksberg Kommunalbestyrelse beslutter at fordoble indsatsen, og i 1935 kan tre turistbusser fulde af frederiksbergske lærere og repræsentanter for kommunen indvie „Hytten“ med en festlig reception, som er foreviget på smalfilm. Hytten bliver i de næste 25 år brugt til alt lige fra lejrskole og lejrskolekurser for lærere, til feriekoloni, vandrerhjem, fest- og mødelokale for elever og

lærere på Frederiksberg. „Hytten“ bliver ligesom feriekolonierne senere solgt til Frederiksberg Kommune .

Det er også i 30'erne, at frederiksberglærerne tager de første initiativer til „ferieidræt“ – boldspil og idræt for de børn, der måtte blive i storbyen i ferien – og skoleidrætsdagen, som FKF tager initiativet til i 1935, og som herefter bliver en årligt tilbagevendende begivenhed.

Gamle smalfilm fra FKF's arkiver gengiver den festlige stemning, når en hel skoles elever hopper stangspring, danser folkedans og giver gymnastikopvisning i ens gymnastikdragter og spiller håndbold og fodbold med farvede bånd på skrå over skulderen for at markere, hvilket hold man er på. Glade lærere, til lejligheden klædt i lyse

sommerkjoler og sommerbukser følger børnene med entusiastiske tilråb.

Medlemsblad

I 1936 beslutter bestyrelsen af FKF at udsende et „blad“ til medlemmerne i form af et duplikeret ark med meddelelser fra bestyrelsen. Senere udvikler bladet sig til et rigtigt medlemsblad, „frederiksberg kommunelærerforening“, som i en årrække udkom hver måned, men i dag udkommer 4 gange om året.

Retten til legemlig afstraffelse

Diskussionen om, hvorvidt lærerne må gribe til legemlig afstraffelse, hvis eleverne ikke arter sig i timerne, foregår livligt op igennem 30'erne. Ikke mindst efter at lægen og retsstatsmanden, *Dr. Viggo Starcke* offentligt har foreslået spanskrørets afskaffelse. Udsigten til, at læreren skal fratages et af sine disciplinærmidler får FKF til at opsøge eksperter, der kan bevidne lærernes lov-mæssige ret til at straffe. Og da et medlem af Frederiksberg Skolekommision, den tidligere omtalte G.J.Arvin går i rette med denne opfattelse og skriver, at „En lærer, der giver en Lussing, faar øjeblikkeligt sin Afsked“, ruller diskussionen videre.

En kommunelærer, H.Mønsted (som senere bliver formand for FKF), henvender sig i 1934 med et brev til FKF's bestyrelse:

„Da Starcke i sin Tid forsøgte at forbyde legemlig Straf i Skolen, gik FKF's Bestyrelse til prof.N.A.Larsen og fik en klar Besked paa, at Lærerne har Ret til at straffe. Nu sætter et Skolekommisionsmedlem (G:J:

Arvin) den Lærer i Gabestok („Spanskrør og Katekismus“), der anvender denne Ret,“

Mønsted modtager følgende lidt lunkne svar af bestyrelsen for FKF:

„...Det af Dem anførte citat, „En lærer, der giver en Lussing, faar øjeblikkelig Afsked“, bør rettes derhen, „En lærer, der.osv. ..kan øjeblikkelig faa sin Afsked...Hvad Brugen af Lussinger angaar er vi af den Opfattelse, at Lærerne ikke skal drage denne Sag frem til Drøftelse, da der her foreligger et kategorisk forbud. Her bør Lærerne sikkert sige: Den Tid, der er gaaet godt, vender ikke ilde tilbage“

FKF vedtager i 1935 en instruks til lærerne ved Frederiksbergs Kommuneskoler, hvori det i §7 hedder:

” Under Bestræbelserne på at gennemføre god Skoleorden maa legemlig Straf kun undtagelsesvis anvendes og da med Ro og Maadehold, ikke i Klas-sens Overværelse, og med lagttagelse af de i Skole-lovgivningens fastsatte Bestemmelser ”.

På et møde i Danmarks Lærerforenings repræsen-tantskab i 1937 modsætter et medlem fra Frede-riksberg, Fru Florander, sig som den eneste vedta-gelsen af en resolution vedr.„Orden og Disciplin i Skolen“. Resolutionen lyder bl.a.:

” Fast Orden og Disciplin i Skolen vil være af afgørende Betydning for, om den forestaaende Reform af Folkeskolen kan føres ud i Praxis med Held. Repræsentantskabet fremhæver derfor Nød-

vendigheden af, at Skolen raader over tilstrækkelige formaalstjenlige Midler til Gennemførelse af Orden og Disciplin, og at Myndighederne, Forældrene og offentligheden yder Støtte til Sikring af Skolens Arbejdsro. “

Fru Floranders manglende tilslutning til resolutionen får H.Mønsted til at gå til dagspressen med følgende synspunkter:

” Uvorne Børn skal ikke skiller ud i Særklasser, det vilde være en altfor haard, maaske livsvarig Straf for dem selv, de skal blive i Normalklassen og paavirkes af de gode Kammerater, men de skal – ved de fornødne Midlers Hjælp – bringes til at opføre sig saaledes, at der kan være Arbejdsfred i Klassen...En saa anset frederiksbergsk Lærerinde som den nu afdøde Skoleinspektør, Frøken M.Sørensen, udtalte engang: “Der er yderst faa – og jeg hører ihvertfald ikke til dem – som kan klare alle Vanskeligheder uden ydre Midler. “

H.Mønsted

Med pistolen for brystet

De fem mørke år fra 1940-45 sætter sit præg på FKF's arbejde.

Da der den 4.december 1943 holdes ordinær generalforsamling i FKF, afgiver formanden, der nu hedder H.Mønsted, en beretning, hvor han omhyggeligt bestræber sig på at belægge sine ord i tilfælde af, at beretningen skulle komme den tyske besættelsesmagt for øre. Samtidig får han dog mellem linjerne givet en række tydelige budskaber til sine medlemmer:

Beretningen indledes med disse ord:

” Det Aar, der nu er forbi, har ikke bragt lysere Tider for Folk og Land, ej heller for Skolen og lærerstanden. Det blev ikke vort Skolevæsens Ledelse, der tog Skolen på Godthaabsvej; andre kom i forkøbet og tog Skolen saa at dens tredobbelte Indhold blev evakueret hver sin vej: Præliminærklasserne til Nye-landsvej, de almindelige Klasser til Lollandsvej og Fritidshjemmet til Solbjergvej. På et Inspektørmøde blev det oplyst, at 64 jødiske Børn savnedes ved vore Skoler. Og en Privatskole, Mosaisk Drengeskole, på Ingemannsvej staar helt tom.

Rektor Houlberg har været fængslet og været i uafbrudt Forhør i 5 1/2 Time, anklaget for at have forhindret det tyske Politi i at udføre sin Gerning, at faa fat i Elever på hans Skole. Det oplyses nu, at 2 Elever på Præliminærkursus er afhentet i deres Hjem af Gestapo.

I vort Lands Stilling er der for saavidt kommet en Klarhed, idet Tyskerne nu, ikke blot reelt, men også formelt, har Magten; nu er der ingen dansk regering som Mellemed.

Men vi maa trods alt holde vor Skole i Gang. Dog var jeg glad for en Udtalelse om, at blev man, med Pistolen for Brystet, tvunget til at udlevere Børn under deres Skolegang, da maatte det betydes Tyskerne, at en saadan Fremgangsmaade vilde affolke Skolen og tvinge den i Staa. Turde Hjemmene ikke trygt sende deres Børn til Skole, endte det ganske simpelt med, at Børnene udeblev. Dette er dog næppe en heller af Tyskerne ønsket Udvej. Vi haaber, vi faar lov at fortsætte vort Arbejde, selv om det er svært at faa Glæden frem derved. Børnene selv, med deres sorgløse Leg og deres Optagedhed af Arbejdet, er den bedste Hjælp for os Voksne. “

Det skal tilføjes, at tyskerne i stor udstrækning beslaglægger skoler og feriekolonier i 1943-45, bla.a. til tyske soldater eller flygtninge fra Østpreussen, som af tyskerne bliver hentet til Danmark efter tyskernes kapitulationen i slaget ved Stalingrad. Eleverne og lærerne fra de beslaglagte skoler fordeles på de øvrige skoler eller modtager undervisning gruppevis i private hjem .

Retsopgøret i lærerstanden

Halvandet år efter, at H.Mønsted har holdt ovennævnte beretning, kommer befrielsen og derefter retsopgøret med de danskere, der har gået tyskernes ærinde eller udbredt nazistiske sympatier. På et bestyrelsesmøde fem dage efter befrielsen indleder formanden med følgende ord:

” Inden vi begynder Arbejdet i Dag, maa vi give Udtryk for vor dybe Glæde og Taknemmelighed

Befrielsen i maj 1945 betød, at eleverne så småt kunne begynde at vende tilbage til deres skoler, som for manges vedkommende havde været inddraget til tyske flygtninge fra Østpreussen i den sidste del af krigen.

overfor Gud og Mennesker i Anledning af Befrielsen fra den Trældom, der i næsten 6 Aar har hvilet på vort Land, vort Folk. Tak til de for Friheden kæmpende Magter, som udfriede ogsaa os. Og Tak til vor danske Ungdom, som med Dødsforagt gjorde Indhug paa Fjenden og holdt Modet og Troen oppe...Som Helhed stod den danske Lærerstand – og den frederiksbergske – fast; enkelte af vore Unge maatte prøve de tyske Fængsler. Vi danske – og vi frederiksbergske – Lærere vil yde vort Bidrag til, at denne onde Tid ikke skal faa Lov at sætte for dybe og skadelige Spor i de unges Sind, og vi vil hjælpe med til at højne og hæerde vor Ungdom i den Genrejsningens Tid, som nu skal komme. ”

Den 11.juni udsender hovedstyrelsen i Danmarks Lærerforening nogle retningslinjer for, hvordan kredsene skal forholde sig til udrensningen „af de Medlemmer, der under Besættelsen har udvist en Optræden, der gør deres fortsatte Medlemskab i Danmarks Lærerforening uønskeligt“. I retningslinjerne rådes kredsene til en tredelt aktion, der i korte træk går ud på at udpege medlemmer, hvis forhold giver anledning til

undersøgelse, at vælge to kredsmedlemmer til en række nedsatte kommissioner, der kan forestå en

Tyske flygtninge er indkvarterede på mange af byens skoler, og eleverne – her fra Skolen på Niels Ebbesens Vej – er evakuerede til andre lokaler. Disse piger får undervisning i Oehlen-schlägers spise-stue i Fasangården på Sdr.Fasanvej i foråret 1945.

grundig undersøgelse og – som sidste trin – at indstille den eventuelle eksklusion af medlemmet til hovedstyrelsen. Inden 23.juni skal kredsen have meddelt den lokale kommission, om den har nogle medlemmer, den indstiller til eksklusion.

I FKF's arkiver ligger to sager, som kan give et indtryk af de overvejelser, kredsens medlemmer måtte gøre sig. To sager, der begge handler om lærere med nazistiske sympatier, men som får forskellig udgang.

Først sagen om kommunelærer A.J.

I arkivet ligger en rapport og indstilling, som kredsen har videresendt til kommissionen, vedhæftet en skrivelse fra skoleinspektøren på Søndermarksskolen. Her bringes et uddrag:

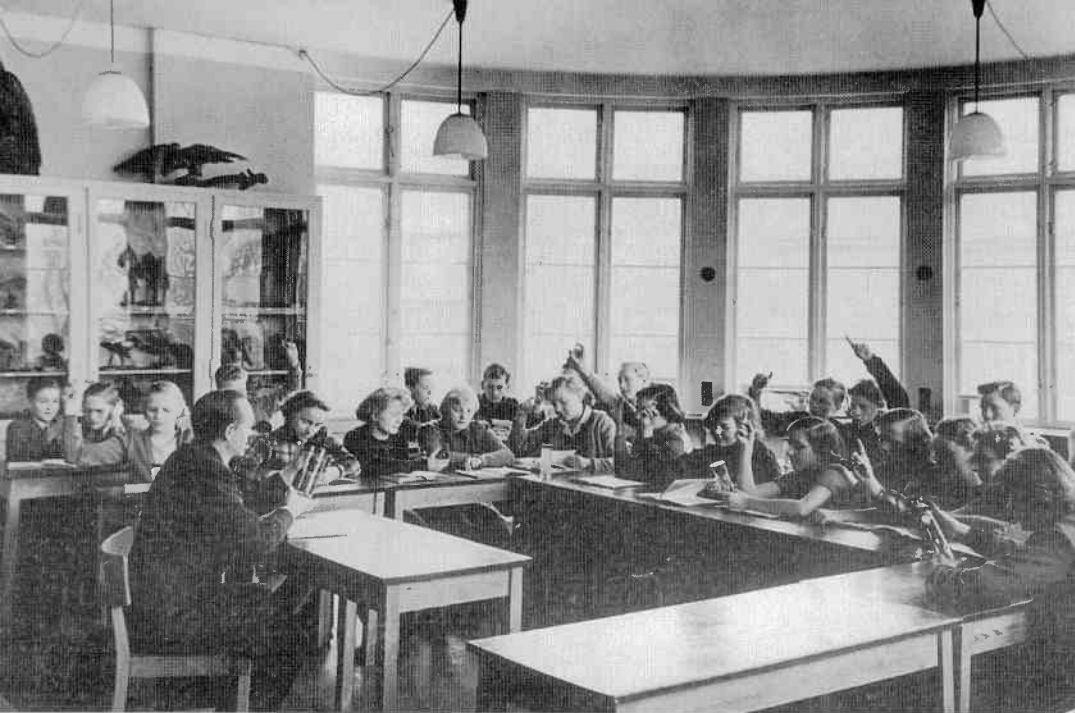
„Efterhaanden var det på Skolen blevet almindelig bekendt, at han (A.J.) var Nazist, og gradvis gled han ud af Skolesamfundet, saaledes at han gennem de senere Aar har været ganske isoleret og kun haft sine Timer på Skolen uden organisk Sammenhæng med den øvrige Skole. Det viste sig, at større Elever ikke kunne finde sig i ham, og de sidste Aar har han kun kunnet have Timer i Smaaklasser. Undervisningen her har stadig teknisk set været upaaklagelig. Paa et vist tidspunkt blev jeg gjort opmærksom på, at han var ansvarshavende Redaktør af Nationalsocialistisk ungdoms Børneblad, og gennem nogen Tid fulgte jeg hans Virksomhed her. Dets Skrift „Stormfanen“ er efter min Opfattelse en uafvaskelig plet! Det er en ubrudt Kæde af perfide Forhaanelser af alt, der bør være en Dansker kært, og som det bør være den danske Skoles absolutte Pligt at værne! ...Bladet henvender sig til Læsere i Alderen 10-18 Aar, og Læserne opfordres til „ikke at finde sig i noget fra jødiske,

marxistiske læreres Side, men blot anmelde til „Stormfanen“, saa skal man nok der katalogisere, for det er jo rart til sin tid at vide, hvor de hjemlige Maskingeværreder er“. Altså en direkte Opfordring til 10-Aars Børn om at angive Lærere! I hvor stor Udstrækning Opfordringen er blevet fulgt, kan jeg selvfølgelig ikke vide; her på Søndermarksskolen har været eet Tilfælde: Dagen efter den store Jøderazzia anmeldte en Pige fra II x, datter af naziforældre, til A.J., at Lærerinden havde taget Parti for Jøderne og sagt mindre pæne Ord om de, der havde foretaget Razziaen, og at Kammeraterne havde haanet hende (Pigen) for hendes Indstilling. Jensen indfandt sig omgaaende på mit Kontor med en harmdirrende Protest og med Oplysning om, at han sad inde med Navne og Udtalelser fra Lærerpersonalets Side, som vilde have været stærkt kompromitterende, om de kom i rette Vedkommendes Hænder...“

Kommissionens medlemmer er enige om at indstille A.J. til eksklusion af Danmarks Lærereforening, og da samme A.J. – med nyt dæknavn – i begyndelsen af 50'erne sender en ansøgning om genoptagelse og arbejde ved Frederiksberg Skolevæsen bliver han afvist.

En anden behandling får sagen om en ung kommunelærer, B.P. som arbejder som løs vikar i Frederiksberg Skolevæsen. B.P. er under krigen medlem af D.N.S.A.P. og FKF beslutter derfor at indstille ham til eksklusion.

Efterfølgende brevvekslinger mellem H. Mønsted, der på det tidspunkt er viceskoleinspektør, og kommissionsformanden afslører, at Mønsted fortryder beslutningen, med henvisning til, at B.P. har været en afholdt lærer, hvis arbejde der

Naturhistorie
hed faget den-
gang. Her i
skolen på Niels
Ebbesens Vej
ca. 1945.

ikke har kunnet sættes en finger på. Den unge lærer forklarer selv sit medlemskab af D.N.S.A.P. som en naiv og ungdommelig fascination, som angiveligt aldrig har ført til, at han har agiteret eller på andre måder givet udtryk for sine tyskvenlige synspunkter.

I brevet, der er dateret den 7. juli 1945, skriver H. Mønsted følgende, som siger noget om, hvor vanskelig en sag det kunne være at gennemføre et rimeligt opgør:

„Jeg vil hellere kaldes et gammelt Vrøvlhoved, end at jeg vil begaa Uret. Og jeg har ikke haft det godt, siden vi foretog vor Indstilling ang. B.P.. men om der er noget for mig at stille op, efter at jeg gik med til Indstillingen, ja derom har jeg længe ønsket at spørge dem...Man har lov til – som B.P. at være naiv. Og hvad „det danske Folks Flertal“ mener i denne Sag,

kommer ikke os ved; vi har kun vor egen Samvittighed at gaa efter. D.N.S.A.P. var et lovligt Parti...

Udelukker vi ham, er jeg vis paa, han er færdig, og hans Sag i saa Henseende kan ikke appelleres. Han kan ikke engang komme for en Tjenestemandsdømmestol. Om Frederiksberg Skolevæsen vil bruge ham, ansætte ham, er en Sag for sig. Men det er for en ung Mand som B.P. mange Gange værre at blive ekskluderet af D.L.F...“

På Mønsteds råd sender den unge nazisympatisør en ansøgning til formanden for Frederiksberg kommunes Skolekommission, hvori han skriver:

„Det er meget ubehageligt at vide, at enkelte stadig nærer Tvivl om, hvorvidt jeg var i Besiddelse af Stikertilbøjeligheder eller ej. Hvis det var muligt, vilde jeg meget gerne have indrykket en Meddelelse i Frede-

riksberg Kommunalærerforenings Medlemsblad om, at den foretagne Eksklusion udelukkende begrundes i mit Medlemskab af D.N.S.A.P. som menigt Medlem og intet andet...Dette vilde aflive alle Rygter..."

Det lykkes dog ikke B.P. at få omgjort beslutningen om eksklusion og han bliver lagt på is i Frederiksberg Skolevæsen de følgende år. Ved Mønstedts hjælp bliver han dog ansat som lærer i Nordjylland under et nyt navn. Det fremgår af et julekort, hvor B.P. takker Mønsted for hans hjælp i de svære tider.

Kommunalærer Vilhelm Nielsen med sin klasse på Sønderjyllandsskolen ca. 1945. Vilhelm Nielsen var netop overflyttet til skolen efter 30 år på Skolen på Godthåbsvej. (Foto: Knud W.Hartmann)

Små sejre

Efter befrielsen bliver de beslaglagte skoler taget i brug, og hverdagen indfinder sig efterhånden på de frederiksbergske skoler. Nu følger det lange seje slid for lærernes løn- og arbejds-

forhold, men også små sejre. I 1946 lykkes det i lønforhandlingerne med Frederiksberg kommune at holde fast i frederiksbeglærernes lønmæssige forspring i forhold til de almindelige købstadslærerlønninger. Skolebibliotekarernes stilling bliver forbedret, og der bliver opnået en arbejdsmæssig ligestilling mellem den mandlige og den kvindelige viceinspektør. Som noget nyt opstår de såkaldte konsulentstillinger efter en del debat, der går på, om konsulenterne skal have fagligt tilsyn eller ej. Her kommer lærerne igennem med deres krav om, at konsulenterne, der er tænkt som afløsere for de tidligere pædagogiske viceinspektører, fritages for tilsynspligt.

Seksuallæren

Spørgsmålet om fysisk afstraffelse er stadig et af de store debattemner i disse år, men nu er spørgsmålet om seksuallæren kommet til. Bekymringen for demoraliseringen af efterkrigstidens ungdom har fået Ungdomskommissionen med Hal Koch til at udsende en betænkning, der vil gøre det til skolens opgave at vejlede i forplantning og forebyggelse. Men ikke alle lærere føler sig lige parate til denne nymodens seksualundervisning. Som det hedder i den hyldestsang, som en frederiksbeglærer skriver til FKF's 50 års jubilæum i 1949:

(mel.: Der bor en bager)

” Om sexuallære eller ikke
det spørgsmål lader du ikke ligge?!
Hvis barnet spør om noget mer end storke,
så går det videre, end det kan orke;

så går du frisk og frejdig løs på sagen
og klarer dig med de 50 på bagen!

Om klø i skolen si'r Ekstrabladet:
De har ej gavnet – de har kun skadet.
Vi for din stillingtagen her dig priser;
du har mange slående beviser!
for du går frisk og frejdig løs på sagen
og klarer dig med de 50 på bagen! “

FKF 50 år

Halvtreds års jubilæet i FKF bliver fejret med pomp og pragt. Formanden for Danmarks Lærerforening, *Niels Nielsen*, taler om Frederiksberg som en „pædagogisk foregangskommune“, og den tidligere skoleinspektør for la Courvejens skole, som nu er blevet rektor for Statens Lærershøjskole, som Danmarks Lærershøjskole hed dengang, *Georg Julius Arvin* takker for alt det, han har kunnet bringe med sig fra Frederiksberg. Borgmesteren, skolekredsene og de frederiksbegske skolemyndigheder m.v. indfinder sig i deputationer og gør jubilæet til årtiets begivenhed i FKF – en begivenhed, som bliver refereret i alle hovedstadsbladene.

Nye skoler

Om de næste 25 år i FKF fortæller de tidligere formænd i det jubilæumsskrift, som bliver udgivet ved foreningens 75 års jubilæum: Først *Poul Dresting*, som var formand fra 1950-54:

„Skal et skolevæsen fungere tilfredsstillende, må der

være et tilstrækkeligt antal egnede undervisningslokaler, bevillingerne til undervisningsmidler og lærerpersonalets videreuddannelse må være i orden, ligesom der må være et velkvalificeret og initiativrigt lærerkollegium til at udfylde rammerne. Ud fra disse retningslinjer planlagde bestyrelsen sit arbejde. ' På grundlag af befolkningsprognoser fik fælleslærerådet gennemført forslag om, at Thorvaldsenskolen og Skolen på Godthaabsvej atter blev taget i brug som selvstændige skoleenheder. Endvidere blev der nedsat et udvalg, der med Poul Faaborg som formand udarbejdede forslag til en ny skole ved Roskildevej...

Hver gang der blev ført forhandlinger, lykkedes det at bevare de frederiksbergske læreres placering i forhold til kommunens øvrige tjenestemænd, ligesom de frederiksbergske skolebibliotekarers løn- og arbejdsforhold blev godkendt af undervisningsministeriet og blev et forbillede for det øvrige land.

Et undervisningsplans-udvalg med Helge Jensen som formand udarbejdede et omfattende forslag til en ny undervisningsplan, som indeholdt mange betydningsfulde nydannelser, såvel for grundskolen som for de øverste klassetrin. Når disse resultater blev nået, skyldtes det et godt samarbejde med kulturel forvaltning og De frederiksbergske Skolekredse, men først og fremmest en enestående støtte fra kommunelærerforeningens og fælleslærerådets medlemmer“.

Strid om undervisningsplanen

FKF's formand fra 1960-62 var *Henning Hohwy*, som skriver:

„Hovedbegivenheden i min periode var arbejdet med gennemførelsen af en lokal undervisningsplan som alternativ og /eller supplement til den ministerielle

„Blå Betænkning“...Det, jeg husker bedst, er, at såvel foreningen som undervisningsplansudvalget og F.L.R. var delt i to grupper, som bekæmpede hinandens synspunkter i en lang og udmattende krigsførelse med drabelige træfninger på marathonn møder i de forskellige instanser og under udfoldelse af snedig strategi. Stridens emne var, om a- og b-linjen (6. og 7.klasse) skulle have ens eller forskellig undervisningsplan. Såvidt jeg husker endte kampen med, at planerne blev ens, dog at 6.klasse fik 4 engelsktimer på b-linjen mod kun 3 på a-linjen...“

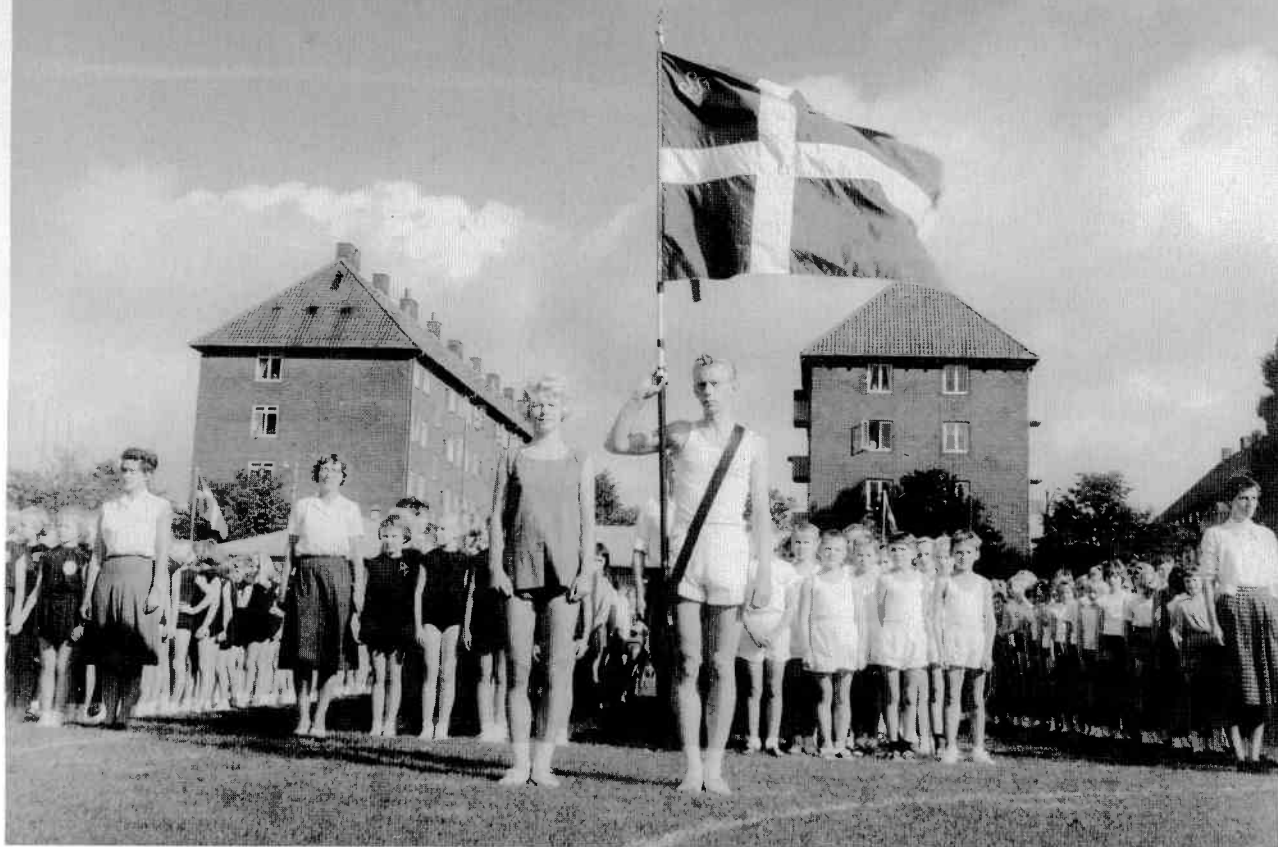
Privatskolerne

I 1972 skete der en markant udvidelse af foreningens medlemstal, idet en ny stor gruppe blev medlemmer af Frederiksberg Kommunelærerforening. De private gymnasiers grundskoleafdelinger havde besluttet at organisere sig og havde efter en afstemning i 1971 valgt at det skulle være i Danmarks Lærerforening. For de ansatte ved skoler i Københavns og Frederiksberg Kommuner medførte det, at de blev organiserede under FKF, hvor de i dag udgør ca. en tredjedel af de aktive medlemmer.

Centralisering – decentralisering

Op igennem 60'erne og 70'erne når den anti-autoritære bølge også til Frederiksberg, og lærerrollen er til diskussion. Der bliver stillet spørgsmålstegn ved lærerens autoritet, og lærerstanden bliver angrebet fra mange sider. Af nogle for ikke at kunne holde styr på børnene og af andre for at være „røde lejesvende“.

FKF har i mellemtiden i centraliseringens navn

fået frataget sin forhandlingsret, som er overgået til Danmarks Lærerforening.

I anledning af FKF's 75 års jubilæum i 1974 skriver den daværende skoledirektør *P.E. Jacobsen* i jubilæumsskriftet:

„Tidens paradoksale balanceren mellem på den ene side gennem centralisering at skabe større og mere bæredygtige enheder og på den anden side større decentralisering gennem oprettelse af nævne og udvalg med mere eller navnlig mindre kompetence i nærde-

Indmarch til idrætsdagen i 1961, som FKF tager initiativ til i 1935 (foto: Erik Olsen)

mokratiets hellige navn, har også virket ind på FKF's arbejdsmuligheder. Selvom FKF ikke længere har egentlig forhandlingsret med Frederiksberg Kommune, altså resultatet af centralisering, er det mit ønske, i overensstemmelse med tankerne om nærdemokrati, at foreningen vil arbejde sagligt og dygtigt med alle spørgsmål, der er af betydning for Frederiksberg Sko-

Kamma Madsen var formand for FKF i 12 år og er her fotograferet sammen med Frederiksbergs borgmester, John Winther, da hun tager sin afsked som skoleinspektør på Skolen på Nordens Plads (Foto Erik Olsen)

levæsen, som må gennem en fornyelseskur hurtigst muligt, dersom man ønsker, at gamle dages respekt for skolevæsenet og dets lærere skal genvindes..."

I et indlæg fra Danmarks Lærerforening, som kunne fejre sit 100 års jubilæum samme år som FKF blev 75 år, skriver den daværende formand, Jørgen Jensen:

„Vi (DLF) har i dag et meget stort medlemstal, og man kan vist uden at overdrive sige, at Danmarks Lærerforening er en stærk og handlekraftig organisation. Det skyldes ikke mindst det dygtige arbejde, der udføres af de enkelte medlemmer og af kredsene. Gennem de initiativer, som tages på lokalt plan, virkes der i allerhøjeste grad for skolen og for lærerne, hvilket er

vigtigt – ikke mindst i dag, hvor en vis skepsis og modvilje mod lærerstanden af og til kan spores i den offentlige debat. Kreds 12, der nu kan fejre 75 års jubilæum, har altid været en meget aktiv kreds. Gennem sit arbejde har den medvirket til at skabe stor respekt om Frederiksberg Skolevæsen, og i DLF's ledelse og sekretariat har repræsentanter fra kredsen gentagne gange ydet en værdifuld indsats.“

Slut med Frederiksberg-fortrin

Kamma Madsen er navnet på en af de markante formænd for FKF, som kom til at sidde længst i stolen. Langt de fleste formænd for FKF har kun siddet 2-3 år, og formandslisten er lang. Men Kamma bliver formand i 1962 og bliver siddende til 1974. Det er hende, der som formand for FKF skriver det daværende jubilæumsskrift i anledning af 75 års jubilæet, og i sin omtale af FKF's arbejde i hendes formandstid skriver hun – med en vis bitterhed – bl.a.:

„...De sidste 25 år (fra 1949-74) og heraf vel især de sidste 15 år har betydet en væsentlig forbedring af lærerstandens tjenstlige og økonomiske forhold, takket være D.L.F.'s stadig stærkere position. De frederiksbergske lærere har naturligvis på en række områder nydt godt af de resultater, der er blevet opnået på centralt plan, men har på andre områder måttet konstatere, at opnåelsen af den fælles forbedring skete på bekostning af visse goder, som kolleger før os havde kæmpet for at opnå. At det – samtidig med de centralt førte forhandlinger – i høj grad blev vanskelige for den enkelte kommune at få lov til at afvige fra de cirkulærebemte regler, har ikke gjort forholdene bedre for os på Frederiksberg, idet det ikke har givet

Første skoledag på Søndermarkskolen i 1975
med lærerinde Bodil Laursen.
(foto: Erik Olsen)

os nye muligheder for yderligere forbedringer.

Kommunalreformens gennemførelse, der skulle betyde en decentralisering af beføjelserne og givet et øget selvstyre for kommunerne, har i virkeligheden betydet en centralisering af magten til andre organer, som end ikke FKF har forhandlingsret over for. Frederiksberg kommune udgør i denne sammenhæng ingen undtagelse.

Den 30.4.1973 kunne økonomidirektoratet i en skrivelse til foreningen meddele, at kommunalbesty-

relsen ikke længere var sindet at anerkende FKF som forhandlingsberettiget organisation.

Op til 75 års jubilæet må vi derfor konstatere, at foreningens bevægelsesfrihed i forhold til tidligere i høj grad er blevet hæmmet... Vi HAR haft det godt på Frederiksberg. Vi føler i øjeblikket, at vi står stille; men vi har dog troen på og tilliden til, at vi igen kommer fremad..."

Feriekolonierne sælges

Efter 80 år med feriekolonier over det ganske land sælger FKF alle sine feriekolonier til kommunen. Årsagerne er flere. Skrappere krav fra sundheds- og brandmyndighederne, og nye krav

fra kommunen om, at lærerne nu selv skal betale fuld vandrerhjemstakst for kost og logi, og at de kun kan få dækket tre timers vikarløn om dagen, fjerner motivationen for at tage afsted. Og på en generalforsamling i FKF i 1978 giver FKF's bestyrelse foreningen fuldmagt til at indlede forhandlinger med Frederiksberg Kommune om at købe og overtage de tilbageværende fem kolonier – i forventning om, at de vil blive ført videre. Det bliver de imidlertid ikke. I 1981 bliver tre af dem solgt. Til stor bitterhed for de mange lærere, som i årenes løb har tilbragt dele af deres sommerferie på koloni med glade Frederiksbergbørn. Frederiksberg Kommune har dog beholdt feriekolonierne „Lumsås“ og „Nordstrand“ i Nordvestsjælland, som stadig bruges som feriekolonier og lejrskoler for frederiksbergske skolebørn.

Frederiksberg Kommunelærerforening

Medlemstal pr. 1.sept.1999: 857,
heraf 444 på kommuneskoler,
179 på privatskoler,
193 pensionister,
33 ledige og 8 særlige medlemmer.

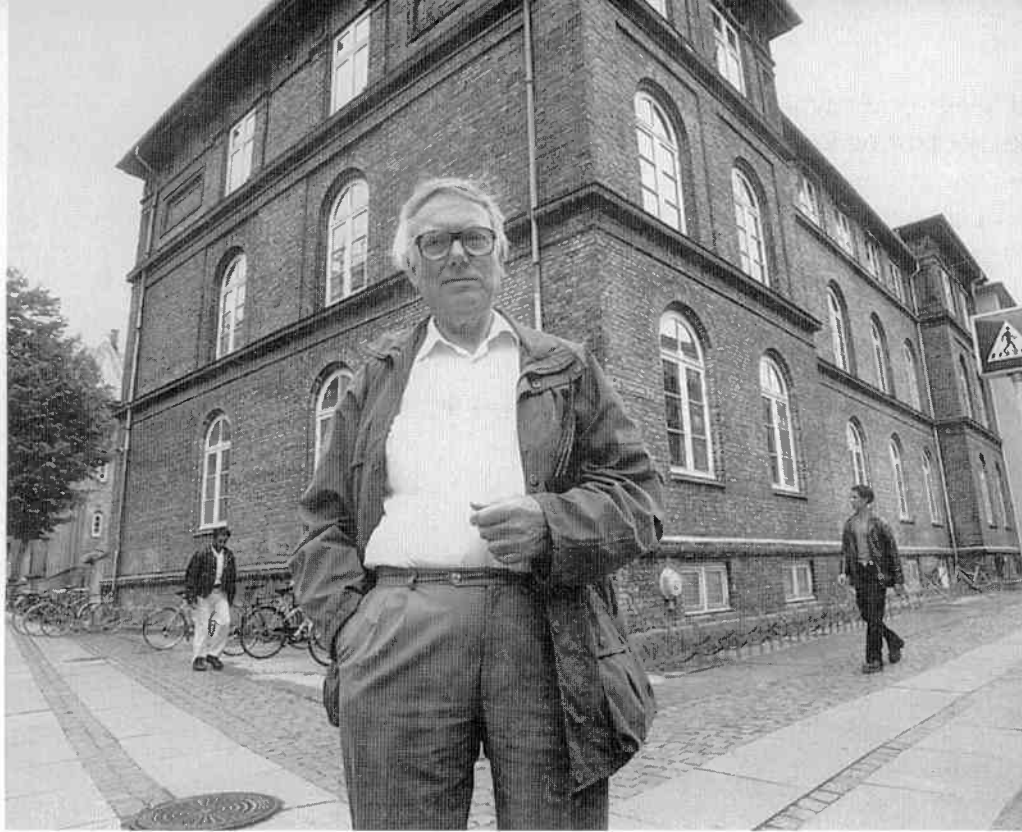
Uffe Ellemann-Jensen,
Niels Ebbesen Skolen:

Retfærdigheden skete fyldest

Jeg gik på Niels Ebbesensvejens Skole (som den hed dengang) i årene 1951-57. Det var en dejlig skole med mange gode lærere. Jeg startede min journalistiske karriere med at udgive skolebladet „Krudt-Uglen“, der startede som et 4-siders duplikeret blad, men senere voksede til 12-16 sider, og et oplag på et par hundrede (solgt i løssalg i skolegården).

Den mest dramatiske episode fra skoletiden opstod, mens jeg var i skolepatruljen. Det var noget forholdsvis nyt – startet af overbetjent Abrahamsen ved Frederiksberg Politi – og vi var elever fra 2.-3. mellem, udstyret med hvide bandolerer, og med ansvar for at hjælpe de små klasser helskindet over Danasvej, hvor trafikken var begyndt at tage til. Jeg blev patruljefører i 3. mellem – og en dag var der en knallertkører, der ikke ville lade sig standse af patruljen, men kørte ind i en flok små elever, som skræmt fløj til alle sider. Heldigvis var den lokale cykelsmed der – en lille ældre mand i beskidt blå kittel – og sammen greb vi fat i knallertkøreren og holdt fast i ham og hans knallert, indtil politiet ankom og tog sig af kalorius. Han fik siden en klækkelig og velfortjent bøde i byretten.

Henning Winther Nielsen var i næsten 40 år lærer på den samme skole, som han havde gået i fra 1932 til 1942. Og hvor hans mor og hans moster og fætter også havde gået: Niels Ebbesen Skolen, som i dag huser Frederiksberg Gymnasium (Foto: Heine Pedersen)

Et skoleliv på Frederiksberg

Tidl. kommunelærer Henning Winther Nielsen har en god hukommelse og fortæller her om 30'erne, 40'erne, 50'erne, 60'erne, 70'erne og 80'erne, set fra Niels Ebbesen Skolen.

Henning Winther Nielsen er 73 år og en rigtig Frederiksbergdrenge. Født og opvokset på Forhåbningsholms Allé, skolegang på Niels Ebbesenvej fra 1932 til 1942 og lærer på samme skole fra 1952 til 1991. Hans mor havde gået på Niels Ebbesenvej, hans moster havde gået der, hans fætter gik der (men hans egen datter kom hen på naboskolen på Thorvaldsensvej for at det ikke skulle blive for meget af det gode). I dag bor Henning Winther Nielsen på Hostrupvej, få hundrede meter fra sin gamle skole.

Henning stoppede på Niels Ebbesen Skolen i 1991. Det var året før den blev nedlagt som skole

og omdannet til Frederiksberg Gymnasium. Men da havde den også haft en central plads i hans tilværelse gennem 60 år – når vi ser bort fra et tidsrum på ca. 10 år, hvor han blev student på Akademisk Studenterkursus, var inde som soldat, arbejdede i Københavns Skattevæsen og gik på Frederiksberg Seminarium for at blive lærer.

Her fortæller han sin skolehistorie, som dermed bliver historien om et skoleliv på Frederiksberg op igennem det 20. århundrede.

– Jeg startede i 1.klasse i skolen på Niels Ebbesenvej i 1932, og på det tidspunkt var der rene drenge og pigeklasser. Gården var delt af retiradebygningen (toiletterne) i en drenge- og en pige-gård. Jeg husker, at en af de første dage, hvor min far fulgte mig i skole, ville jeg have ham med ind i skolegården. Men det ville han ikke: jeg skulle vænne mig til at være alene! Og for at give sit afslag vægt, pegede han på et skilt, og sagde, at der stod „Forældre må ikke gå med ind i Gården“. Det bøjede jeg mig for, og først adskillige år senere, da jeg havde lært at læse, opdagede jeg at der stod: „Boldspil i Gården forbudt“.

Det var i 30'erne, hvor der var en del fattigdom i visse dele af befolkningen, og nede i kælderens var der et lokale, der hed „spisekælderen“, hvor de fattige blev bispist med et varmt måltid midt på dagen. Jeg ved ikke, ud fra hvilke kriterier disse børn var udvalgt, men jeg mindes ikke, at der blev set ned på de børn. Senere gik det over til en ordening, hvor børnene fik en gratis madpakke udleveret. Jeg har indtryk af, at skolebispisningen var en generel ordening på Frederiksberg.

” Jeg husker forældremøder, hvor forældrene sagde: „Er der noget vrøvl med ham, så bare giv ham nogen på hovedet! Han skal opføre sig ordentligt og lære noget!“

Både min mor og min moster havde gået på skolen i begyndelsen af århundredet, og de har fortalt, hvordan deres lærerinde, som ikke havde for mange penge, ved juletid lavede en stor gryde chokolade, som børnene fik. Af egne midler. Det faldt på et tørt sted, for det var i endnu højere grad småkårsfolk dengang, der ikke havde særlig meget, og for hvem det at få chokolade var en stor luksus. Niels Ebbesen Skolen blev bygget i 1877 og var Frederiksbergs ældste skole. Den lå i et arbejderkvarter, der blev saneret i 50'erne og 60'erne. Selv var jeg søn af en repræsentant i et stort tekstilfirma, Grøns Varehus, og boede på Forhåbningsholms Allé, tæt på skolen. Jeg husker, at da jeg senere kom til skolen, før arbejderbefolkningen var blevet saneret ud, var jeg som lærer med til at udarbejde regneopgaver, der skulle belyse, om børnene kunne optages i mellemkolen efter 5.klasse. Da viste det sig, at eleverne i 5.klasserne på Niels Ebbesen Skolen havde det højeste gennemsnit på Frederiksberg. Det kunne man godt undre sig over – at det ikke var børnene fra de mere velstående kvarterer langs Søndermarksskolen og skolen på Duevej, der toppede. Jeg tror, at forklaringen var den, at forældrene til børn i småkårshjemmene havde ambitioner på deres børns vegne. Børnene blev ikke ligefrem pacet, men de fik at vide, at de skulle passe deres skole og lave deres lektier. Jeg husker

forældremøder, hvor forældrene sagde: „Er der noget vrøvl med ham, så bare giv ham nogen på hovedet! Han skal opføre sig ordentligt og lære noget!“

Det var en gammel skole med kakkelovn, og hver dag i spisefrikvarteret, kom skolebetjenten og fyrede i kakkelovnen. I 1934-35 blev skolen moderniseret og fik centralvarme og de to adskilte bygninger blev forbundet med en mellembygning med lærerværelse og moderne faglokaler til biologi og husgerning. Samtidig fik skolen indgang fra Carl Plougsvej og navnet på skolen blev lavet om til Niels Ebbesen Skolen. Det

Muren mellem de adskilte skolegårde for drenge og piger er væk, men der er krig i Europa. Året er 1940, Skolen på Niels Ebbesens Vej.

gav anledning til en pudsig episode: Da vi fik en ny skoleinspektør i 70'erne – og dengang blev de jo udnævnt af dronningen – skulle han i audiens. Det så man gerne i Frederiksberg skolevæsen, selvom han personligt havde en anden politisk opfattelse. Men han tog da sit pæne tøj på og gik op til dronning Margrethe, som – historisk interesseret som hun er – spurgte om skolen havde en

særlig forbindelse til herremanden Niels Ebbesen fra 1300-tallet, siden den bar dét navn. Men han svarede „Næh, det er fordi den ligger på Niels Ebbesensvej...“, og hun blev så befippet, at hun slet ikke kunne finde på noget at sige.

” Jeg tror dog nok, at de fleste af os var prægede af dagen den 9.april. Men det kom til udtryk på så mange måder. Jeg husker en af mine kammerater. Han største problem var, om skoleballet nu blev aflyst og spurgte læreren. Det kunne vi godt se det komiske i. “

Så kom besættelsen. Jeg var 13-14 år, men det påvirkede ikke dagligdagen særlig meget. Jeg tror dog nok, at de fleste af os var prægede af dagen den 9.april. Men det kom til udtryk på så mange måder. Jeg husker en af mine kammerater. Han største problem var, om skoleballet nu blev aflyst og spurgte læreren. Det kunne vi godt se det komiske i. Men vi kunne også godt forstå ham, for det var første gang, han skulle til skolebal og det havde givet anledning til svære overvejelser. Nu havde han endelig besluttet sig. Under besættelsen havde den danske befolkning iøvrigt den bedste sundhed nogensinde – den sultede ikke, og alle de usunde ting var rationerede eller helt væk. Sukker, tobak, spiritus. Hver dag i spisefrikvarteret kom der en aluminiums-spand op til klassen med en halv gulerod til hver, den var skåret til og rensset i skolekøkkenet, og den gnaskede vi i os med stor fornøjelse.

– Var der meget mobning på skolen?

– Nej, selvfølgelig har jeg oplevet det både som

barn og som lærer, men det var bestemt ikke noget generelt problem på dét sted.

– *Hvordan foregik afstraffelsen af skoleeleverne, da du gik i skole?*

– Der var tale om en strengere disciplin end nu, selvom det var forbudt at give lussinger. Men det var ikke forbudt at give endefuld. Jeg mindes dog aldrig – hverken i min drengetid eller senere hen som lærer – at have oplevet, at nogen har fået en endefuld. Derimod forekom der lussinger af og til. Man kunne også få en eftersidning, blive stillet i skammekrogen eller sat uden for døren. Selv har jeg aldrig fået en lussing, men jeg fik da en eftersidning en gang imellem.

– *Hvad skulle der til?*

– Det kom an på lærerne. Nogle sad hænderne meget løst på. Men det var nok mest, hvis man havde været „uefterrettelig“. Hvis man ikke gjorde, som der blev sagt eller kom med et næbbet svar. Det, at man ikke havde lavet lektier, udløste ikke lussinger, men måske nok en eftersidning, så man kunne indhente det forsømte.

– *Gik du i ren drengeklasse?*

– Ja, men i mellemskolen havde vi fællesklasse med pigerne for første gang. Det var ikke noget problem, det var da meget sjovt, men man havde jo set sådan nogle før, selvom det var på afstand. Jeg legede selv meget sammen med en pige på vejen, hvor jeg boede. Der var ikke så mange andre børn at lege med. Med ombygningen i 1935 forsvandt adskillelsen mellem drenge- og pigegård, og retideradebygningerne blev jævnet med jorden.

– *Gik du i skole om eftermiddagen?*

– Nej, skoletiden var fra 8 til 14 gennemsnitligt. Da jeg kom i skole lærte vi at skrive og regne i

kladdehæfter, og det var ikke en selvfølge for skolerne dengang. Endnu var der skoler, hvor man skrev på tavler med griffel. Men Frederiksberg havde jo et forholdsvis velhavende skolevæsen, og det har holdt sig op gennem årene, indtil de sidste 10-15 år. De kunne tillade sig mere, f.eks. når det gjaldt skolebøger. Jeg husker, at når der kom nye lærebogssæt, var det ikke sådan, at de gamle først skulle slides op. De blev kasserede til fordel for noget nyt. Det havde man råd til.

– *Hvornår lærte du at læse?*

Sløjd i lige rækker. Fra skolen på Niels Ebbesens Vej, ca. 1910.

– Det kan jeg ikke huske. Men jeg var helt blank, da jeg kom i skole. Jeg husker min daværende lærer engang sagde til min mor, at det var så morsomt at få mig i skole, for det var “fuldstændig uopdyrket ager”. Jeg kunne ingenting! Regne og læse...jeg var helt blank. Men jeg lærte det ret hurtigt.

– *Hvad interesserede dig på det tidspunkt?*

– At lege med mit mekaniske tog og at løbe nede på gaden og lege skjul og tagfat med de andre og køre på løbehjul! Man var en del overladt til sig selv, for der var ikke så mange børn i 30'erne, især ikke hvor jeg boede. Men jeg kunne udmærket beskæftige mig selv og har aldrig kedet mig.

– *Var der mange børn, der arbejdede uden for skoletiden, f.eks. som mælkedrenge og bude?*

De „gode“ gamle dage, hvor lærerne stadig havde lov til at give uartige elever smæk, bliver her genoplivet ved en featureuge i 1988 på Søndermarkskolen af den nu afdøde lærer, John Arildsen. (Foto: Erik Olsen)

– Det er ikke mit indtryk. Jeg kan ikke mindes en eneste!

– *Frederiksberg havde mange feriekolonier, var du selv med på koloni om sommeren?*

– Nej, jeg har aldrig været på feriekoloni. Vi lejede selv et hus forskellige steder i Nordsjælland om sommeren. Jeg tror heller ikke, at særlig mange af mine kammerater var med.

Da jeg var barn på Niels Ebbesen Skolen, indførte man i 1940-41, at skoleåret ændrede sig fra at begynde i august og ende i juni, til at starte 1.april, vistnok af hensyn til, at det var her, der var „skiftetid“ for karle og piger på gårdene. Det gjorde, at vi kom op i en ny klasse et kvart år før ellers, så vi startede i 3.mellem den 1.april i stedet for i august. Så kom de sidste krigsår, hvor jeg ikke var på skolen, og hvor Niels Ebbesen Skolen som så mange andre skoler blev brugt til indkvartering af tyske flygtninge, og undervisningen foregik rundt omkring i menighedslokaler og private hjem. Efter cirka et år blev skolen frigivet, og børnene kunne vende tilbage, men de var alligevel kommet noget bagefter, og så vandt man de tre måneder ind igen ved at vende tilbage til den gamle ordning.

” For eksempel var der stor ærefrygt omkring vores engelsklærer, fordi hun havde været i England, men det gjorde hende nu ikke til en bedre underviser! ”

– Kunne du lide dine lærere?

– Ja, jeg kunne godt lide at gå i skole. Nogle lærere var selvfølgelig bedre end andre, men ingen faldt helt udenfor. Til gengæld var der én, der faldt indenfor: vores tysklærer! Han hed Schmidt Petersen og blev senere seminarielærer på Frederiksberg seminarium, hvor jeg er fra. Han under-

viste os i tysk, og det gjorde han meget godt og dygtigt. Samtidig havde han tid til at fortælle om andre ting og sager, der ikke lige havde med den stringente undervisning at gøre. Jeg kan bl.a. huske, at han en gang under besættelsen fortalte om, hvordan han i slutningen af 30'erne før krigen var brudt ud havde været i Berchtesgaden på turisttur. – Det skal siges, at det dengang var meget usædvanligt at komme uden for landets grænser, det var der ikke mange, der havde råd til. For eksempel var der stor ærefrygt omkring vores engelsklærer, fordi hun havde været i England, men det gjorde hende nu ikke til en bedre underviser! En anden lærerinde, Valborg Nielsen, havde hele sit liv samlet sammen til en udlandsrejse, der skulle gå til Paris, men hun kom aldrig afsted – af økonomiske grunde.

Tilbage til min tysklærer i Berchtesgaden, hvor Hitler havde sin yndlingsbolig, Berghof. Folk havde hørt, at Hitler skulle komme forbi og samledes for at hylde ham, fortalte min lærer. Hitler kom kørende i åben vogn, langsomt, og som Schmidt Petersen sagde: „Hvis jeg havde haft en revolver i lommen, kunne jeg med lethed have plaffet ham ned! „Det var tydeligt, at i hans ord lå, at han havde været i stand til det. Det var faktisk dristigt at sige sådan noget under besættelsen.

– I realklassen fik vi ham i religion. Han blev meget populær ved i første time at sige, at der ikke var lektier. Men jeg husker ham især for, at han var en eminent fortæller. Han åbnede vores øjne for tysk litteratur og fortalte så levende om Goethe og Schiller, at man kunne se det for sig. Men han fortalte også om Grundtvig, Søren Kierkegaard og Vilhelm Beck fra Indre Mission, så vi

kunne leve os ind i hele den problematik. Det er jeg ham taknemmelig for den dag i dag.

– *Har han haft betydning for din lyst til at blive lærer?*

– Nej, det tror jeg ikke man kan sige. Men nok for det at fortælle. Det har jeg altid godt kunnet lide. Egentlig var det slet ikke meningen, jeg skulle være lærer. Da jeg var blevet student, mistede jeg lysten til at studere videre, så jeg havnede i Københavns Skattevæsen. Noget skulle man jo tage sig til. Det var fast stilling med pension, og det kunne mine forældre jo godt lide. Så der var jeg i fem år. Men i 50'erne var der stor mangel på lærere. Endnu mere end nu. Det var jo de store årgange, der kom i skole i 50'erne, og uddannelseskapa- citeten var ikke fulgt med. Så der blev lavet en nødordning, der gik ud på, at folk med studentereksamen kunne blive lærere på 2 år mod normalt 4 år, og det virkede overskueligt. Så jeg blev færdig som lærer i januar 1952.

” Om mig stod der, at jeg var: „Velbegavet, noget svingende m.h.t. Flid, elskværdig af Væsen“. Jeg var sommetider lidt af en doven rad, der fik lave karakterer. Sidenhen blev jeg mere flittig. “

Jeg fik ansættelse på Niels Ebbesen Skolen i januar 1952, hvor jeg kunne vælge og vrage. Ude omkring i landet stillede skolevæsenet boliger til rådighed for at få lærere. Jeg søgte Gentofte og Frederikberg, og kunne blive ansat begge steder. Men jeg valgte Frederiksberg, hvor jeg fik at vide, at jeg fra 4. jan. 1952 indtil videre skulle gøre tjeneste på Niels Ebbesen Skolen. Det var en

tilfældighed. Jeg mødte op på min gamle skole, og jeg kan tydeligt huske, at da inspektøren var den samme, som da jeg havde forladt skolen 10 år før, spurgte jeg: „Kan hr. Jørgensen kende mig?“ Jeg talte til inspektøren i 3. person, hvad han selv tog afstand fra, men det havde jeg lært i skattevæsenet. Nej, det kunne han ikke. Han gik ind og så efter i kartoteket, hvor der stod en bedømmelse af alle skolens tidligere og nuværende elever. Om mig stod der, at jeg var: „Velbegavet, noget svingende m.h.t. Flid, elskværdig af Væsen“. Jeg var sommetider lidt af en doven rad, der fik lave karakterer. Sidenhen blev jeg mere flittig.

– Jeg underviste en overgang på Mellem- og Realskolen på Godthåbsvej, hvor jeg husker en viceskolesinspektør fra, der hed Gahrn. Han var en meget bestemt type. Der skulle være orden og disciplin, og var der det mindste vrøvl, blev man smidt ud. Også her skulle man have et vidnesbyrd, men ifølge ministeriets bestemmelser måtte der ikke stå noget direkte negativt om eleven. Man måtte f.eks. ikke skrive, at han var en doven hund, selvom det skulle være tilfældet. Da skrev han engang om en elev: „N.N. har nogen Gange udvist nogen Flid i nogle Fag“...Den var til at tage og føle på – men den opfyldte ministeriets bestemmelser!

Da jeg kom tilbage til mine gamle lærere på Niels Ebbesen Skolen, blev jeg modtaget på bedste måde. Det var på et tidspunkt, hvor skolen var fyldt til randen med elever. Vi var op mod 1000 elever – da jeg forlod den i 1991, var der knap 300. Men der var op til 36 elever i hver klasse, og som lærere underviste vi i op til 36 timer.

På grund af pladsmangel var det ikke alle klasser, der havde eget klasseværelse, de kaldtes vandreklasser, men det gik, nok fordi der var mere disciplin dengang. Inspektøren kendte selvfølgelig ikke alle de børn, men han kunne godt lide at fortælle historier og havde en fin humoristisk sans. Mens jeg gik i skole, havde han et noget hidsigt temperament, men han blev mildere med årene. Noget, han ikke kunne fordrage var, at de store piger var malede. Men det måtte han jo finde sig i at se på. Han fortalte, at en dag i kontortiden var der kommet en ung pige ind på kontoret. Hun havde meget kraftigt malede læber og make-up på, og det registrerede han og udbrød: „Du ser dog farlig ud, det er dog skrækeligt, som du er rigget til! Hvad vil du?“ Den arme unge pige var blevet helt befippet, men fik sagt: „Jo, hun ville gerne melde sit barn ind i 1.klasse!“ Det var jo en forbandet situation, som han sagde. Så han måtte undskylde og drejede det hen til at være en cadeau til damen for det ungdommelige udseende.

På det tidspunkt havde man ikke lørdagsfri, men 14 dages lov. Det vil sige, at foruden de almindelige ferier, jul, påske, pinse, sommer- og efterårsferie havde man ca. hver fjortende dag en fridag en rullende ugedag. Først en mandag, så gik der fjorten dage, så blev det tirsdag o.s.v. Efter en større ferie – påske-, pinse-, sommer- og efterårsferie havde man en kort dag og gik hjem klokken 12 på den første undervisningsdag i stedet for kl. 14. Begrundelsen var, at det ville være for hårdt at have en fuld dag efter en ferie!

”Når man sagde: „Kan du tie stille, var man vant til, at så tav den pågældende. Men det gjorde den pågældende ikke længere. Han eller hun begyndte at diskutere rent tåbelige ting for provokationens og diskussionens skyld.“

Frederiksberg Kommune havde gode økonomiske forhold. Der var ingen smalle steder. De moderne ting blev indført ret hurtigt. I min barndom havde man et lysbilledapparat, et stort monstrum, der blev hæget meget om. Senere kom der flere lysbilledapparater, og der kom småfilmsapparater, først til stumfilm, senere til tonefilm. Da jeg var blevet lærer kom spolebåndoptagerne. Det var et stort monstrum fra B&O, som blev installeret i sanglokalet i kælderen. Så kunne man hente en stor højttaler, som var en halv meter på hver led, og sætte den i et stik, som fandtes i hvert lokale. Det betød, at når man ville høre noget, skulle man først gå ned i kælderen og sætte spolen på og starte båndoptageren, og så skulle man gå op i klassen med højttaleren og sætte den til, håbe på, at lyden passede (det gjorde den aldrig) og styrtede ned ad alle trapper for at regulere den i kælderen, og styrtede tilbage igen, håbe børnene ikke havde endevendt lokale imens og at styrken nu var tilpas. Men det gjorde man! Senere kom kassettebåndoptagerne, som vi havde adskillige af.

– Oplevede du op igennem din lærertid, at børnene blev mere udisciplinerede?

– Ja, men jeg oplevede det nu ikke så meget. Jeg havde vel gennem årene fået opbygget en vis form for autoritet og kunne godt stikke en øretæ-

ve, når det skulle være. Så først i det sidste par år af min lærertid oplevede jeg lidt problemer i den retning med uro, manglende respekt for hvad der blev sagt – uefterrettelighed, som vi kaldte det. Når man sagde: „Kan du tie stille“, var man vant til, at så tav den pågældende. Men det gjorde den pågældende ikke længere. Han eller hun begyndte at diskutere rent tåbelige ting for provokationens og diskussionens skyld. Det kunne være frygteligt irriterende. Tidligere, når en lærer kom ind, rejste børnene sig op. Det var en udmærket ordning, for det var tegn til, at så begyndte skoletiden. Det var en markering af respekt. Men da ungdomsoprøret kom, skulle de blive siddende. Al autoritet skulle nedbrydes. Det betød, at de første 5 minutter af en time godt kunne gå med uro. Det var irriterende og en dårlig udnyttelse af skatteborgernes penge.

– I fik også nye fag – Seksualundervisning i biologi timerne f.eks.?

– Ja, selv har jeg aldrig undervist i det, men jeg har haft kolleger, for hvem det var problem at gøre det. De rødmede. Men jeg syntes, det var godt, at det kom ind, for vi fik intet at vide – heller ikke af vores forældre. Det var noget, man selv måtte finde ud af ved at kigge i bøger og snakke med andre. Så det var virkelig et fremskridt.

Samtidig blev gymnastik og husgerning trappet ned. Det syntes jeg til gengæld var synd. Det var fint, at drengene fik hjemkundskab og håndgerning, og at pigerne fik sløjd, men det var synd, at der ikke var tilstrækkeligt mange timer til det. Men der var jo fagtrængsel. Skoletiden blev sat ned, og lørdagen faldt væk. Det siges, at den, der går ud af 9.klasse i dag, har gået færre timer i skole end dem, der tidligere gik ud af 7.

klasse. Det forklarer noget af årsagen til, at man – med rette synes jeg – angriber skolen for, at bør-

nene ikke kan nok i dag. Jeg tror desværre, at det er rigtigt. Forklaringen er, at der går meget tid

Niels Ebbesens skolen fylder 100 år og fejres i maj 1977 (Foto: Erik Olsen)

tabt med snik-snak og uro, men også, at timetal-
let er skåret ned.

” Da der stadig var lærermangel, opfordrede man os til at læse overtimer, og det var der mange, der gjorde, også af økonomiske grunde. Man fik 25% ekstra, så det motiverede også. Jeg tror jeg har været oppe på 42 timer om ugen. ”

– Hvor mange timer havde du som lærer?

– Mere end 36 om ugen. Da der stadig var lærermangel, opfordrede man os til at læse overtimer, og det var der mange, der gjorde, også af økonomiske grunde. Man fik 25 % ekstra, så det motiverede også. Jeg tror, jeg har været oppe på 42 timer om ugen.

– Du må have haft travlt, for du skulle vel også forberede dig?

– Ja, foruden at jeg også havde aftenskoleundervisning og i perioder eftermiddagsarbejde, så jeg havde en lang arbejdsdag. Man forberedte sig virkelig, men forberedelsestiden var ikke 1 til 1, det som man regner med idag. Det var ikke nødvendigt, for det var mere katederundervisning. A propós katederundervisning – man fortalte om en lærerinde på skolen, der var bange for, at børnene kom for nær, når de skulle op og spørge. Derfor trak hun altid de to sideskuffer ud, så hun kunne få lidt afstand til børnene. Hun skulle ikke smittes af forkølelsesbakterier. I det hele taget var der ikke noget med knus og kram dengang. Jeg synes, der er kommet et mere naturligt forhold til børnene i dag, hvor man godt kan holde om dem, uden at blive misforstået. Den tætte kon-

takt betyder noget, hvis bare det bliver optaget i den rette ånd.

Dengang var der originaler blandt lærerne på Frederiksberg. Jeg husker engang – det var i 60'erne – at jeg ved et møde sad ved siden af en lærer fra Godthåbsvej. Mogens Sørensen hed han. Vi skulle drøfte bygningen af de nye skoler ved Nordens plads, og det lød altsammen meget fornuftigt. Men så skulle der være afstemning blandt lærerne, om man kunne godkende forslaget, og alle rakte armene i vejret. Så blev der spurgt, om hvem der stemte imod. Min sidemand rakte hånden i vejret. Det var vedtaget med én imod, og jeg spurgte forbløffet: „Mogens, hvorfor stemmer du imod? Synes du ikke, det er et godt forslag?“ „Jo“, svarede han, „det lyder vældig fornuftigt, men i et demokrati skal afstemninger ikke være enstemmige, for det er begyndelsen til diktatur!“

Man havde på Frederiksberg en arkitekt, der havde tilsyn med skolerne. Han var muligvis fagligt dygtig, men som person var han meget ubehagelig, hoven og selvbevidst. Han bankede aldrig på, når han var på sit årlige gennemsyn, men skred ind i lokalet med sit følge, uden at sige „Goddag“, kiggede bare rundt og snakkede lidt med inspektøren og skolebetjenten og så gik han igen. Derfor glædede det alle, da man hørte følgende historie, der skulle være sand: Oppe på feriekolonien Høve i Odsherred skulle der udbygges og den pågældende arkitekt havde udarbejdet tegningerne, som den lokale murermester skulle udføre arbejdet efter. En dag ringer telefonen på arkitektkontoret, og murermesteren beder om at tale med arkitekten. Han siger, „Ja jeg

har jo fået de her tegninger, der må vist være noget galt ved dem!“ Det passede ikke herren – kritik af hans arbejde! Så han svarede: „Nej, der var ingen fejl“. Ja, det mente muremesteren nu alligevel. Nej, han skulle bare gå igang med arbejdet. „Vil det sige“, spurgte muremesteren, „at jeg skal bygge huset fuldstændig, som tegningen viser?“ Ja, det skulle han. „Jamen, så ville han gøre det, han undrede sig bare over, hvordan man skulle komme ud og ind af huset, for der var ikke aftegnet nogen dør“. Så blev arkitekten betænkelig, og ganske rigtigt, der var ikke aftegnet nogen dør! Det kunne vi godt glæde os over.

Dengang var der en langt større mødevirk-somhed i Kommunelærerforeningen end i dag. Vi havde debatter om praktiske og pædagogiske ting, og man mødtes ofte. Selvom der var flere lærere på Frederiksberg end der er i dag, kendte man hinanden, om ikke andet så af udseende. For eksempel var der stort fremmøde ved de årlige generalforsamlinger. Som oftest var der kampvalg om formands- og bestyrelsesposterne. Nu skal man nærmest tigge og bede folk om overhovedet at gå med i bestyrelsen. Folk var mere villige, men det var heller ikke en helt ualmindelig vej til advancement i skolekredse. Kommunelærerforeningen var også arrangør af forskellige former for selskabelighed og møder af mere kulturel art. Jeg husker en gang i slutningen af 50'erne, at man havde arrangeret en aften med Poul Reumert, der skulle læse op – det var Guldhornene og Holberg. Det var formidabelt, men det pudsige var, at jeg senere hørte, at da man havde spurgt Poul Reumert, om han ville komme, havde han været lidt afvisende: Det havde

man da vist ikke råd til! „Jamen, hvad forlanger De da?“ „800 kr., ikke mindre!“ Det svarede nok til månedslønnen for en lærer dengang. Men han fik sine penge.

Når Frederiksberg ikke havde svært ved at få lærere i 50'erne og 60'erne, skyldtes det dels et godt skolevæsen – man hvilede måske lidt på fortidens guldpalmer – men også, at der ikke var mangel på penge til materialer, og lønnen var lidt højere end ude omkring i landet. Man havde indført et kommunalt tillæg for at tiltrække de bedste ansøgere. Dengang havde FKF forhandlingskompetence, den er jo gået tabt nu.

– *Fik mandlige og kvindelige lærere ligeløn, da du var lærer?*

– Det husker jeg ikke. Men da jeg blev ansat, fik en gift lærer mere end en ugift, ud fra en forsørgerbetragtning. Så da jeg blev gift i 1959, steg min løn med 10 %. Men det forsvandt senere.

– Efterhånden kom der en overvægt af kvindelige lærere. Mens jeg var dreng, var der flest mandlige lærere. Da jeg startede som lærer, tror jeg at det var fifty-fifty, men da jeg forlod skolen efter 40 år, var kvinderne i stærkt stigende over-tal. Det hænger lidt sammen med lønnen, og at det måske ikke længere er så estimeret at være lærer.

– *Har du oplevet et skift i respekten for læreren?*

– Ja, men mest hos børnene. I de senere år var der ikke den naturlige respekt som tidligere. Men hos forældrene har jeg egentlig ikke mærket det. Og når jeg somme tider møder elever eller deres forældre, sidder der lidt respekt endnu.

” Jeg husker en gang, da der skulle vælges formand, og der var ingen, der sagde et kvæk. Det var lige før sommerferien og bagende varmt. „Kan vi ikke få åbnet et vindue?“, var der én, der sagde. Og lidt senere lød det: „Hør, ham, der sagde det med vinduet: Var det ikke noget?“

– Hvordan oplevede du skole-hjem-samarbejdet i 50'erne og 60'erne?

– Det var mere kønne ord end realitet. Men efterhånden blev forældresamarbejdet mere formaliseret i form af skolebestyrelser. Mit indtryk er, at de arrangementer, der blev lavet af de frivillige forældreråd, ofte mere havde en kulturel baggrund. Det var foredrag med lysbilleder, rejseoplevelser med Jørgen Bitch o.s.v. Det var jo før fjernsynets tid, og folk kom, fordi der ikke foregik så meget andet. Når der så var valg til skolebestyrelserne, var det kun en lille kreds, der kom, og ingen sagde noget. Jeg husker en gang, da der skulle vælges formand, og der var ingen, der sagde et kvæk. Det var lige før sommerferien og bagende varmt. „Kan vi ikke få åbnet et vindue?“, var der én, der sagde. Og lidt senere lød det: „Hør, ham, der sagde det med vinduet: Var det ikke noget?“ Han havde vist initiativ. Og det er ikke engang løgn!

Jeg husker en anden pudsigt episode. Jørgen Clevin, som dengang var lærer på Skolen på la Coursevej, havde holdt en instruktion om naturhistorie med illustrationer til. Da han var færdig, spurgte han: „Er der nogen, der har noget at spørge om?“ Pinlig tavshed. Endelig var der en, der rakte hånden op: „De dér brede røde seler, du har på, hvor

har du købt dem?“ Clevin var en festlig fyr. Min datter havde ham, han var fornøjelig – en dejlig, åben personlighed.

” Hækkerup greb ind midt i en overenskomstperiode ved at fastsætte, at arbejdstiden skulle være længere, og da kom der spontane arbejdsnedlæggelser. Men dem deltog jeg ikke i, fordi jeg var tjenestemand, og det begreb betød meget for mig: Som tjenestemand strejker man ikke!“

– Du må også have oplevet et politisk skred i kommunelærerforeningen op igennem din lærertid?

– Ja, det er rigtigt, der kom tiltag fra politisk side. Det var i Hækkerups tid som finansminister, at der var angreb på lærernes arbejdstid. Ubertigede angreb, synes jeg, men Hækkerup greb ind midt i en overenskomstperiode ved at fastsætte, at arbejdstiden skulle være længere, og da kom der spontane arbejdsnedlæggelser. Men dem deltog jeg ikke i, fordi jeg var tjenestemand, og det begreb betød meget for mig: Som tjenestemand strejker man ikke! Man kan godt protestere og blive rasende, og det var jeg også, men jeg ville ikke deltage i en strejke. Det blev bekendtgjort dagen i forvejen, at lærerne ville holde faglige møder. Men jeg gik op til klasserne og sagde, at det gjaldt ikke mig. Jeg holdt timer og ville være i klassen, når de havde mig. Men det var jo på en måde en tom demonstration, for da jeg satte mig op ved katederet, var der ikke et øje. Alle eleverne var selvfølgelig blevet hjemme, nu de havde muligheden. Det var ikke frygten for at blive idømt bod, men fordi jeg ikke syntes, man skulle ned-

Tegning af Jørgen Clevin

lægge arbejdet. Mange af mine kolleger var gale på mig, men det satte dog ikke varige spor. Vi var to-tre stykker, der ikke ville være med. Men begge parter kunne godt godkende modpartens synspunkter og respektere det. Så der var ingen knubbede ord. „Du har altid holdt din sti ren“, sagde de til mig. Så jeg har aldrig deltaget i arbejdsnedlæggelser, men jeg har da stablet mig op til demonstration på Frederiksberg Rådhus. Jeg kan godt godkende, at mange af de radikale ting kan være berettigede, men jeg er ikke enig i kampmidlerne. Det har jeg også tænkt på i forbindelse med sygeplejerskerne her i foråret. Jeg kan godt forstå dem. Men jeg mener, at når man har påta-

get sig at arbejde under de vilkår, så må man finde sig i det, og så kan man protestere på lovlig vis eller man kan tage sit gode tøj og gå.

– Har du kontakt med FKF i dag?

– Jeg var med til at oprette deres pensionistklub og har en årlig skovtur, hvor jeg møder kolleger fra hele skolevæsenet på Frederiksberg. Men jeg har da også kontakt til flere gamle kolleger fra Niels Ebbesen Skolen. De flyttede jo med over på Hollændervej og blev sammen med lærerne fra Rahbekskolen til Ny Hollænderskolen i 1992, da jeg stoppede, og dér mødes vi en gang om måneden og får et stykke mad, drikker et glas rødvin og taler sammen indbyrdes. Men vi bliver færre og færre.

Holger Juul Hansen,
Søndermarksskolen:

Børn kan være grusomme...

Når jeg ser tilbage på skoleårene på Søndermarksskolen, og det blev jo fra fjerde til syvende klasse (1934-37), så erindrer jeg dem som gode år. Også fordi jeg lærte Einar Nielsen at kende.

Han var lærer i naturhistorie. En god lærer. Alligevel er det mest mennesket bag læreren, jeg husker. Børn, og måske især drenge, kan være grusomme. Einar Nielsen var et kærligt menneske med ensomme øjne. Et oplagt mål for en flok varylere. Men lige meget hvad vi bød vores lærer, tog han det med en venlig ophøjet ro. Det måtte der gøres noget ved. Så vi lavede hærværk i det naturhistorielokale, han havde så stor veneration for. Skabene med de udstoppede fugle, glas med hugorme og hvad ved jeg, blev stablet op på skolebordene. Et låg på et af glassene blev lettet, og væsken hældt ud. Jo, der var format over det. Nu kunne vi indtage vore pladser og afvente det øjeblik, da Einar Nielsen trådte ind af døren. Så stod han der. Læreren, som ikke var til at fornærme...

Han sagde ikke noget. Opfattede han slet ikke det kaos, der herskede? Eller ville han ikke opfatte det? Vi ventede. Hvor-

når ville han eksplodere? Uden et ord begyndte han at rydde op. Omtalte aldrig senere vores svinestreg. Behøvede det heller ikke. Vi var straffet nok.

Et års tid efter. En frostklinger dag, som digteren skrev, ville han glæde klassen med en tur på skøjtebanen. En fejmaskine var i færd med at klargøre isen. Fejemaskinen bakkede og kørte en dreng ned. Drengen døde på vej til hospitalet. Einar Nielsen, denne sjældne lærer, var helt uden ansvar for det skete. Men han overvandt aldrig denne dag på skøjtebanen. Året efter var han selv borte.

Men ikke i erindringen hos en gammel elev.

(uddrag fra erindringsbogen „Det må aldrig blive sølle“ fra 1995)

år med FKF:

Fra strikkeklub til fagforening

En rundbordssamtale med formanden og to bestyrelsesmedlemmer fra Frederiksberg Kommunalærerforening om sejre og nederlag gennem 20 år. Hvor var vi og hvor er vi på vej hen?

Jeg kan huske, at vi var på vej ind til Christiansborg for at demonstrere på slotspladsen og jeg mødte en kollega på Kultorvet. Han var enig i, at vi skulle gøre noget, men bare der dog ikke havde været de røde faner!...

Året er 1985 og det er **Jørgen Rasmussen** fra FKF's bestyrelse, der fortæller. Selv var han dengang lærerrådsformand og tillidsrepræsentant på Niels Ebbesen Skolen, og ligesom to af sine kolleger, **Jørgen Madsen** og **Leif Andersen**, tilhørte han den del af det Frederiksbergske lærerkollegium, der mente, at tiden var inde til at tone rent flag.

Tidligere havde både Leif Andersen og Jørgen Madsen været lærerrådsformænd på samme skole, og i dag sidder Leif som formand og de 2 x Jørgen alle i bestyrelsen for Frederiksberg Kommunalærerforening.

Her fortæller de om udviklingen „fra strikkeklub til fagforening“ og om hvordan arbejdsnedlæggelser og demonstrationer (med røde faner) op igennem 90'erne blev afløst af PR, lobbyisme og forældrekontakt som kampmidler.

Da kaldet forduftede

Jørgen Rasmussen (JR): – Jeg kom til Frederiksberg skolevæsen i 1980, og det var på det tidspunkt, hvor det begyndte at gå rigtig hurtigt. Det var dengang Frederiksberg kommune for alvor var begyndt at spare på skoleområdet. Lokalt resulterede det i, at lærerne indså, at ildhu og engagement ikke var nok. Kaldet forduftede. Man begyndte at tænke : Vi må gøre noget! Beparelskerne havde betydet, at politikerne nedlagde obsklasser, ændrede på timeplanerne og at der blev færre timer til eleverne. Det frustrerende var, at der overhovedet ikke blev lyttet til vore pædagogiske argumenter, for de forstod ikke, at det kunne være sammensætningen af elevgruppen, der var afgørende for, hvor mange timer, man skulle bruge. De skar bare alle elever over én kam, uden at skele til, at man ofte skal bruge flere timer på en lille gruppe af børn med store vanskeligheder.

Men gradvist var der flere og flere yngre kolleger, der mente, at vi måtte gribe til arbejdsnedlæggelser og demonstrationer.

Leif Andersen (LA): – Arbejdsnedlæggelserne i begyndelsen og slutningen af firserne skete mest i forbindelse med overenskomstforhandlingerne. En af de store lokale arbejdsnedlæggelser foregik i forbindelse med nedlæggelsen af Lollandsvejens skole.

Jørgen Madsen (JM): – Jeg tilhørte den lidt ældre gruppe, der sagde, at selvfølgelig skulle vi nedlægge arbejdet. Men det var der mange, der ikke ville. På et tidspunkt var vi til møde hjemme hos en viceinspektør, og da jeg brugte vendingen „min fagforening siger“, var han ved at smide mig ud af sin villa! Det var en *pædagogisk* for-

ening, han var medlem af, absolut ikke andet.

JR: – Jeg var kommet som yngre lærer ind i et system med overlærere, der absolut ikke så Danmarks Lærerforening som en faglig forening. Fagforening var et skældsord i deres ører. Jeg husker, at jeg som tillidsrepræsentant havde indkaldt til fagligt møde på lærerværelset for at diskutere overenskomst, og så var der nogle af lærerne, der rejste sig og gik. De skulle ihvertfald ikke til fagligt møde! De var tjenestemænd og følte, at de havde givet deres håndslag til staten.

Vi var kommet ind i en situation, hvor ingen bare gav noget gratis til undervisningssektoren, og lærerne måtte indse, at demonstrationer og arbejdsnedlæggelser var den eneste form for magtanvendelse, vi havde i et forsvar for de pædagogiske og faglige interesser. Dengang havde skolesektoren simpelthen ikke politikernes bevågenhed. Udgiftsmæssigt jo, men der var ingen synderlig politisk interesse for at udvikle den pædagogisk.

Røde og rasende

LA: – Forud var gået en tid, hvor indoktrineringsdebatten havde lagt de røde lærere for had, og hvor lærerne på en ekstraordinær kongres i Danmarks Lærerforening havde fralagt sig ansvaret for folkeskolens udvikling. Det var en fatal beslutning.

– Men der var sket en radikaliseringsproces. Vi var rasende, og i den sammenhæng må man forstå, at lærerne ikke alene følte sig kørt ud på et sidespor i forhold til politikerne, men også i forhold til den daglige arbejdsituation, der var blevet ændret, da lærerrådene afskaffes og der kommer

skolebestyrelser. Lærerne følte at beslutningskompetencen, der godt nok aldrig havde været lovfæstet, men som i Frederiksberg kommune fungerede i praksis, var blevet taget fra dem. Det er der stadig nogen, der føler.

JM: – Det var forskelligt fra kommune til kommune og fra skole til skole. Men på Frederiksberg var der tradition for, at næsten intet blev besluttet uden om lærerrådet. Og det gjaldt stort som småt.

LA: – Jeg husker den tid som tilbagevendende årlige frustrationer hver gang, vi stod foran de kommunale budgetter. Jeg blev formand i 1992

Lovindgreb i overenskomsten, nedskæringspolitikken og kravet om løntilbageholdenhed fik FKF's bestyrelse til at opfordre de frederiksberg-ske lærere til at nedlægge arbejdet den 10. april 1985. Rådet blev fulgt og hundredevis af lærere demonstrerede sammen med lærere fra resten af landet på Kultorvet og Christiansborg Slotsplads (foto: Peter Lind)

men var startet i skolevæsenet i 1974 i slutningen af opgangstiderne. Dengang var der penge til alt, bare ideen var god nok. Men dét vendte fuld-

stændig med de årlige besparelser.

Alle de frustrationer, der havde været i forbindelse med skolenedlæggelserne, sluttede i 1992 på baggrund af det skoleforlig, der blev indgået i 1990, og hvor man politisk tog den beslutning, at nu var der skåret nok – nu må man beslutte, hvad man ville med skolen i det nye årtusinde!

Fik forældrene med

Skoleforliget i 1990 betød stort set arbejdsro de næste år i forhold til besparelser. Lige indtil 1996, hvor det gik galt igen. Her kom Frederiksberg kommune med et voldsomt spareforslag, som gjorde, at Frederiksbeglærerne for første gang i mange år igen måtte ud i demonstrationer og enkelte arbejdsnedlæggelser. Ved forskellige aktiviteter lykkedes det dog at afværge 75 % af spareforslagene.

JM: – Ja, og det var kun fordi vi var i stand til at mobilisere forældrene til demonstrationer på Frederiksberg Rådhusplads, og fordi alle skolebestyrelser kom med på ideen, da de så, hvor rædselsfulde spareforslagene var. Det ville have betydet, at timetallet skulle skæres ned til lovens minimum, væsentlig mindre vikardækning, mindre efter- og videreuddannelse, en nedlæggelse af Frederikskolen (en specialskole for vanskelige elever) o.s.v. Vi allierede os med BUPL, PMF, skolebestyrelserne o.s.v.

– Betragtede I det som en sejr, da de fleste af besparelserne var blevet taget af bordet?

LA: – En sejr? Nej, dét, der var lagt frem, var så groft, at der skulle ske noget, men havde de lagt dét resultat frem, som vi endte ud med, ville vi også have brokket os... Nej, det var ikke en sejr, men mange åndede lettet op.

– Lærte det jer, at det kunne betale sig at nedlægge arbejdet?

LA: – Hvor kan man sige, at det kan betale sig at lave arbejdsnedlæggelse? Arbejdsnedlæggelser har desværre nok op igennem 80'erne været manifestationer – reaktioner på vedtagelser, der blev fastholdt. Om den lokale arbejdsnedlæggelse i 1996 har haft betydning for kommunens endelige budget er svært at vurdere. Men vi endte ihvertfald ud med noget, der blev bedre end frygtet.

– Vi var blevet mere indstillede på at gribe til andre kampskridt, for at vise udadtil, at den var gal. Lokalt blev foreningen meget udadventt. Vi holdt møder med alle de politiske partier for at fremlægge vore synspunkter, og vi sprøjtede pressemeddelelser rundt, hvad man heller ikke havde gjort tidligere.

JM: – Det var os, der organiserede mobiliseringen af forældregruppen og fik skolebestyrelserne op på dupperne via vore tillidsmænd, som vi holdt flere fællesmøder med.

Lobbyisme og snavsede fingre

Op igennem 80'erne havde FKF en meget hektisk periode, hvor demonstrationer og arbejdsnedlæggelser blev en del af hverdagen og af kampen. I 90'erne kom det mere til at foregå på de indre linjer.

Folkeskolen var blevet kommunaliseret i 1993, så interessen skulle nu rettes mod det kommunale system, hvor det før gjaldt det statslige system. Det betød, at arbejdet med og omkring lokalpolitikere blev øget. Det var her foreningen kunne øve indflydelse!

Den brede politiske kontakt til beslutningstagerne og mobiliseringen af forældre og skolebestyrelser gik

„Målet er fuldt – bunden er nået“ var mottoet, da mere end 400 frederiksbergske lærere nedlagde arbejdet i protest mod regeringens økonomiske indgreb – påskepakken i 1986.

(foto: Peter Lind)

hen og blev et af de vigtigste kampmidler i 1990'erne.

LA: – Det var i Jørn Østergaards tid som formand, at lobbyvirksomhed i forhold til politikerne på Frederiksberg blev en vigtig del af foreningens arbejde. Tidligere havde vi lavet lobbyvirksomhed blandt udvalgte politiske „venner“, nu kom vi hele vejen rundt. Erfaringerne har lært os, at man er nødt til at have politiske venner, og at man, selvom man ikke har specielt lyst, skal kunne snakke med alle.

JR: – Det er en strategi, der gradvist blev uhyre vig-

tig. Det kan være, at det i virkeligheden er dér, der ligger nogle sejre. Diskussioner med politikere, hvor vi har lejlighed til at sige, hvad vi mener, og hvor de får en grundig briefing af os, kan have givet resultater. Nogle besparelser er jo værre end andre.

JM: – Ja, men det er også her, man får snavsede fingre og skal tage de svære beslutninger, for det betyder, at man ikke kan brokke sig bagefter!

JR: – Vi har lært, at det går bedre, hvis vi har en stor forældregruppe med os, for lærerne er ikke som før en politisk pressionsgruppe. Dels bor ikke

engang 10 % af foreningens ca. 450 frederiksberg-lærere i kommunen, og dels har det op igennem 90'erne vist sig at være svært at mobilisere politikernes helt store interesse for forholdene i folkeskolen, fordi den ikke har den højagtelse, som den havde i foreningens yngre dage. Skolen og lærer-

Også for lærerne var det tit en festlig oplevelse at være på feriekoloni. Her er de fotograferet en munter aften i køkkenet i Højstrup i 1961. Højstrup var FKF's 2.feriekoloni og blev bygget i 1908. (Foto: Erik Olsen)

ne har været udsat for kritik fra alle sider, og det gør det nok nemmere at gennemføre besparelser.

LA: – Ja, det er klart, at man som politiker vælger det, der gør mindst ondt. Men nu er vi i en tid, hvor det giver stemmer at snakke børn og børnefamilier. Specielt i det sidste par år har området fået utrolig politisk opmærksomhed i kraft af udviklingen af børnetallet. Politikerne er dagligt nødt til at forholde sig til udviklingen af børnetallet.

Den nødvendige professionalisering

Mens Frederiksberg Kommunelærerforening først og fremmest oplever politikernes interesse for skolen i forbindelse med udsigterne til besparelser på området, oplever de til gengæld, at forældrene er blevet meget fokuserede på, hvad der foregår i skolen. Ikke mindst i forhold til deres eget barn:

JM: – Det kommer til udtryk allerede om morgenen, når forældrene kommer kørende med barnet i bil og slæber ungens taske, hænger jakken op og går med ind i klassen for at kysse farvel op til flere gange. Det er noget helt andet end før! Vel nok fordi børn idag er ønskebørn.

JR: – Ja, det kan jeg som 1.klasse lærer nikke genkendende til. Før blev døren lukket og ingen skulle blande sig. I dag forventer forældrene i det hele taget den åbne dørs politik. De er vant til daginstitutioner, hvor der ofte er mere tid, og det er iøvrigt det eneste tidspunkt på dagen, hvor de ser læreren. Men det rører ikke mig. Jeg synes heller ikke, at lærere generelt har noget at skamme sig over. Der er kommet et udbredt ønske om åbenhed og et krav til lærerne om at kunne forklare,

hvad vi gør. Mine egne forældre ville aldrig have spurgt min klasselærer om, ud fra hvilke læseteorier, han lærte mig at læse. I dag forventer forældrene, at vi fagligt kan begrunde, at vi gør som vi gør. Det opfatter jeg som forældrenes legitime interesse i, hvad der foregår omkring deres børn. Og det skal vi som lærere professionelt lære at tackle.

Fra jalousiskab til kontorlokaler

Den professionalisering, der er sket op igennem 80'erne og 90'erne af arbejdet i Frederiksberg Kommunelærerforening, kom bl.a. til udtryk ved, at foreningen i 1987 investerede i egne kontorlokaler på Gl.Kongevej.

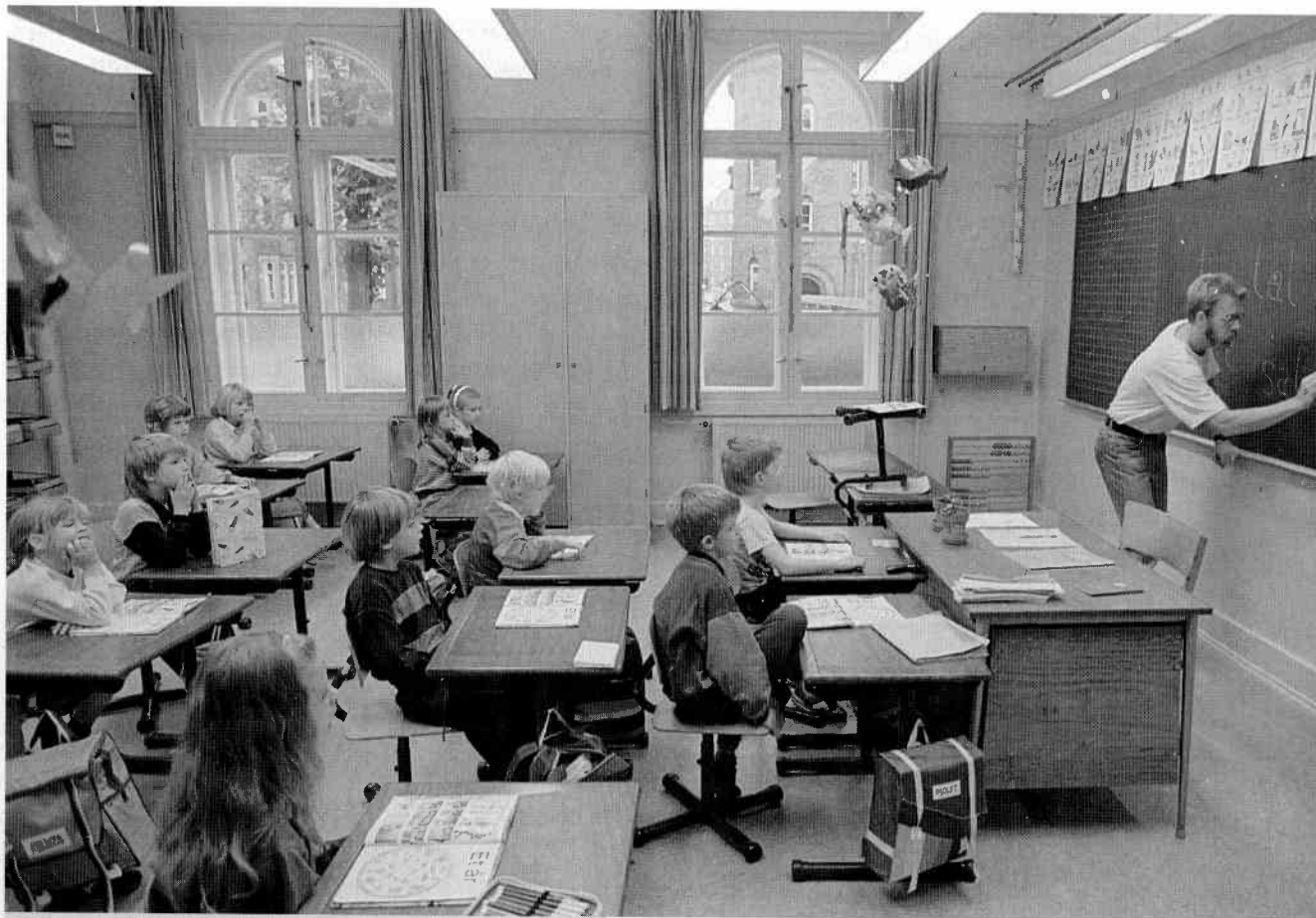
Før den tid havde foreningen haft til huse i et gammelt jalousiskab:

LA: – Det var foreningsmøblet og stod på skift hos de forskellige kasserere, og jeg har såmænd også haft det stående i mit soveværelse i min tid som kasserer.

– Professionaliseringen skete som en helt nødvendig følge af decentraliseringen af styringen i Danmarks Lærerforening. Et stigende antal paragraffer, love, forordninger og bestemmelser har haglet ned over os lige siden. Det, at vi er blevet mere professionelle gør os mere synlige, mere accepterede – og mere benyttede af medlemmerne i det daglige.

– Hvad bruger medlemmerne jer til?

LA: – Næsten alle bruger os f.eks. i forbindelse med pensionsberegninger og til medlemskontakt, når et eller andet er ved at gå galt. Medlemmerne har tydeligvis en forventning om, at hvis der er samarbejdsproblemer, personalesager o.l.,

Kommunelæreren i arbejde. Her fotograferet af Erik Olsen på Skolen på Fuglevangsvej i 1988.

kan de gå til os. Til gengæld orienterer vi medlemmerne, når vi kan se, at der er problemer på vej. Vi er begyndt at tage meget rundt på alle skolerne med tilbud om at komme med oplæg til debat – om overenskomsten, ændringer af skolestrukturen os.v. Alene i indeværende år har vi

været hele raden rundt i tre omgange, dels om overenskomsten og dels om skolestrukturen. Det er krævendt! Vi har medlemmer fra i alt 16 skoler i Frederiksberg Kommunelærerforening, hvoraf de seks er privatskoler, hvor vi selvfølgelig ikke er helt så meget som på de kommunale, når det f.eks.gælder skolestruktur.

I det hele taget bruger vi meget tid på at tage ud og møde medlemmerne ude på skolerne. En sætning vi ofte hører er: Hvad er jeres holdning til...?

Så længe rammerne er overholdt...

JR: – Decentraliseringen er også sket i forhold til, hvem der kan lave aftaler med hvem. Da jeg startede, var tillidsmanden nærmest et postbud for Danmarks Lærerforening. Hans eller hendes primære opgave var, at sørge for at opslagene blev hængt op et synligt sted på lærerværelset. I dag er det en del af tillidsmandens arbejde at indgå bindende aftaler for medlemmerne på skolen. Det stiller også store krav til os som bestyrelse og til uddannelsen af tillidsrepræsentanterne.

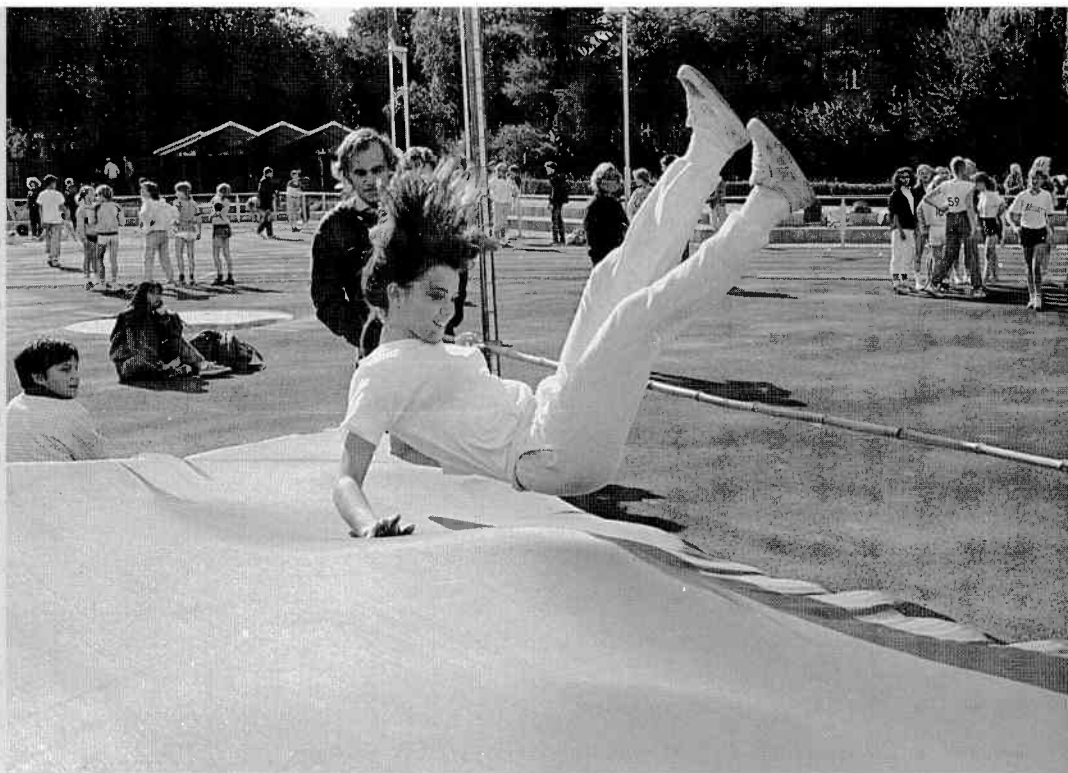
Vi må forholde os til, at det er dem, der har sko-

ene på, der ved hvor de trykker! Når der skal gennemføres en besparelse i kommunen, bliver der bare sagt, at „det kan I finde ud af, hvordan I kan klare lokalt“.

– Den store udfordring for den faglige forening er, hvordan vi kan prøve at sikre, at det bliver så ens vilkår som overhovedet muligt for lærerne, uanset hvilken skole de arbejder på. Det kan godt være svært. For vi må samtidig erkende, at ikke to lærerkollegier og skoler er identiske. Spørgsmålet, vi ofte må stille os, er hvor meget vi skal give slip og til gengæld lade det lokale initiativ og den lokale opfindsomhed blomstre.

– Flere og flere ting i vores arbejdstidsaftaler har

Skoleidrætsdag, for-
eviget af Erik Olsen i
1985.

karakter af at være rammebestemmelser og kan udfyldes rent lokalt. Vores opgave er at tilse, at rammerne ikke brydes, samtidig med at vi må acceptere, at de kan udfyldes forskelligt på forskellige skoler. Hvis medlemmerne iøvrigt er tilfredse med den måde, de vælger at organisere arbejdet på, skal vi ikke blande os, så længe rammerne er overholdt. Vi skal ikke diktere alt til det yderste komma.

LA: – Men der skal være et vist centralt element, der skal gælde for alle lærere, for vi frygter den fuldstændige individualisering, hvor arbejdsvilkårene er en afgørelse mellem den enkelte skoleleder og lærer.

JM: – Og det er lige netop dét, KL ønsker for at få så stor indflydelse som muligt. Det er dilemmaet og udfordringen i sommeren 1999!

Snydt med feriekolonierne

En af de sager, hvor Frederiksberg Kommunelærerforening har følt sig snydt, er i sagen om feriekolonierne, som Frederiksberg Kommunelærerforening solgte til Frederiksberg kommune i 1981.

I midten af 50'erne rådede Frederiksberg Kommunelærerforening over ikke mindre end 12 faste kolonier, smukt beliggende ved skov og strand rundt omkring i Danmark. Meningen var, at kommunen skulle overtage de fem kolonier, der var tilbage i 1981 og føre dem videre. Men blækket var knapt tørt, før kommunen havde solgt kolonierne igen. Hundredevis af Frederiksberg-læreres indsats for at sende tusindvis af Frederiksbergbørn på koloni var en saga blot...

LA: – Det var virkelig en af de sager, hvor vi følte os snydt! Hele balladen var opstået ved, at kommunen ville gå ind og pille ved aflønningen af de

lærere, der tog afsted på koloni. Det var der stor utilfredshed med, og de trak det tilbage, men kom frem med det igen. Det var i princippet foreningen, der stod som ejer, men kommunen betalte vedligeholdelsen og finansierede forbedringer. Det endte med, at vi ved salget kom ud med halvanden million, efter at vi gennem længere tid havde forhandlet med kommune om overtagelse. Vi oplevede ikke kommunen som en troværdig samarbejdspartner, og vores holdning

2000 børn var med, første gang FKF og Frederiksberg kommune i fællesskab arrangerede Søndermarksløbet i 1975 – 12 år efter blev det nedlagt, fordi deltagerantallet var faldet drastisk efter at kommunen havde indført, at skolerne lukkede skolerne kl. 12 og børnene dermed fik mulighed for at holde fri i stedet.

(Foto: Erik Olsen)

var, at når kommunen alligevel ville bestemme det hele, ville vi ikke have noget med den at gøre, men det måtte *ikke* gå ud over børnene..

Meningen var, at det stadig skulle være et tilbud til frederiksbergske skolebørn, at de kunne komme på feriekoloni. I dag er der kun de to feriekolonier Lumsås og Nordstrand tilbage...

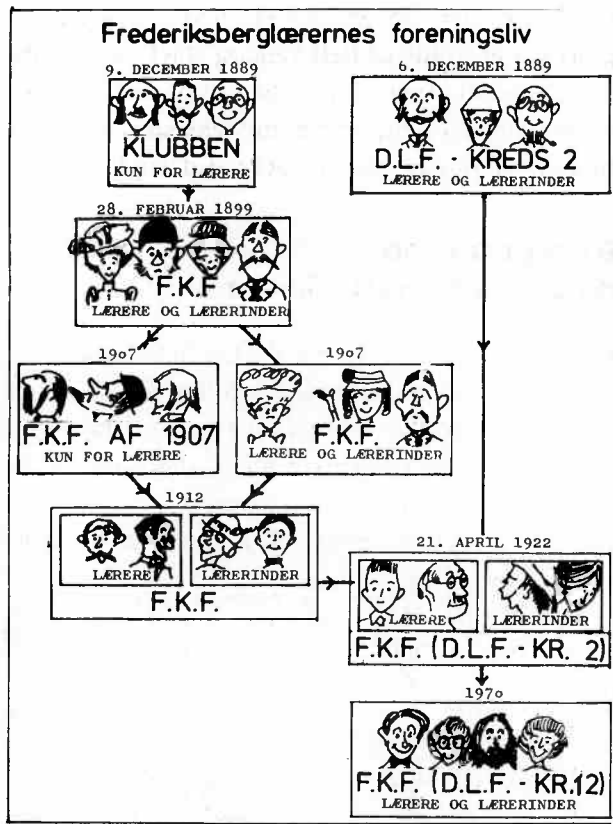
JR: – Salget medførte en del bitterhed hos lærerne på Frederiksberg, og efterfølgende var der store diskussioner om, hvad den halvanden million, som foreningen havde tjent på handelen, skulle bruges til. Nogle ville give pengene tilbage til børn ved at skænke beløbet til veldædige formål. Men et snævert flertal på generalforsamlingen besluttede at investere i kontorfaciliteter. Det betød bl.a., at Frederiksberg Kommunelærerforening i dag ejer lokalerne på Gl.Kongevej kvit og frit...

Skolenedlæggelserne – en pyrrhusejrr

En af de store, og meget vanskelige sager ifra starten af 80'erne har været skolenedlæggelserne som følge af det faldende børnetal på Frederiksberg op igennem 1980'erne. De sidste skoler blev lukket i 1992 i forbindelse med sammenlægningen af skolen på Niels Ebbesensvej og Rahbeckskolen, som blev til Ny Høllænderskolen.

JM: – Processen var sat i gang af kommunen, og det måtte vi bøje os for. Bag lukningerne lå det stærkt faldende børnetal, som man forsøgte at regulere via skoledistrikterne, men da det ikke hjalp, gik man over til at lave elevtalsafhængige timeplaner for at holde styr på økonomien. Det betød, at de mindste skoler ikke kunne fungere,

fordi de fik færre timer, når timeplanerne var elevtalsafhængige.

Problemet var, at når børnetallet faldt, så politikere en chance for at spare penge. Men set i bakspejlet kan man sige, at hvis politikere – og vi – havde været lidt mere fremsynede og set på, at der rent faktisk var ved at komme et nyt babyboom, så kunne vi have sagt, at „Vi klapper lige hesten!“. Men vi var svage i koderne, for børnetallet havde været jævnt faldende over en periode på 10- 12 år, og så kom der et babyboom for

første gang i mange år. Alle statistikere kunne se stigningen, men de turde ikke lægge hovedet på blokken og love, at det ville fortsætte. Kommunen kunne godt nedlægge folkeskoler, men den fatale fejl var, at de solgte dem og dermed ikke længere havde rådighed over dem, så de kunne genåbne dem, hvis børnetallet steg. Det svier til dem idag, for nu har de ikke bygningerne og er nødt til at bygge nye. I dag ved vi, at der er en 50% stigning i børnetallet på vej.

JR: – Vores anbefaling til kommunen var, at man i stedet for at nedlægge skoler, skulle benytte lejligheden til at lave de eksisterende skolebygninger om, så de passede til moderne undervisning og kravene om større lokaler, grupperum o.s.v., som vi havde råbt og skreget på i årevis. Derfor gik vi ind og foreslog en strukturplan, som langt hen ad vejen blev købt af politikerne.

Det var et underligt paradoks: På den ene side oplevede vi virkelig, at vi havde gennemslagskraft, men samtidig snød de os på målstregen. Vi havde lavet en aftale om, at ved at sammenlægge skoler og organisere skolestrukturen, lå der en god besparelse, som skulle investeres i renovering af de tilbageblevne bygninger. Vi havde forventning om at skolerne skulle være tosporede, og at lokalerne iøvrigt skulle indrettes så de kunne leve op til de krav, en moderne undervisning stiller til lokalefaciliteterne. Men det skete ikke i den udstrækning, vi havde forventet.

– *Hvad gjorde I galt?*

JM: – Vi var nok for godtroende!

LA: – Det er en af de sager, hvor man får beskidte hænder. Det handlede om at få indflydelse. Og så var vi osse nødt til at være realpolitikere og gå ind på noget, der var realistisk, også for politikerne,

dvs. der skulle ligge kroner og ører i det.

– *Hvad lære kan I drage af det?*

LA: – Nogle kunne indvende, at man skal sørge for ikke at få beskidte hænder. Men så får man heller ingen indflydelse!

Det var et forsøg på indflydelse, der slog fejl. I og for sig var der ikke noget galt med tankerne, men den politiske vilje og de økonomiske forhold gjorde, at planen gik i vasken.

– *Hvad var medlemmernes reaktioner?*

LA: – Nede hos os på Niels Ebbesen Skolen var der mange kolleger, der var meget utilfredse over at skulle flyttes over på Ny Hollænderskolen. Specielt da de havde set lokalerne! Der var også voldsomme reaktioner på Sønderjyllandsskolen, der blev lukket. Som næstformand i kommunelærerforeningen måtte jeg på daværende tidspunkt tage imod op til flere skideballer.

– *Hvad kunne I have gjort bedre?*

LA: – Ikke noget, håber jeg, så hav-

de vi gjort det! Det eneste, vi måske kunne have gjort var at holde os helt væk og stået i et hjørne og råbt ad dem. Det var et forsøg på at få indflydelse på fremtiden, og det mislykkedes, men jeg mener stadig ikke, at forsøget var dårligt.

Kampen mod overbygningsskolerne

Den seneste større sag, Frederiksberg Kommunelærerforening har været ude i, er planen om fødeskoler og overbygningsskoler, som dog blev taget af bordet på grund af en overvældende lokal modstand. Ikke mindst hos lærerne og forældrene.:

LA: – Man havde regnet ud, at man på sigt ville

*"Folkeskolen" 1998 nr. 22 bekendtgør:
"Babyboom på Frederiksberg
Skoler på det fornemme Frederiksberg
er ved at flyde over af børn"*

*Dette blads redaktion hædres hermed
den fornemme kommune med ærestitlen
"Storkenes by"*

Tegning af Ib Holst-Hansen

få en nedgang i elevtallet på 20 % gennem de første seks skoleår. Derfor var planen, at man ville lave „fødeskoler“, hvor man samlede 1.-6.klasserne på de skoler, vi kender i dag, og flytte 7.8.og 9. klasserne hen på nogle særlige overbygningsskoler. Men politikerne har for nylig forkastet forslaget. Skolerne bevares som de er, men der vil blive lavet et tilbud om en 10.klasse skole, hvor man frivilligt kan søge hen, allerede fra 7., 8. eller 9.klasse. Skolen er foreløbig tænkt som ét spor, men kan udvides til flere spor, hvis der bliver interesse for det.

Der var en entydig lærerholdning til at ville bevare enhedsskolen, og vi var ude på alle skoler og orientere om forslaget, og til fælles debatafetter og har virkelig brugt kræfter på den sag. Vi har desuden været i radioen, TV og aviserne, og ikke mindst lokalpressen og var så heldige, at der var enighed mellem skolernes ledelser, lærere, forældre og elever om, at det ikke skulle blive til noget.

Det er ikke vores fortjeneste alene, at vi er sluppet for overbygningsskoler! Vi var bare med og har prøvet at organisere modstanden så godt vi kunne.

Det kan aldrig være en sejr at bevare status quo!

Kampen om tjenestetiderne

En kamp, Frederiksberg Kommunalærerforening har ført fælles med alle landets andre kredse, er kampen om tjenestetiderne. Da interviewet med de tre bestyrelsesmedlemmer foregår en lun majdag i 1999, kimer telefonerne efter at hovedstyrelsen i Danmarks Lærerforening netop har besluttet at sende overenskomstforliget ud til den 2. urafstemning: Tjeneste-

tiderne er til debat. Endnu engang!

JM: – Det er uhørt, at man inden for ti år kan arbejde inden for tre sæt tjenestetidsregler. Blækket når dårligt at blive tørt, før de ændres!

I august 1993 blev der indført u-, f- og ø-tid. Her er det væsentligt at understrege, at det skete ud fra arbejdsgiverne ønske om at få mere kontrol med lærernes arbejdstid. Men efter at de har opdaget, hvor meget tid lærerne reelt bruger, har de opgivet det, fordi det er for dyrt. Jeg var tilhænger, fordi den fortalte min arbejdsgiver sort på hvidt hvad vi lavede.

JR: – Vi var under et fantastisk pres. Der var lagt en masse opgaver over på lærerne, og i den gamle arbejdstidsaftale havde vi svært ved at bevise, hvad vi egentlig brugte tid på i forhold til forberedelse, forældreopgaver o.s.v. og så mente vi, at så skulle de f... osse se, hvad vi lavede. Lad os få synliggjort vores arbejde! Det var mange kolleger uenige i. De mente, man skulle have tillid til, at lærerne gjorde deres arbejde. Men den tillid havde man i hvert fald ikke fra politisk hold. Derfor var også jeg med på en ny og anderledes aftale. Og på Frederiksberg var der flertal for det nye system.

Men det viste sig, at aftalen skulle komme til at lægge op til pernittengryneriet på begge sider af bordet. Der var kronede dage for de skoleledere og lærere, der ville sidde og regne tjenestetiden ud til sidste komma. Men sådan havde det aldrig været meningen, at aftalen skulle bruges!

JM: – Når det blev lavet så detaljeret, var det for at beskytte lærerne mod at blive udnyttet. Arbejdsgiverne på Frederiksberg kom af med tre en halv million yderligere, fordi de pludselig skulle give betaling for alt, hvad vi havde lavet. Det var rimeligt morsomt. Alt blev gjort op og skulle

godtgøres med tid. Men det betød, at ø-tidsopgaver først blev synliggjort, for derefter at blive beskåret.

– Skal Frederiksberg Kommunalærerforening gå på to ben, både fagligt og pædagogisk?

LA: – Ja, og det synes jeg, vi i rimelig grad har gjort. Som udgangspunkt er vi en faglig forening, men vi skal selvfølgelig også interessere os for det pædagogiske. Det er et område, vi har forsøgt at være aktive på, og vi har f.eks. lavet pjecer og hæfter om emner som tosprogede elever, specialundervisning, folkeskolen i udvikling, den nye folkeskolelov o.s.v. Men den egentlige pædagogiske nytænkning og arbejdet med nye pædagogiske ideer skal væsentligst foregå ude på den enkelte arbejdsplads.

Da jeg startede i foreningen i 1977, var det en „strikkeklub“, nu er det blevet en fagforening! Der er sket en helt utrolig udvikling i foreningen i de år, jeg været med. Der er i dag helt andre forventninger til den indsats, vi yder, og det kræver mange ressourcer. For ti år siden ansatte vi en fuldtidskonsulent, hvilket var uset, at en mindre lærerkreds kunne gøre. For os har det betydet en styrkelse af det faglige arbejde, en udvidet rådgivningsfunktion, at vi har kunnet udarbejde undersøgelser, men også at vi har kunnet påtage os en lang række administrative opgaver. Det har sikret en kontinuitet i foreningens arbejde, som vi, der er valgte, ikke kan give. Jeg synes godt man kan sige, at kommunalærerforeningens kontor har udviklet sig til en velegnet koordinerende faktor. Så selv om der skulle komme ny bestyrelse, vil der være en ansat, der sidder inde med og bevarer foreningens enorme viden. Og det er en uvurderlig ting.

Søren Rislund,
Skolen på Nylandsvej:

En familie af kastere

Jeg var elev på Skolen på Nylandsvej fra 1957-67, og den mest formastelige brøde, der kunne begås i skolens sløjdelokale, var at kaste med klodser.

Nu var det jo ikke sådan, at vi med fare for liv og færlighed gik og hev brændeknuder efter hverandre, – næh, vi taler om måske kubikcentimeter små afsavninger, som kastet i en velrettet blød bane kunne bringes til at ramme et udvalgt offer oven i hovedet med et venligt plonk! Blot måtte det ske bag lærerens ryg, og det var dér, jeg fejlede.

Således opdaget kaldte læreren mig til sig, og i dette faglokale var han ikke – som normalt – bænket bag et kateder, men stod ved en høvlebænk. Opsat på øjeblikkelig straf, greb han hvad der var inden for rækkevidde og smurte mig en smældende lussing med et nyhøvlet bræt, af dimensioner vel 25x10x1 cm!

Han var med det samme klar over, at han havde forløbet sig, idet han udbrød: „...og nu skal du ikke gå hjem og sladde, sådan som din bror gjorde det for 20 år siden..“

Herom er historien den, at min ældste bror af samme lærer en snes år forinden var blevet grebet i at kaste med sne i

skolegården, og i den anledning var blevet pålagt at afskrive skolens ordensreglement ikke mindre end 100 gange(!) – et skrivearbejde, som vel tåler sammenligning med flere middelaldermunkes årsværk.

Denne uhyrlige straf kom vores far for øre. Med henvisning til besættelsestidens generelle knaphed udbad han sig derfor en umådelig mængde skrivepapir til arbejdets udførelse. Om projektets absurditet dermed er gået op for læreren, for skolens ledelse eller for forvalteren på kommunens papirlager, er desværre uoplyst. Papiret blev i hvert fald ikke leveret og straffen aldrig eksekveret.

Historien tjener til dokumentation af, at lyden af nyhøvlet bræt mod barnekind på et splitsekund kan få en lærerhjerne til at associere fra træ til cellulosemasse!

P.S. Et spinkelt flertal mener fortsat, at jeg ikke tog skade af slaget.

Privatskolelærerne:

Da vi blev en del af fællesskabet

Lærerne på de seks private gymnasieskoler i København og på Frederiksberg er i dag organiserede i FKF. Det, der før var et kald, er blevet til faglig bevidsthed. Også hos Ingrid Jespersen, Niels Steensen og Zahle...

179 af Kommunelærerforeningens medlemmer arbejder på de private gymnasieskoler i København eller Frederiksberg. Det er ca. en tredjedel af foreningens aktive medlemmer. Altså en forholdsmæssig stor medlemsgruppe, som arbejder under andre betingelser end de 444 aktive medlemmer, som arbejder på kommuneskolerne. De 179 privatskolelærere arbejder på henholdsvis Ingrid Jespersens Gymnasieskole og Niels Steensens Gymnasium på Østerbro, N. Zahles Gymnasieskole i Nørre Voldgade, Det frie Gymnasium på Nørrebro og på Johannesskolen og Lycée Prins Henrik på Frederiksberg.

En af dem, *Birgitte Dreyer Frandsen*, repræsenterer privatskolerne i bestyrelsen, hvor hun har siddet i to omgange i sammenlagt otte år. Birgitte Dreyer Frandsen har været lærer på Ingrid Jespersens Gymnasieskole, siden hun kom til skolen som omtrent nyuddannet i 1980, heraf har hun i

De private gymnasieskoler har altid været anderledes end kommuneskolerne. Men på Frederiksberg og i København er lærerne organiserede samme sted, nemlig hos FKF. Her er pioneren Ingrid Jespersen fotograferet med en kurv med de roser, som skolen altid har uddelt til de små og store elever, når de startede og sluttede på Ingrid Jespersens Gymnasieskole.

en periode på 15 år været skolens tillidsrepræsentant.

Hun fortæller herom, hvordan det er at repræsentere et mindretal i en fagforening, hvor det ofte er majoritetens arbejdsbetingelser, der står på dagsordenen.

Eller er det? Birgitte Dreyer Frandsen oplever det ikke helt sådan. Forskellen mellem det at være lærer på en privatskole og på en kommuneskole er efterhånden ikke særlig stor. Ofte er det ret tilfældigt, om man som lærer bliver ansat på en privat- frem for en kommuneskole, mener Birgitte Dreyer Frandsen, som selv tilfældigt stødte på en annonce for Ingrid Jespersens Gymnasieskole, da hun søgte en stilling i Københavnsområdet.

– Det tiltalte mig, at det faglige og det kreative havde så stor vægt på Ingrid Jespersen. Men jeg søgte ikke bevidst en privatskole, og de seks skoler, vi har medlemmer på, er da også vidt forskellige. Det handler mere om de mennesker, der arbejder på skolen og den sjæl, de putter i den. Men den gamle opfattelse af, at lærerne føler det som et kald at arbejde på en privatskole, er død forlængst. Som en af mine kolleger sagde engang: „De skal altså kalde meget højt, hvis de skal få os med!“

Samme fagpolitiske kampe

Noget andet er, at der ikke var tradition for faglig aktivitet.

– Indtil 1972, da lærerne på de private gymnasieskoler blev organiserede i DLF, var den fagpolitiske bevidsthed fraværende. Det blev af omver-

denen betragtet som lidt finere at være lærer på en privatskole. Sådan har jeg nu aldrig selv opfattet det. Men derfor blev privatskolelærerne i fagforeningssammenhæng også betragtet som værende lidt anderledes, og det har ikke altid været lige nemt. Mange så hellere vores hæl end vores tå i de første år. Men kommunelærerne har fundet ud af, at vi er lige som dem. Vi sidder med de samme faglige problemer, har de samme kontroverser med forældrene og fører de samme fagpolitiske kampe. Det har udlignet sig meget, siger Birgitte Dreyer Frandsen.

Da Birgitte Dreyer Frandsen startede sin politiske karriere som tillidsmand og senere bestyrelsesmedlem for privatskolelærerne, var de fagpolitiske forhold forholdsvis kaotiske på privatskolerne:

– Individuelle lokale aftaler florerede og ting gik i hårdknude på grund af kontroverser om specielle aftaler, som ingen kunne finde ud af. Der var mange individuelle regelsæt, og den enkelte lærer kunne lave aftaler med ledelsen om dette og hint. Når de så undervejs blev uenige om, hvad det egentlig var, de havde aftalt, måtte tillidsmanden rede trådene ud, og det kunne være ret svært. Selvom gruppen havde været organiseret i FKF siden 1972, var der mange, der ikke var medlemmer. Og som tillidsmand bestod arbejdet dengang i på den ene side at få de uorganiserede lærere til at se fordelene ved at være med i en faglig forening, hvor alle var med, og på den anden side at få skolernes ledelse til at indse det nødvendige i at følge de regelsæt, der var vedtaget for området. Der var simpelthen ikke tradition for fagpolitisk arbejde.

Men det ændrede sig i begyndelsen af 80'erne, hvor lærerne gik på barrikaderne:

– Jeg husker fra den tid, at det glædestrålende lød fra kommandocentralen: „Hvor er det dejligt at se! Selv inde på Ingrid Jespersen er de på barrikaderne, og de kommer ind og er sammen med os andre!“ Da blev vi en del af fællesskabet!

I dag har vi en medlemsprocent på næsten 100 % på de private gymnasieskoler i København og på Frederiksberg. Det kan man sige er ret enestående i en tid, hvor andre faggrupper melder om svigtende tilgang til de faglige organisationer. Men hen ad vejen fandt selv de sidste tvivlere ud af, at de f.eks. blev snydt for noget løn, når de tog på lejrskole og ikke fik udbetalt håndpenge, som de var berettigede til som alle andre lærere. Når folk føler sig ramt på pengepungen, er det lettere at få dem op af stolene.

Noget for pengene

Mens lærerne på privatskolen er blevet mere fagpolitiske, er forældregruppen på privatskolerne til gengæld blevet mere individuelt orienterede, mener Birgitte Dreyer Frandsen. Men det er en udvikling, som mange kommuneskolelærere vil kunne nikke genkendende til:

– Jeg synes, at forældregruppen har ændret sig en del i de næsten tyve år, jeg har været lærer. Ofte og oftere hører man forældre sige, at „Nu betaler vi for det, og så vil vi også have noget for vores penge!“ De er lidt mere på mærkerne og stiller større krav, også til det faglige, men deres engagement går først og fremmest på deres eget barn og måske ikke helt så meget på hensynet til klassen som helhed. Jeg tror personligt, at det hænger sammen med de mange mediekampagner om, at nu læser de for dårligt, nu er de for dår-

- Er det idrætsdag?
- Næ, du, de løber over til privatskolerne!!

lige til matematik, nu ryger de for meget og nu er de for tykke og motionerer for lidt. Vi skal favne det hele – kriminalitet, sex, fedme, narko og trafikikkerhed, samtidig med at vi også lige skal klare vores fag. Der er mange ting, der er skubbet over på lærerne, og vi har måske ikke været gode nok til at sige fra og sige, at nu kan vi ikke påtage os mere!

Frederiksberg er kendt for at have en stor tilgang til privatskolerne. Men Birgitte Dreyer Frandsen egen dreng går ikke på privatskole. Hvorfor?

– Han har faktisk været skrevet op til en privatskole, siden han blev født, men da tiden nærmede sig, fandt vi ud af, at det betyder meget for et barn, at det kan gå i skole i nærmiljøet og ikke behøver at blive hentet og bragt til kammerater i Virum og Nivå eller Kastrup. Han er utroligt glad for sin kommuneskole, og hvis vi hen ad vejen skulle finde ud af, at det ikke fungerer, kan vi jo altid overveje at flytte ham over på en privatskole...

Kortere kommandoveje

På spørgsmålet om, hvorvidt det ER anderledes at være ansat i en privatskole, siger Birgitte Dreyer Frandsen:

– Der er een forskel, og den mærker man som tillidsrepræsentant. Kommunikationsvejene er kortere i en privatskole, for her er det rektor og tillidsmand i fællesskab, som skal nå frem til et resultat. I en kommuneskole har skolelederen nogle led længere oppe i systemet, som alting skal cleares af med. Derfor tror jeg, at man på de private skoler hurtigere ser en effektivering af det, man beslutter. Det kan gøre arbejdet mere spændende.

– En anden forskel er, at vi nok ikke har skullet kæmpe helt så meget for vores ø-tid under de gamle tjenestetidsregler. Det handler måske om, at det for privatskolerne er helt afgørende, at der er et synligt skole-hjemsamarbejde. At vi som

privatskolelærere bruger tid på ting, som er synlige, og som forældregruppen umiddelbart kan tage og føle på. Vi skal jo hele tiden holde os for øje, at forældrene er vores kunder, og at vi skal sælge varen, bl.a. på de mange sociale arrangementer, som der så bliver sat tid af til.

Vi har også fået skåret i vores ø-tid, men jeg tror stadig, at den er højere hos os end på kommuneskolerne, hvor den ligger på det absolutte minimum.

Nu skal vi i gang med de nye tjenestetider, og bortset fra, at det, som de i kommuneskolerne kalder „individuel tid“ hedder „egentid“ hos os, bliver der ikke den store forskel på de problemer, vi vil støde på undervejs. Derfor føler vi os ikke sat ud på et sidespor i FKF-regi, for problemerne er stort set de samme, hvadenten du arbejder det ene eller det andet sted. De sikkerhedsmæssige forhold, spørgsmålet om indretning af faglokaler o.s.v. er noget, der angår os alle.

Birgitte Dreyer Frandsen har ikke indtryk af, at det i de senere år har været svært at rekruttere tillidsrepræsentanter på de private gymnasieskoler. Det handler om, siger hun, at der er en utrolig hjælp at hente fra FKF, således at enhver kan føle sig godt udrustet, inden de skal ned og forhandle med deres rektor. Og så har tillidsrepræsentanterne på de private gymnasieskoler stor glæde af de TR-kurser, som hvert år samler TR fra tilsvarende skoler rundt omkring i landet, på tværs af amterne.

Så det var et godt valg, lærerne på de private gymnasieskoler traf, da de i 1971 stemte om, hvor de ville organisere sig, og landede som medlemmer af D.L.F-FKF...

Jan Monrad,
Søndermarkskolen:

Havgassen og pulverheksen

Jeg var elev på Søndermarkskolen fra 1958 –67. Det var med ærefrygt, jeg startede i 1. klasse, for man havde jo nok hørt et og andet om den brutalitet, der blev lagt for dagen af skrappe lærere for selv den mindste forseelse. Det var da også med udtalt uro, stigende til rædsel, at jeg måtte konstatere på den første skoledag, at jeg de følgende mange år i regning og sang skulle trækkes med skolens efter sigende mest frygtede og skrækindjagende havgasse og pulverheks, den navnkundige Madam L.Vi så hende som vore dages børn må se på den stygge Cruella de Ville i 101 Dalmatinere, men som årene gik, skal jeg ikke nægte, at jeg oplevede hende i et noget mere forsonende skær.

Men helt almindelig var hun ikke. Hun var lang og bombastisk, altid bærende på et indkøbsnet, hvori hun opbevarede store mængder æbler og tomater, som hun hæmningsløst gnaskede i sig, afvekslende med, at hun skiftevis gumlede og røg på en sur cerut, uden hensyntagen til sine omgivelser. Samtidig omgav hun sig med en skarp parfumeduft, der ikke

efterlod nogen tvivl om hendes tilstedeværelse, selv længe efter at hun havde forladt klassen. I vore dage vil man næppe finde en lærer som hende i den danske folkeskole. Hun var kategorisk, enerådende, snobbet, grov i munden, diktatorisk og i alle henseender hamrende upædagogisk. Men bag den brutale facade havde hun alligevel et godt hjerte og kunne sagtens finde på at give os bolcher og negerkys, hvis hun var i dét humør.

Denne mærkelige hybrid mellem menneske og monster blev alt til trods hjørnestenen i mit skoleliv fra 1. – 5. klasse, eller sagt på en anden måde: Jeg blev hendes kæledægge, hvilket i al væsentlighed skyldtes 3 faktorer: Jeg var velopdragen, min far var ingeniør, (hvilket i hendes øjne var ensbetydende med en acceptabel status), og jeg var frem for alt dygtig til regning og kunne således to måneder efter skolestart i 1. klasse fremvise, at jeg uden videre havde regnet alle opgaverne i regnebogen.

En typisk regnetime kunne have dette forløb: Når hun nærmede sig klassen – hvilket ingen var i tvivl om, dels på grund af den ramme lugt af parfume og cerut, dels fordi hun begyndte at snakke – inden hun entrede klasselokalet, blev der helt stille, og alle vi børn stod ret bag vores stole. Så smed hun indkøbsnettet og stillede en lille lyserød transistorradio på katederet, åbnede vinduet og fyrede

præventivt et par beske bemærkninger af til de drenge, hun forlods havde bestemt sig for måtte være dumme og uartige, fordi de så sådan ud og boede på Frederiksvej, som ikke hørte til Frederiksbergs finere kvarterer. Så fulgte 10 minutters overhørings-eksercits i den lille tabel i et sådan tempo, at de der ikke var for hurtige i hjernevindingerne på forhånd var tabt på gulvet. Herefter blev vi sat til at regne i vores regnebøger, og så satte Madam L. sig hen til det åbne vindue, knappede kjolen op foroven, tændte for transistorradioen og slikkede solskin, mens hun pulsede på cerutten og gnaskede bolcher og frugt.

Efter skoletid anførte hun med militant disciplin rundbold i skolegården. Det gik jeg til 3 gange om ugen, og jeg elskede det. Men hun var meget speciel. F.eks. kunne hun sagtens være i teten, når det gjaldt om at give kammeraterne øgenavne. Jeg husker, at der var en dreng fra en anden klasse, der faldt og slog en tand ud af overmunden. Ham kaldte hun konsekvent for Sølv tand, og i dag husker jeg ham da også kun under det navn.

Skønt hun med rette var frygtet af mange, var vi altså også nogle som lærte at holde af hende.

En hilsen fra en tidligere formand

Det er lidt underligt at lykønske en forening, i og med, at den trods alt er et konglomerat af samtlige medlemmer og de gennem tiderne værende tillidsrepræsentanter, bestyrelser og formænd. Men alligevel : Hjertelig til lykke med de hundrede år og fortsat fremgang til glæde for lærerne på Frederiksberg og på de private gymnasieskoler i Frederiksberg og Københavns kommuner!

For mit vedkommende blev Frederiksberg Kommunelærerforening mit lærested. Jeg blev klogere og – tror jeg – dygtigere til at udføre den opgave, det er at repræsentere sine kolleger overfor modparter, arbejdsgivere og offentligheden. Jeg lærte også meget om, hvordan man får drøftet vanskelige problemerne med sine kolleger på en saglig og fremadrettet måde. Men selvom det var en god læreplads, så må jeg erkende, at jeg ikke lærte tilstrækkeligt, men det er en helt anden historie.

Jeg skal være ærlig og sige, at jeg oprindeligt ikke havde nogen forestilling om at bevæge mig ind i det fagpolitiske arbejde. Jeg opfattede i midten af 70'erne foreningen som en noget „støvet“ sag, og jeg syntes, at de valgte repræsentanter, som jeg oplevede dem, var lidt omstændelige. Alligevel var det en af mine kolleger, *Nils Groule*, daværende næstformand i FKF, som syntes, at det var på tide, at min kritik fik en konstruktiv ret-

ning, og han foreslog, at jeg skulle gå ind i et udvalgsarbejde om indskoling. Det ene ord tog det andet. Og efter kort tid slugte FKF og senere hen DLF min tid. Samtidig ændrede jeg mit syn på det arbejde, som foreningen udførte og på de mange kolleger, som havde taget og fortsat tog en tørn for fællesskabets skyld. Det var godt at blive klogere, og jeg er glad og taknemmelig for, at jeg fik lov til at lære så meget i FKF.

I80'erne udviklede FKF sig fra at være en forening, som holdt møder i formandens spise-stuer – med den dertil hørende hygge og nærhed – til en mere forretningsmæssig organisation, som også kunne varetage udlægningen af opgaverne fra Danmarks Lærerforening centralt. Der måtte etableres helt andre rammer for arbejdet, og det mere hyggeprægede blev afløst af strukturerede diskussioner og beslutninger, som også havde økonomiske konsekvenser. I de år erhvervede foreningen en ejerlejlighed på Gl. Kongevej, og den senere formand *Lis Tauber* organiserede indretningen og det videre arbejde med at opbygge en forening, som kunne matche tidens nye krav.

Man kan ikke nævne alle, men som en aktuel foreningskommentar vil jeg dog erindre om, at en af foreningens meget respekterede formænd, *Kamma Madsen* også var formand for fælleslærer-rådet – som traditionen foreskrev i FKF – og samtidig skoleinspektør. Konstellationen med at

Jørn Østergaard, fotograferet i 1983, mens han var formand for FKF og på et møde fremlægger udkastet til den nye folkeskolelov. Jørn Østergaard blev senere formand for Danmarks Lærerforening og er i dag konstitueret direktør for Uddannelsesstyrelsen i Undervisningsministeriet og medlem af sekretariatet for Folkeskolerådet. (Foto: Erik Olsen)

være formand for lærerne og samtidig skoleinspektør er næppe tænkelig i dag. Men på Frederiksberg var det en god tradition, at uanset om man havde den ene eller den anden titel, var der tale om en ligeværdig diskussion.

Blandt lærerne på Frederiksberg var der enighed om, at det var en samlet fordel for alle, hvis der var personsammenfald mellem fælleslærerrådsformanden og foreningsformanden. Man kan sige det på den måde, at FKF langt tidligere end Danmarks Lærerforening forstod betydningen af at gøre den pædagogiske udvikling til et medlemsspørgsmål, som går hånd i hånd med krav om bedre løn- og arbejdsbetingelser.

Det kunne selvfølgelig somme tider være vanskeligt for en formand for FKF på én og samme tid at skulle varetage lærernes og ledernes fælles pædagogiske interesser i skolekommissionen. Kommunalpolitikere kunne også, når det var passende, vælge at oversætte fælleslærerrådsformandens bemærkninger til, at det „bare“ var et fagforeningssynspunkt. Men ret skal være ret, det var nu en sjælden foreteelse, og jeg tror, at lærerne havde flere fordele end ulemper af den „dobbelt kasket“.

Men problemerne med denne „dobbelt kasket“ voksede op gennem 80'erne, hvor lærernes utilfredshed med arbejdsbetingelser og løn voksede. Folkeskoleloven af 1975 skabte på samme måde som dens efterfølger krav om bedre arbejdsbetingelser til lærerne for at de kunne leve op til lovens krav. Faldende børnetal og kommunale besparelser gav grundbetingelserne for arbejdet, og skolenedlæggelser blev en fortsat roman gennem 80'erne. Om kommunen altid valgte den mest konstruktive vej i samarbejdet med lærerne er selvfølgelig en diskussion, men det er givet, at dét arbejde, som borgmesteren i sidste ende indbød til om den fremtidige skolestruktur, var med til at sikre en bedre forståelse mellem foreningen

og kommunen. Om denne forståelse holdt senere, må andre bedømme.

I forhold til Danmarks Lærerforening og den fagpolitiske debat, der foregik her, var Frederiksberg Kommunalærerforening gennem mange år uden for det „gode“ selskab i Københavns Amt. FKF tilsluttede sig ikke det temmelig partipolitisk prægede „vestegnssamarbejde“, og kollegerne herfra havde bestemt den opfattelse, at når man kom fra Frederiksberg, så måtte man være konservativ i bund og grund. Da der i 1983 skulle vælges ny formand for DLF, rettede *Martin Rømer's* kampagne sig til den enkelte kredsformand, og jeg kan huske, at Martin ringede mig op og spurgte, om han kunne få støtte fra Frederiksberg. For mig var der ikke tvivl: Martin var alt for venstreorienteret til at han kunne få støtte fra Frederiksberg og desuden stod hele „vestegnssamarbejdet“ på nakken af hinanden for at anbefale ham. Derfor fik Martin en kurv fra Frederiksberg.

Jeg har senere samarbejdet meget tæt med Martin, og det er min vurdering, at Frederiksberg lærerne godt kunne have støttet ham i – 83. Til gengæld fik han ikke nogen støtte fra Vestegnen, da han blev valgt til formand og for alvor satte Danmarks Lærerforening på den offentlige dagsorden. I spøg har jeg tit sagt til Martin Rømer: „Du skal huske på, at jeg ikke har været med til at stemme på dig“.

Debatten om lærernes tjenestetid kom til at fylde dagsordenen i DLF og derfor også arbejdet i Kommunalærerforeningen. Mit første bekendtskab med dette arbejde var den undersøgelse af lærernes tjenestetid, som Danmarks

Lærerforening fik gennemført i samarbejde med Socialforskningsinstituttet. Undersøgelsen gav ikke den grundargumentation, som var nødvendig for at få Finansministeriet til at acceptere en nedsættelse af lærernes ugentlige katedertimetale fra de dengang 27 timer. Lokalt gennemanalyserede vi på bedste vis undersøgelsen og fandt, at der var manipuleret med resultaterne. Men det nyttede intet. Undersøgelsen blev stemplet „fortrolig“. Et af problemerne var, at lærerne simpelthen ikke kunne eller ville opgøre den tid, de anvendte på arbejdet. Det problem dukkede op i en ny forklædning 14 år senere.

De strandede forhandlinger om tjenestetiden fik siden hen Danmarks Lærerforening til at fralægge sig ansvaret for folkeskolens udvikling. Det foregik ved den berømte Hundige-kongres. Efterfølgende måtte det konstateres, at det var et rimelig stort selvmål, men alt andet lige var det årsag til, at Danmarks Lærerforeningen vendte tilbage med en indsats på det pædagogiske område, som jeg bl.a. har fået lov til at være med til gennem nogle år.

Tjenesetid og arbejdstid – udvikling i lønformer og den stigende decentralisering har stået øverst på bekymringslisten hos medlemmerne af Danmarks Lærerforening og Frederiksberg Kommunalærerforening gennem de sidste mange år. Finansministeriet og senere hen Kommunernes Landsforening har sat en stram dagsorden, og lærerne har befundet sig midt i krydsfeltet mellem høje forventninger, forøgede krav og vanskelighederne ved egentlig at dokumentere, hvilken forskel det gode skolevæsen og den gode lærer gør i forhold til lokalsamfund og elevernes

kvalifikationer. Disse spørgsmål er fortsat på dagsordenen, uanset på hvilken måde man beskæftiger sig med skole.

Men det er tankevækkende, at for Kommune-lærerforeningen betyder ændringerne i lønformerne, at den gamle forhandlingsstruktur, hvor den enkelte lærerforening i Storkøbenhavnssområdet individuelt forhandlede løn for medlemmerne, igen kan skimtes. Det er ikke det samme som, at historien går i ring, og at hvis man bare venter tilstrækkelig længe, så falder det hele i hak. Nej, tværtimod! I de kommende år er det specielt for lærernes organisationer vigtigt at finde nye arbejdsformer, der kan tiltrække de mange nye og unge lærere til foreningsarbejdet.

Dén opgave bliver central, ikke alene for Kommunelærerforeningen, men i lige så høj grad for Danmarks Lærerforening.

Det går jo ikke, hvis de kommer til at opleve Kommunelærerforeningen som en lidt støvet sag!

Men disse meget beskedne strejflys henover 15 – 16 års fagpolitisk engagement vil jeg gerne takke for mange gode oplevelser sammen med kolleger fra Frederiksberg og ønske fortsat god vind til Kommunelærerforeningen!

Jørn Østergaard

formand for FKF fra 1981-87

formand for DLF 1993-95

**Mogens Lykketoft,
Thorvaldsenskolen:**

Vi stillede artigt op

Jeg startede i 1.klasse i august 1952 på Fuglevangsvejens Skole. Året efter blev hele klassen overført til Thorvaldsenskolen, der lå tæt ved. Men allerede efter 5.klasse forlod jeg folkeskolen, da man dengang havde et system med, at nogle af os kunne komme i eksamensmellemskolen på en gymnasieskole. Derfor gik jeg 7 år på Frederiksberg Gymnasium, hvor man til min store fortrydelse ikke havde piger i mellemskoleklasserne.

Derimod var vi mange drenge og piger i klassen i folkeskolen – så vidt jeg husker 32. Og der var en pige fra naboklassen, som jeg kunne gå til dans med og være lun på.

Den moderne pædagogik havde vel ikke dengang sejret hele vejen rundt i Frederiksbergs kommuneskoler. Gårdvagtens sanktionerede ihvertfald spillopper i frikvarteret med bogstaveligt talt at give os et gok i nødden. Vi stillede artigt op i geled, når klokken ringede ind fra frikvarteret.

Jeg fik en uudryddelig interesse for Danmarks og Verdens historie fra en spændende historielærer. Jeg holdt meget af regnelæreren. Og så var der alt det, jeg brød mig mindre om!

Skoleinspektør Vibeke Eskesen foran Skolen på la Cours vej, som med den nye 4000 kvm store indskolingsfløj bliver dobbelt så stor, som den var, da den blev bygget i 1911. (Foto Heine Pedersen)

Skoleudvikling på la Cours Vej

Der skal luftes ud, men ingen kan arbejde, hvis de altid sidder i træk, og det skal man være opmærksom på som skoleleder, siger Vibeke Eskesen fra Skolen på la Cours Vej, som allerede i 20'erne var præget af pædagogisk nytænkning.

Da Skolen på la Cours Vej åbnede den 2. april 1911 med 749 elever, blev den rost til skyerne i pressen som en „Pragt- og Mønsterskole“, som var at sammenligne med et „Palæ“ og „et Slot“ med sine store sale og klasseværelser. En „Øjnenes fest på de mange Børn fra trange Hjem“ med god plads, luft og ventilation, moderne varmeanlæg, smagfulde og livlige farver og „lækkert udstyrede Gymnastiksale“

Frederiksberg skolevæsen har fra gammel tid været kendt for at være „et Hestehoved foran Kjøbenhavn“. Både med hensyn til skolebygninger-

ne, som i århundredets begyndelse blev opført som store, smukke palæer med lys og luft og moderne installationer, men også i forhold til de ressourcer, der i det hele taget blev skolerne til del. Ofte var det lidt bedre og lidt finere på Frederiksberg.

Tiderne har ændret sig, og ikke alle skolefolk på Frederiksberg vil skrive under på, at standarden stadig er over landsgennemsnittet.

Men en af de skoler, som allerede i 20'erne var langt fremme, både i forhold til indhold og udstyr var Skolen på la Cours Vej, hvis skoleinspektører og lærere for fleres vedkommende kom til at sætte vigtige fingeraftryk på undervisningen i det danske skolevæsen.

Da Vibeke Eskesen for otte år siden søgte stillingen som „udviklingsorienteret skoleleder“ på Skolen på la Cours vej, havde hun hørt en god bekendt, som selv havde gået på skolen i 50'erne, beskrive skolens ånd som „et mildt anarki“.

Sådan en skole ville hun gerne arbejde i...

Dét med anarkiet var vel ikke ligefrem typisk for 50'ernes danske folkeskoler, men Skolen på la Cours Vej har altid haft sin særlige ånd, siden Georg Julius Arvin (se det historiske kapitel) blev skoleinspektør på skolen i 1918.

Ud over at være elsket af eleverne, var han en meget fremsynet mand, som få år efter sin ansættelse skabte omfattende ændringer i skolens hverdagsliv. Han indførte allerede i begyndelsen af 20'erne fællesundervisning af drenge og piger, han samlede al undervisning om formiddagen, så alle elever kunne få fri kl.14, hvor de før havde gået i skole til sent på eftermiddagen, og han

samlede mandlige og kvindelige lærere i et fælles lærerværelse. Han gjorde også op med klasseundervisningens udenadslære og terperi og realiserede sine ideer om individuel undervisning, aktivitetspædagogik og værkstedsundervisning og oprettede som den første skole i Danmark et skolebibliotek med tilhørende læsestue. Arvin stoppede som inspektør på la Cours Vej i 1939 for at blive leder af Statens Lærerhøjskole og stiftede senere *Bernadotteskolen* ud fra sine progressive pædagogiske ideer.

”Jeg så frem til regnetimerne med Hr.Arvin, og jeg tror, at vi alle gjorde det. Der var et liv, ja en lystighed over hans undervisning. At lægge sammen og trække fra, at gange og dividere, det var en fest at lære disse færdigheder. Men vi havde endnu en bevæggrund til at udføre alt hjemmearbejde til punkt og prikke og møde tiptopforberedt. Hr.Arvin var elsket. Når han i et frikvarter kom fra sin bolig på Emil Chr.Hansens Vej gennem pigegården, blev han begravet, totalt skjult af børn der kastede sig ind til ham.”

(Skrev en gammel skoleelev, Sven Tito Achen i skolens 75 års jubilæumsskrift fra 1986)

Skolen på la Cours Vej var ikke den eneste skole i landet, der var igang med forsøg med nye individuelle undervisningsformer, men på la Cours Vej gennemførte de senere vice- og skoleinspektører *Helge Jensen* og *Otto Møller Nielsen* et stort forsøgsarbejde, som resulterede i rapporten „Individuel Arbejdsform i Grundskolen“ (1938). Forsøget lå på et højt fagligt niveau og var baseret på kontrol, målinger og psykologiske tests,

som var udarbejdet af en af skolens andre kendte lærere, *Henning Meyer*, (der senere blev Skandinaviens første skolepsykolog og landets første æresdoktor i pædagogik) Andre fremtrædende lærere var den senere skoledirektør i Frederiksberg, *Sofus Franck*, viceskoleinspektøren *Dora Sandal*, der modtog ridderkorset for sin indsats for at lære børnene et smukt og korrekt dansk, og nogle årtier senere den kendte tegner og forfatter *Jørgen Clevin*.

Da Vibeke Eskesen blev ansat som skoleinspektør i 1991 efter *Mogens Møller*, blev hun netop også valgt, fordi hun var „udviklingsorienteret“ og kunne bruge sit „helikopterperspektiv“ til at se på skolen udefra. På det tidspunkt havde Skolen på la Cours Vej netop fået godt en halv snes lærere fra Sønderjyllandsskolen og Skolen på Lollandsvej, foruden at der var en stor gruppe, der havde været der i mange år og en lille gruppe yngre lærere på stedet.

– Min umiddelbare oplevelse af skolen var, at det var et venligt og lidt stilfærdigt sted, hvor ingen førte sig frem med store ord, men hvor det faglige fyldte meget. Der var høje forventninger fra forældrene om, at deres børn fik lært noget, men også om, at det skulle være et musikskolested. Det slog mig, at der var en stor kulturel aktivitet ind og ud ad huset med koncerter, teaterforestillinger o.s.v.

Da skolen i 1993 blev udvalgt til at være en af de 12 SKUP-skoler i landet, valgte ledelsen i samarbejde med personalet at fokusere på fire udviklingsområder, nemlig skole-hjem-samarbejdet, den interne evaluering, undervisningens form og indhold og samarbejdet om og med eleverne. For

Vibeke Eskesen var det vigtigt at skabe en mere homogen skole med fælles værdier og erfaringsrammer, baseret på teamsamarbejde, projektarbejdsform på alle klassetrin, interne evalueringer og fælles normer for skole-hjem-samarbejdet.

At skubbe uden at vælte

Som skoleleder har man et ansvar for, at skolen får drøftet sine værdier, og at personale og bestyrelse når frem til en fælles professionel fortolkning af folkeskoleloven, siger Vibeke Eskesen

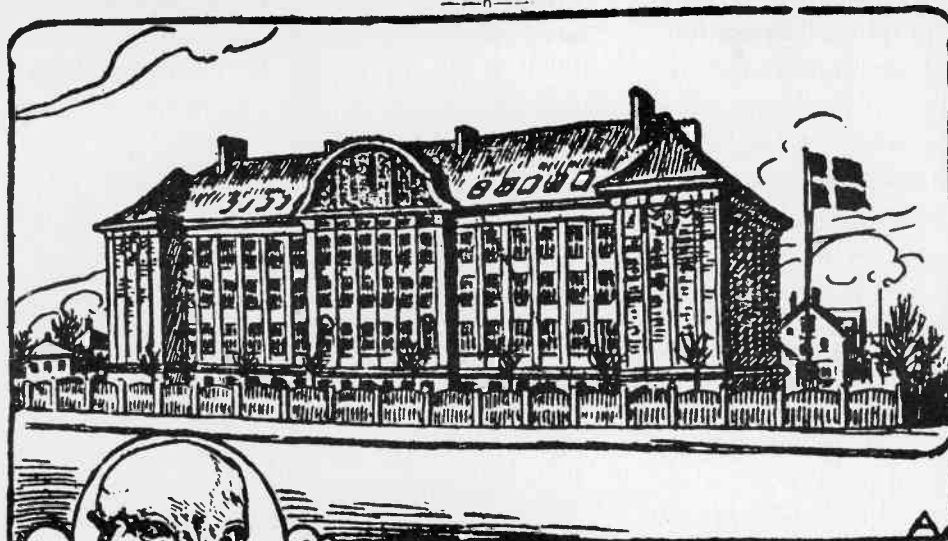
– Når vi f.eks. har valgt at udforme principper og vedtagelser omkring teamsamarbejde og projektarbejdsformen, er det udtryk for vores fortolkning af folkeskoleloven. Og takket være vores grundige interne evalueringer, ved vi alle, hvad vi taler om, og vi gør det sammen med respekt for forskelligheden. Det er også den måde at arbejde på, som vi fører videre, når vi arbejder med fokuspunkterne inden for F 2000, hvor vi i år har valgt „Indsatsen omkring det enkelte barn“ som emne.

Siden SKUP-projektet blev afrapporteret i 1996, har Skolen på la Cours Vej haft følgende indsatsområder: specialundervisning, mediateket som udviklingscenter projektarbejdsformen, tosprogsundervisning samt samarbejdet mellem skole og SFO.

” Skolen på la Cours Vej skal være et trygt sted med aktive og engagerede mennesker. Klare og accepterede mål og normer skal danne grundlag for samvær, læring og kreativ udfoldelse. Gensidig tillid, åbenhed, humor, demokratisk medleven, forpligtende fælles-

En ny Skolebygning paa Frederiksberg.

Den nye Kommuneskole paa la Cours Vej.

(I Medallionen forneden Skolens Inspektør Nørgaard).

Frederiksberg Kommune, hvis Skole paa Duevej i sit Ydre mest af Alt ligner et Slot, har atter bygget en ny Pragt- og Mønsterskole, denne Gang paa la Cours Vej. Igaar forevistes Skolen for de særlig Indbudte og vakte almindelig Beundring hos disse; idag aabner den sine Døre for Børnene, deres Glæde vil sikkert ikke blive mindre end de Voksnes Igaar.

Iøvrigt henviset til omtvandede Artikel.

„En ny Pragt- og Mønsterskole“ blev Skolen på la Cours Vej kaldt i Politiken i 1911.

skab, samarbejde samt respekt og omsorg for den enkelte er grundlæggende værdier. Det er et mål at udvikle elevernes forståelse for menneskelige relationer og for vore fælles livsbetingelser. ”

(Skolens målsætning)

– Dér har jeg stor cadeau til personalet. Der er altid nogen, der er fyr og flamme, når man går igang med et projekt, men hvis ikke midtergrup-

pen får et ejerskab, sker der ikke noget. Men personalet har været utroligt opbakkende: lad os prøve det og se, hvad der sker. Jeg synes, det er flot, for alt det, der kommer brølende ind fra højre hele tiden, kunne godt tage pippet fra nogen. Her ser jeg det som min opgave som leder at finde dét punkt, hvor man skubber til folk, uden at de vælter.

Vi havde i de første år, jeg var leder på skolen en skolebestyrelse, som primært bestod af meget

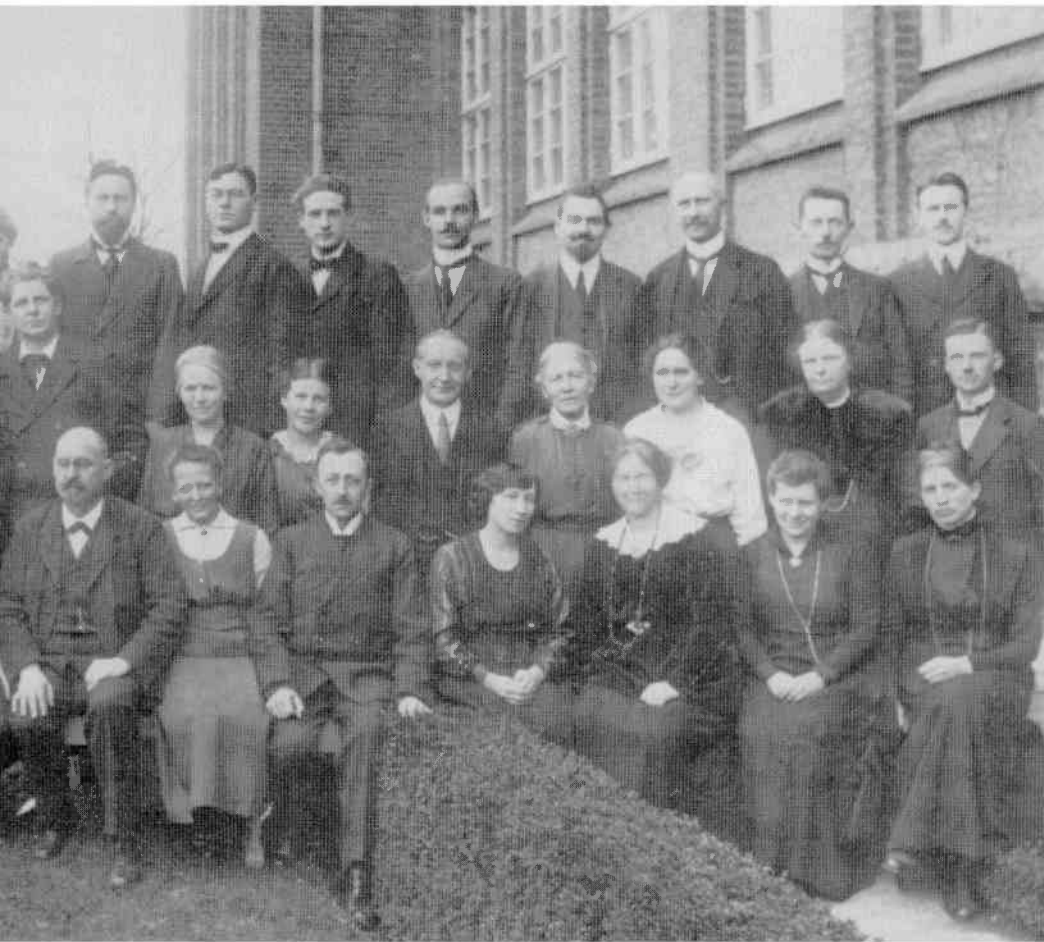
målrettede erhvervsfolk, som helst ville vende skolen på hovedet med det samme. Det var en meget lærerig proces at få dem til at forstå, at en skole ikke er en skofabrik, men består af levende organismer, og at hvis man ikke får dem til selv at føle, at det er deres projekt, kan man lige så godt lade være. Da en af dem førte sig lovlig meget frem, udtrykte tillidsrepræsentanten det så fint: „Ved du hvad, det er altid godt at blive pustet lidt i nakken, men der er ingen, der kan arbejde, når de altid sidder i træk!“ Det er det punkt, man altid skal være opmærksom på som skoleleder: Døren skal også lukkes igen, ellers er der nogen, der bliver forkølede eller får gigt. Men der *skal* luftes ud!

Jeg synes, vi er blevet bedre til den løbende evaluering. I folkeskolen har vi en tradition for at sætte ting igang, men hvis vi ikke får beskrevet vores praksis og får fulgt det op, så virker det som om man får dynget opgaver på, og så kommer den store træthed. Man skal huske, at der skal ikke kun indlæres, der skal også aflæres! Vi bruger for tiden Undervisningsministeriets stjernemodel, der skal sikre, at vi både får udviklet og evalueret. Og når den først sidder på rygmarven, er der ting vi ikke længere behøver at bruge energi på. Den første tak på stjernen er en *status*: Hvor er vi nu? (f.eks. i forhold til forældremødet) Anden tak er en *værdidiskussion* mellem forældre og lærere: Hvad er godt forældremøde? Tredje tak er *målsætningen*: Hvad skal der skal til for at lave et godt forældremøde? Og i forlængelse heraf kommer den fjerde tak, som er *handleplaner* for såvel forberedelse, udførelse og evaluering. Herefter går det til beslutning i skolebestyrelsen, som fastslår det som proceduren for et godt forældremøde

på la Cours vej. Sidste tak på stjernen er *evaluering* efter et år. Er det godt nok eller skal det justeres igen? Stjernemodellen sikrer den værdidiskussion, vi så ofte glemmer: Hvad er det, der er godt, og hvorfor? Det er en svær diskussion, og den tager tid. Men også det er vi blevet bedre til.

– Lærere er jo pæne mennesker, og deres force er, at de gør et ordentligt arbejde. Men det kan også være deres hæmsko, for de vil så nødig gøre

Lærerpersonalet ved Skolen på la Cours Vej, fotografet omkring 1915. Nederste række, nr. 6 fra venstre er G.J.Arvin og midterste række nr. 7 fra venstre er den senere skole-direktør Sofus Franck., som var med til at stifte FKF i 1899.

noget forkert. Derfor siger vi: Vi prøvede, og noget lykkedes, andet gjorde ikke, men det er i orden! For så ved vi dét, når vi evaluerer!

Plejer er ikke godt nok

For Vibeke Eskesen var mødet med de frederiksbergske skolelærere også et møde med en mere radikal faglig bevidsthed end den, hun

kendte fra sin tid som landsbylærer på Bornholm:

– Der var en anden forholden sig til det at være lærer, og vendinger som: „Det kan jeg godt sige dig, dét finder jeg mig ikke i!“ havde jeg aldrig før hørt en lærer sige. Ovre på Bornholm gik vi da bare hen og passede vores arbejde. Men radikaliseringen er nok tydeligst i storbyerne.

– Plejer var også en stærk faktor til at begynde med, da vi lavede de første forsøg med undervis-

En af de mest kendte lærere på Skolen på La Cours Vej var den nu afdøde lærer og tegner, Jørgen Clevin, som her ses i skolens formnings-lokale 1985, optaget af at tegne, male, klippe og klistre, som tusindvis af børn har oplevet ham i „Fjernsyn for dig” .

ningsdifferentiering: Sku' det nu være noget nyt? Jeg led også selv af den. For eksempel kom det til udtryk, da vi skulle nedsætte arbejdsgrupper i forbindelse med SKUP-projektet, og jeg foreslog, at man valgte sig ind i den gruppe, der interesserede én, sammen med dem, man gerne ville i gruppe med. Sådan plejede man at gøre. Men da var der én, der sagde: „Nej, vi sidder her med lærere, der kommer tre steder fra. Nogle er helt nye, nogle har været her længe og nogle kommer fra andre skoler. Hvis vi skal drage nytte af hinan-

dens erfaringer, skal vi trække lod!“ Det var rigtigt set, for det handlede netop om at blande bolsjerne. Frivillighedens princip er ikke nok.

– Til tider har jeg stillet meget store krav til dem og været bange for, om det kunne lykkes. Og jeg har brugt meget tid på at forsikre folk, at de ikke var kasserede, fordi der kom nyt til. Der var en af lærerne, der sagde til mig: „Nu har jeg været en god lærer i femogtyve år, nu skal du forklare mig, hvorfor jeg ikke er det mere!“ Jeg måtte sige til hende, at der ikke var noget galt med det, hun gjorde, det var bare ikke nok længere. Der skulle mere til.

– Jeg sammenlignede det at lave skoleudvikling med at være en ny husbestyrerinde, hvis opgave er at få huset til at fungere: først laver man hovedrengøring og tømmer skuffer og skabe i fællesskab for at se, hvad man har: Dét her bruger vi hver dag, dét her er gemt væk, men det kan vi sagtens bruge, og dét her skal smides ud, dét her skal klinkes, og så skal vi iøvrigt ud og købe noget nyt. Når man har gjort dét, handler det om løbende at holde huset, sammen med dem, der bor i det, så der ikke er noget, der sander til. Det er for mig, hvad ledelsesopgaven består i.

Ringene er sluttet

De kommende udfordringer for Skolen på la Cours Vej er først og fremmest at få integreret den nye 4000 kvm store indskolingsfløj, der ved årtusindskiftet vil betyde, at skolen bliver dobbelt så stor, som den var, da den blev bygget i 1911. Som det er tilfældet i mange andre skoler i Storkøbenhavn, stiger elevtallet kraftigt de kommende år og Skolen på la Cours Vej, som i øje-

blikket har 485 elever, vil om få år være 3-sporet fra bh-klasse og hele vejen op. Skolen får desuden med tilbygningen SFO-plads til 240 børn. Udfordringen består også i at få integreret skolekulturen med SFO-kulturen og pædagogerne med lærerne.

– Det er en af de spændende opgaver, vi står foran: at få bragt de to kulturer sammen og skabe en fælles. Indtil videre har vi først og fremmest haft praktiske problemer med at få samarbejdet til at fungere. Vi har en arbejdsgruppe, bestående af lærere, børnehaveklasseledere og pædagoger, der diskuterer den fremtidige indskoling, og de er netop kommet med en rapport, der opridser problemerne og de områder, hvor de kan have gavn af hinanden. Det handler helt konkret om at få etableret en fornuftig indskolingskultur, når det bliver hverdag, at pædagogerne skal ind i skolen. Det bliver en stor opgave, men jeg er imponeret af og glad for at se, i hvor høj grad lærere og pædagoger her på stedet gør brug af hinandens menneskelige ressourcer og faglige ekspertise. Holdningen er, at vi lige så godt kan komme i gang og få samlet nogle erfaringer: Lad os se hvad der sker. Vi er ikke så berøringsangste!

Det er en udfordring, at skolen bliver dobbelt så stor. Når den er fuldt udbygget, vil der være 60 lærere og 750 elever fra bh-klassen til 9.klasse – så er vi oppe på det antal børn, som skolen startede med i 1911. Ringene er sluttet! Forskellen er bare, at de får dobbelt så meget plads inden døre. Det siger noget om, hvad der sker, når samfundets stigende grad af individualisering slår igennem i skolen og stiller krav om nye undervisningsformer med projektarbejde og undervisningsdifferentiering, slutter Vibeke Eskesen.

Nis Bank Mikkelsen,
Søndermarksskolen:

Cigaretstumpen og spanskrøret

Jeg gik på Søndermarksskolen fra 1951 til 1961, og var vel 11 år, da jeg blev grebet i at ryge nede på drengetoiletet sammen med en gruppe større drenge. Cigaretten gik på omgang, og som den yngste måtte jeg vente, til stumpen var så kort, at jeg lige akkurat kunne holde om den med neglene, og jeg havde netop fået mit hiv, da gymnastiklæreren buldrede på døren og beordrede os op på inspektørens kontor, hvor spanskrøret stod gemt bag et gardin. Det var sanglæreren og gymnastiklæreren i fællesskab, som skulle eksekvere dommen, som lød på 2 slag bagi, men først skulle vi tømme baglommerne for tegnebog og kam, så de ikke tog af for slagene: „Stram! – Buk!“ lød kommandoen, og slagene faldt i rap, også til de drenge, som havde givet os tændstikkerne, og som vi var blevet tvunget til at angive. Nu græder rigtige drenge ikke, og jeg tog straffen som en mand. Men selvom slagene brændte som en kakkellovn bagi resten af dagen, var det ikke det værste. Næh, den største straf var, at jeg blev nødt til at forklare min elskede klasselærerinde, hvorfor jeg kom for sent op til næste time: Og det at skulle afsløre, at

den dreng, hun regnede for sød og artig, havde været uartig, dét var slemt!

Forresten har jeg røget lige siden. Men ikke på skolens toiletter!

Som en krølle på historien kan jeg fortælle, at jeg senere – helt uforvarende – var tæt på at slå samme gymnastiklærer ihjel. Ikke som hævn, men i forbindelse med, at vi havde kuglestødning i en atletiktime og det var min opgave at give kuglen videre til den næste. For ikke at rulle den skævt og komme til at ramme læreren i hælene, valgte jeg at støde den, men jeg stødte for meget til venstre, hvorved jeg ramte ham lige i nakken, så han dejsede om. Da græd jeg! Det kunne være endt med uagtsomt manddrab, men fordi læreren var en flittig svømmer, havde han stærke nakkemusklere, og han overlevede slaget, vistnok med efterfølgende hovedpine. Jeg møder ham af og til i Frederiksberg svømmehal, hvor vi snakker sammen, men heldigvis er der ingen hard feelings.

Lærere ved årtusindskiftet

Nicoline Riegels og Hans Berglund er henholdsvis 28 og 38 år. Begge er forholdsvis nyuddannede og 1.klasselærere på henholdsvis Ny Hollænderskolen og Skolen ved Bülowsvej, og bor som de fleste frederiksberglærere uden for kommunen.

Her fortæller Nicoline og Hans om lærerrollen, som de oplever den på tærskelen til årtusindeskiftet.

Jeg har altid været sådan et lille dydsmønster, der sad pænt på min plads og nærede grænseløs beundring for min lærer! Egentlig har jeg aldrig for alvor overvejet at blive andet – til stor undren for mine kammerater i gymnasiet. Jeg synes, det er enormt ansvarsfuldt og spændende at være med til at præge de kommende generationer, forklarer **Nicoline Riegels**. Hun er opvokset på Vestlolland, hvor hun gik på en lille landsbyskole, men boede under studierne i Allégade på Frederiksberg. Og efter to år på Ny Hollænderskolen, flyttede hun med mand og to børn til Værløse.

Hans Berglund fandt efter 14 års arbejde i EDB-branchen ud af, at det dybest set ikke stemte overens med hans humanistiske livssyn og behov for at arbejde med mennesker: „Jeg har arbejdet i både små og store virksomheder, men hver gang havnede jeg dér, hvor brugerne var, med EDB-undervisning og vejledning. Så kunne

jeg lige så godt tage konsekvensen og blive lærer. Lønsomt? Nej, men det er mere tilfredsstillende. Jeg gik 4-5.000 kr.ned i indtægt om måneden, men det er ikke noget man mærker så meget, når renten falder og huslånet og forbrugsvanerne lægges om. Og når nu mange nyuddannede lærere bliver EDB-folk, må der også være nogle, der siver den modsatte vej...siger Hans. Han er født og opvokset på Gl.Kongevej og har gået på privatskoler hos henholdsvis Marie Kruse og Kap-tajn Joensen. I dag bor han i Brønshøj med kone og to børn på halvandet og 8 år. Men da han altid har længtes tilbage til Frederiksberg, valgte han at søge til Skolen på Bülowsvej.

De små succes'er

– *Hvad giver det jer at være lærere?*

– Det giver menneskelig respons, feedback og en utrolig dynamik og forskellighed i hverdagen, med hurtige skift fra noget man tror, man skal lave til noget, som børnene sætter på dagsordenen, siger Hans. – Jeg holder af det uforudsigelige, dynamiske og fleksible. De små succes'er, når man fornemmer, at i dag var der nogle elever, der fattede, hvad det gik ud på, i dag var der nogle, der fik noget lærdom og flyttede sig menneskeligt! Det føles godt at have været medvirkende til den flytning!

Nicoline: – Jeg er stadig glad for min beslutning om at blive lærer. Men det er anderledes, end jeg

troede! Der er meget mere opdragelse end undervisning, og det er bare hårdt, men det er også dét, der gør det spændende. Skiftet fra, at man føler, at det hele skrider, til at man får samlet op og når de små mål, man sætter sig med børnene... At se børnene vokse to centimeter, når de opdager, at de godt kan! At se deres hengivenhed og glæde. Man får mere igen, end jeg nogensinde havde drømt om! Men jeg er overrasket over, HVOR meget opdragelse, der ligger i jobbet, ihvertfald som 1.klasse lærer. Det synes jeg, man har lært alt for lidt om på seminariet. Vi har i det hele taget haft alt for lidt pædagogik og vejledning og for lidt praktik i forhold til at vi skulle ud og socialisere børnene. Der står man grøn, uden bagage og må samle sine egne erfaringer og prøve at trække på de ældres. Derfor er det så vigtigt, at man har kolleger, man tør spørge, og som er villige til at hjælpe. Det er en uvurderlig hjælp at kunne få råd fra folk, der har arbejdet som lærere i 30 år. Ligesom det er dejligt, at der også er kommet mange unge lærere, som jeg kan bruge som lidelsesfæller, når det hele en gang imellem tager pusten fra én.

Forældrenes hede ånde

– Jeg genkender situationen, hvor man kommer ned i klassen og har lyst til at undervise og har planlagt for dagen og timen, og hvor det hele går op i elementær opdragelse, fortsætter Hans.

– Egentlig synes jeg, det er unødvendigt, at det skal foregå i skoleregi, og jeg føler mig ikke rigtig klædt på til det, udover at jeg har nogle erfaringer fra mine egne børn. Men jeg er så heldig, at min egen datter gik i 1.klasse sidste år, så jeg hus-

ker de fejl, der blev gjort og prøver ikke at begå de samme i min egen 1.klasse. Jeg tror godt, jeg kan forstå, hvad forældre mener. Men det, der kan gøre lærerjobbet stresset, er dels eleverne og deres tilsyneladende umodenhed, og dels dét, at man har forældrenes hede ånde i nakken. Der er stor opmærksomhed om læreren. Jeg mener, at lærerjobbet er det vigtigste job i Danmark! Alle er opmærksomme på, hvad der sker i skolen, i hvilket tempo og om det er det rigtige, der foregår. Men det er jo også børnene, der skal få samfundet til at rulle videre. Så hvis vi ikke gør vores arbejde fornuftigt og formår at give dem de rigtige værdier, så får vi et samfund, der går i en forkert retning i forhold til det samfund, vi har i dag.

Nicoline: – Medierne giver lærerne hovedansvaret for mange af de ting, børn skal lære. Det er ikke særlig tit, at der sættes spørgsmålstejn ved, hvordan forældre giver værdier videre til børnene og lærer dem det, de har behov for at lære. Jeg synes, der ligger et enormt pres på læreren i dag i forhold til før. Ikke kun fra forældreside, men fra hele samfundet: Hele tiden bliver der puttet flere og flere ting ind i skolen, som vi skal tage os af – og som vi får mindre og mindre tid til: færdslære, seksualundervisning, familiekundskab, tandlægebesøg o.s.v. Ting, som forældrene burde varetage.

Hans: – Ja, det jeg lærer mine børn i 1.klasse, er at sidde roligt på en stol, at acceptere at tie stille, mens andre snakker, at lytte, at vente på tur – almindelig pæn omgangsform i det hele taget. Det er utroligt, for når man har børnene enkeltvis, er de søde og kærlige og hensynsfulde. Men når der er en hel klasse af dem, mister de fuldstændig deres pæne væremåde overfor hinanden. Det er underligt!

Splittet i lærerrollen

– Ja, siger Nicoline, børnene er små individualister, og det opdrager forældrene dem også til at være. Det gode er, at de også er blevet mere udadvendte. Men jeg tror, vi som lærere stiller nogle meget modsatrettede krav til dem, når vi på den ene side opmuntrer dem til at turde tage et initiativ, til at være sig selv, at tro på sig selv og ikke holde sig tilbage. For det harmonerer dårligt med

Nicoline Riegels og Hans Berglund fra Ny Hollænderskolen og Skolen ved Bülowsvej synes, at lærerjobbet er det vigtigste job i Danmark i dag. (Foto: Heine Pedersen)

den måde, skolen er indrettet på, og hvor de skal vente på hinanden, høre på hinanden, og hvor der skal være ro og orden. Jeg synes selv, jeg har

været lidt splittet, fordi jeg på den ene side selv har været barn i en skole, hvor man sad på rad og række, og hvor undervisning var at lytte og svare på spørgsmål, der blev stillet af læreren, og på den anden side er jeg opsat på at gøre børnene selvstændige og sociale. Måske gør vi børnene forvirrede, fordi vi udsender to modsatrettede signaler.

Men det kommer måske med erfaringen. Jeg synes ihvertfald stadig jeg arbejder med at skulle finde min egen rolle, og det bliver jeg nok ikke færdige med de første år!

Hans: – Den rolle finder du forhåbentlig aldrig, for der findes ikke én statisk lærerrolle. På vores skole er gennemsnitsalderen over 50 år, og hvis de ældre lærere kommer med deres meget faste lærerrolle, når de får en 1.klasse, kan de godt pakke sammen. Den holder ikke! De kan stå og signalere, at NU skal der være ro og orden, men det går op i kage, for børn i dag sætter en anden dagsorden. Lærerrollen må aldrig blive for fasttømret: Den skal være dynamisk!

– Jeg befinder mig også ustandselig midt mellem de to roller. På den ene side vil jeg gerne lave noget, der er hyggeligt, sjovt, engageret og lærerigt, men på den anden side er jeg nødt til at få dem til at holde mund, så de overhovedet finder ud af, hvad der foregår. Hold så mund, så vi kan hygge os! Det irriterer mig grusomt, at man altid er nødt til at stramme tøjlerne, inden man kan undervise!

– Jeg har selv haft utrolig gammeldags skolegang, som jeg forsøger at tage afstand fra. Den var stiv og autoritær, og jeg siger en gang imellem til mig selv, at: Husk ikke at gøre det samme og sige det samme, som dine egne lærere sagde! Ofte tror

jeg, det har større betydning for lærernes undervisning, hvordan de selv er blevet undervist end hvad de har lært på seminarierne. Men jeg forsøger at holde fast i det sidste!

Personlige og sårbare

Nicoline: – Jeg synes vi har en helt anden relation til børnene, end lærerne havde til os, da vi var børn. For eksempel var det utænkeligt dengang at give sin lærer et knus! Det gjorde man bare ikke! Og det er dér, man får det hele igen som lærer: Når man er tilbage efter tre dages sydom, og får et knus, tænker man, hvor er det dejligt! Men det er også dét, der gør det hårdt. Jeg er ikke bare børnenes lærer, jeg er Nicoline! Forholdet til børnene er blevet mere personligt, det er blevet tættere, stærkere og mere sårbart.

Men det er først i konfrontationen, at man opdager hvem man er lærermæssigt. Man har så mange smadder gode ideer, når man går på seminarierne, og når man så kommer ud til børnene, er der meget, man må revidere. Jeg havde tendens til at idealisere og skrev min afgangssopgave om demokrati i folkeskolen. Jeg havde en ide om, at hvis vi virkelig arbejdede på det, kunne alle komme til orde. Senere har jeg fundet ud af, at det er en lang og svær proces.

Hans: – Jo, men det gælder om at bevare idealerne! Jeg drømmer også om humanisme, demokrati, ligeværd og selvværd – alle de gode ting, vi gerne vil have, at børnene vokser op til. Men jeg har måttet erfare, at det ikke sker i løbet af hverken 1.2. eller 3. klasse. Måske bliver de nogle perfekte små unger med selvværd uden egoisme, når de kommer til 4.klasse...Jeg synes, at det er noget af

det vigtigste, skolen i dag kan give de unge. For vi lever i et samfund, hvor de kan indhente faglig viden alle mulige steder. Men værdinormer og menneskelige omgangsformer kan de ikke hente andre steder end netop hos forældrene og skolen – og institutionerne.

Den faglige stolthed

– Det lyder som om I begge lægger stor vægt på indholdet i lærergerningen?

Hans: – Ja, med en vis faglig stolthed. Jeg vil ikke være et serviceorgan, som folk kan pådutte hvad som helst. Jeg vil have ordentlige arbejdsforhold. Det vil f.eks. sige de ting, vi måske skal til at strejke for: vores forberedelsestid og alle de andre ressourcer, vi skal bruge for at være gode lærere. Jeg stemte nej til overenskomsten, og medmindre jeg opdager noget helt uventet, når jeg har sat mig ind i forligsteksten, stemmer jeg sandsynligvis nej igen. Nu er jeg vant til at gå ned i løn, og jeg er ikke lærer for pengenes skyld. Det tror jeg ikke, at der er nogen lærere, der er. Men selvfølgelig skal man have penge for sit arbejde, og autoritet og prestige hænger sammen med, hvor meget man får i løn. Men som lærer skal man have mulighed for at udfolde sig og tid til at gøre de ting, der er nødvendige. Alle de arbejdsopgaver, vi har med opdragelse og socialisering, kræver tid til for- og efterbearbejdning. Lærere er ikke de mennesker, der har færrest mavesår, tinnitus og stress-symptomer! Jeg fornemmer, at mange lærere er på hælene.

Nicoline: – Jeg kan heller ikke forestille mig selv som en 60-årig lærer, der stadig har gejsten.

Med det indhold, som lærerrollen har i dag, sli-

der det voldsomt. Tit når jeg sidder i toget på vej hjem til Værløse, tænker jeg: Gid jeg havde fri efter kl.16. Men det sidder jo i baghovedet hele tiden – om natten før man falder i søvn og i week-enderne. Derfor håber jeg også på, at udviklingen går mere i retning af, at der bliver mere fælles forberedelse, og at man er på skolen til klokken dit og dat, så man får lavet tingene færdig i fællesskab. Jo mere dialog der er, jo lettere kan man slippe det, når man kommer hjem. Sidste sommer brugte jeg den sidste uge af sommerferien på at gå her på skolen sammen med pedellen og forberede at 1.klasse skulle starte. Der var mange konkrete ting, jeg skulle forberede. Og hvis man nu havde haft en uges mindre sommerferie og hele skolen summede af liv og aktiviteter en uge før børnene kom, så ville man kunne holde møder og få diskuteret børnene og lagt årsplaner sammen, og det ville være dejligt! Jeg ved godt, at det er fy-ord på de fleste skoler, men det ville jeg klart foretrække. Derfor stemte jeg også ja til den nye overenskomst, fordi jeg synes, den i højere grad lægger op til de ting, der er en naturlig følge af folkeskoleloven.

Hans: – Jeg kan godt følge dig, jeg synes bare ikke det er noget, der har med overenskomsten at gøre. Jeg har prøvet et 8-16 job, og det er ikke lige det, jeg har lyst til. Jeg kan bedre lide at få en ide og sætte mig hen til computeren og skrive den, så jeg kan bruge den i morgen. Iøvrigt går hele udviklingen i samfundet i retning af mere fleksibilitet og hjemmearbejde og efterhånden vil alt, hvad der hedder fælles skoleferier o.s.v. være en saga blot. Så jeg kan ikke forstå, hvorfor netop lærerne skal lægge mere og mere tid på deres arbejdsplads! Men jeg er enig i, at der burde være

mere fælles forberedelse end det, der foregår i vore lærerteams, og jeg synes også det ville være en god ide at gøre mere brug af skolens faciliteter. Jeg er bare bange for, at hvis vi er på skolen om eftermiddagen, vil K.L. sige, at så kan vi lige så godt passe børnene samtidig og nedlægge SFO. Som sagt, jeg er bange for at få det ind i en overenskomst. Der bliver jeg meget faglig. Og der er en lærerforening med gennemslagskraft næsten det sidste bolværk, vi har.

Godt at have FKF

– Hvor tæt er jeres forhold til jeres lokale fagforening, Frederiksberg Kommunelærerforening?

Hans: – Meget tæt. Jeg er tillidsmands-suppleant og det er spændende, for det er første gang i mit liv, at jeg er medlem af en fagforening. Da jeg var inden for EDB-branchen var der totalt anarki på det faglige område, så da var der ingen ide i det. Men skolen har en anden arbejdsform, så nu er jeg blevet faglig. Og jeg mener, at hvis vi skal bevare en homogen folkeskole, så er vi nødt til at have en fælles faglig politik. Lokale forhandlinger kan være et gode, hvis de er til gavn for den enkelte. Men jeg har oplevet mennesker, der er gode lærere, men dårlige forhandlere. Og dem tager man en vis legemsdel på, hvis man ikke har en god tillidsmand og en dygtig fagforening i ryggen.

– Hvad ser I som fagforeningens vigtigste opgave?

Hans: – Det er en kommunikationsopgave, der går ud på at fortælle folk, hvorfor lærerne skal have mere forberedelsestid, så de kan dyrke deres pædagogiske radiser. De skal have tid til at gro.

Nicoline: – Endnu har jeg ikke haft så meget brug

for min lokale fagforening, men jeg synes, at det er enormt vigtigt, at den er der. For jeg ved, at jeg kan komme ud i en situation, hvor jeg har brug for den, og jeg synes, at det er smaddervigtigt, at der er lokal forening, som jeg kan komme hen og snakke med personligt. Indtil videre har jeg kun været i kontakt med den i forbindelse med, at jeg har ringet om nogle lønspørgsmål. Men den er god at have i baghånden.

Hans: – For eksempel synes jeg, at det var godt at have Frederiksberg Kommunelærerforening, da de gik ind i diskussionen sidste år om fødeskoler og overbygningsskoler og var medvirkende til, at planerne blev taget af bordet. Det er vigtigt, at fagforeningen går ind og blander sig i de overordnede pædagogiske diskussioner.

Mere synlig og dynamisk

– Kunne I tænke jer at gå mere ind i fagligt arbejde på skolen?

Hans: – Som suppleant for tillidsmanden sidder jeg med til alle møderne for at jeg kan holde mig à jour med udviklingen, og lige i øjeblikket er det spændende at følge overenskomstdiskussionerne på nært hold. Men jeg har ikke ambitioner om at drive det til meget mere.

Nicoline: – Jeg synes det må være skrækkeligt hårdt at være tillidsmand og sidde som en lus mellem to negle. Hvis jeg skulle gå ind i tillidsmandsarbejdet, skulle det ihvertfald først være om mange år, for det kræver en stor indsigt og viden, hvis man skal være klar til at argumentere og forhandle. Jeg har dyb respekt for, at der er nogen, der gør det og synes, de har krav på al mulig opbakning og hjælp.

– Er der opgaver, I synes, jeres fagforening skulle tage sig mere af?

Nicoline: – Hvis jeg skulle pege på noget, var det samarbejdet med pædagogerne, som jeg synes er interessant. Jeg synes, det er meget vigtigt at lærere og pædagoger arbejder mere sammen om børnene. Problemet er bare, at planerne skulle være kommet fra os selv ud fra et behov i stedet for som led i en besparelse. Måske skulle fagforeningen være gået mere positivt ind i det fra starten.

Hans: – Ja, hvis planerne havde udviklet sig som led i en proces, tror jeg ikke, der havde været én lærer der ville sige, at det var uvigtigt. Iøvrigt vælter vores samfund sig i penge, så hvorfor i alverden skal vi spare nu? Jeg synes, det er horribelt at pakke en besparelse ind i pædagogiske vendinger, for det bliver totalt utroværdigt. Samarbejdet skal komme indefra. Og dér kunne kommunelærerforeningen måske gå mere aktivt ind.

I det hele taget tror jeg, at Frederiksberg Kommunelærerforening kunne være mere dynamisk, også i måden at rekruttere nye medlemmer på. Man har en fornemmelse af, at der er for mange ting, der foregår, som de altid har gjort, og at det er ældre mennesker, der kører hele showet. For eksempel når der holdes informationsaftener for sidste årgang ude på seminarierne. Vi er nogle få unge, der forsøger at være med. Og det er altså ikke dén måde, man møder nye lærere på. Hvis man vil ud og have fat i nogle nye lærere, skal man være mere synlige og udadvendte.

Slutter Hans og Nicoline, anno 1999, 100 år efter foreningens start.

31 formænd

FKF har i løbet af de 100 år skiftet formand
34 gange – hvoraf de tre var gengangere

A.N.Andersen	1899-1901	A.Vestergaard.	1929
J.Bach	1901-1903	E.V.Carstensen.	1929-1933
A.N.Andersen.	1903-1905	A.Andreassen.	1933-1935
O.Wüstenberg	1905-1906	J .M.Mathiesen.	1935-1936
Th.Hvidberg	1906-1909	H.J.Jørgensen	1936-1940
K.Andersen-Kjær	1909-1910	Th.Schmidt.	1940-1942
N.Eldahl	1910-1913	H.Mønsted	1942-1948
J.C.Jørgensen.	1913-1916	N.C.Andersen	1948-1950
Anna Nielsen.	1916-1917	P.Dresting	1950-1954
G.J.Arvin.	1917-1918	Carl Weismann	1954-1960
N.Østrup.	1918	H.Hohwy	1960-1962
K.Andersen-Kjær	1918-1920	Kamma Madsen	1962-1974
A.G.Andersen.	1920	Palle Bindner	1975-1977
J.C.Berning.	1920-1922	Birgit B.Andersen	1977-1981
F.G.Johansen	1922-1924	Jørn Østergaard	1981-1987
N.Lausten.	1924-1927	Lis Tauber	1988-1992
G.J.Arvin.	1927-1929	Leif Andersen	1992-

**Jubilæumsskrift i anledning af
100 års-dagen for stiftelsen af Frederiksberg
Kommunelærerforening**

